

วารสาร
อันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ

ISSN 1685 - 8234 ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๔ ประจำเดือน ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๔๘

พึ่งตนเอง

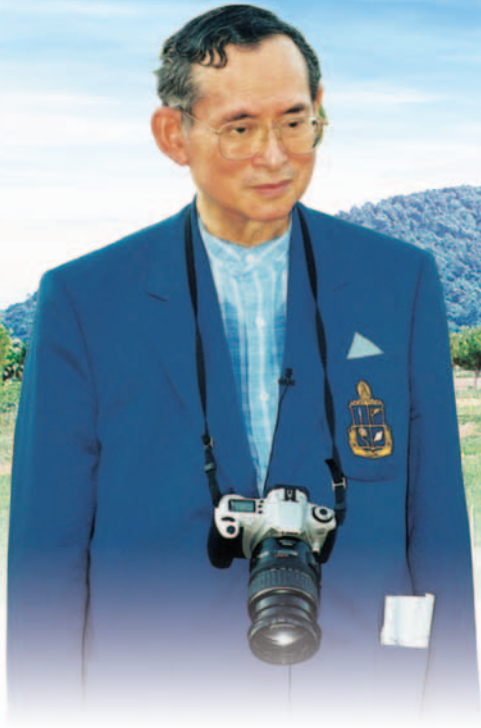

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่ประการเดียวโดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยะประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...”

การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอกิน พอใช้ ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับสูงในต่อไปโดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญ ให้ค่อยเป็นไปตามลำดับด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๓

หลักการทรงงาน : การพึ่งตนเอง

เทิดเหนือเกล้า เจ้าแผ่นดิน ถิ่นสยาม
พระบารมี แผ่ไพศาล นานนิรันดร์
ทรงปลูกฝัง แนวพระราชดำริ
ทรงสร้างความ ตระหนักนำ ตามดูแล
“...ประเทศไทย นี่เป็นที่ ที่เหมาะมาก...”
“แต่ว่าต้อง รักษาไว้...” ให้ยืนนาน
ทรงสร้างความ สนใจแก่ ประชาชน
“น้ำสามารถ” “แก้มลิง” “แกล้งดิน”ยอม
ทรงใช้เวลา ประเมินค่า ประเมินผล
ทรงทดสอบ ชั้นทดลอง ครอบครองครัด
ชั้นยอมรับ เพราะมี บทพิสูจน์
แหล่งสาธิต “ศูนย์ศึกษา การพัฒนา”
เป็นตัวอย่าง ให้เจริญ ตามเบื้องพระบาท
แนวพัฒนา พระราชทาน ขานอ้างอิง
จึงซาบซึ้ง พระมหากรุณาธิคุณ
ขอพระทรง เกษมสุข ทุกวันคืน

ผู้ทรงความ พิสุทธิใน หทัยมั่น
ล่วงคืนวัน ยิ่งประจักษ์ รักราชฎีร์แท้
พระราชปณิธานธารยา ความแน่วแน่
ให้รับรู้ ทุกเงื่อนไข ควรแก่กาล
ธ ทรงฝาก เรื่องแผ่นดิน “...ตั้งถิ่นฐาน”
ทั้งป่าไม้ ดินล้าธาร ทุกด้านพร้อม
ชื่อโครงการ ชวนฉงน งานใหญ่ยอม
พระราชอาธิบายน้อม ให้เห็นชัด
“...ต้องมีความ อดทน...” ดังดำรัส
ก่อนทรงจัด เผยแพร่ แก่ประชา
สื่อคำพูด ยิ่งย้ำ ความมีค่า
ทุกปรัชญา ทุกทฤษฎี ชี้ความจริง
หลัก “พึ่งตนเอง” ทรงประกาศ เป็นยอดเยี่ยม
มิติใหม่ ถ้วนทุกสิ่ง “อย่างยั่งยืน”
เป็นร่มบุญ ร่มประเทศ ทุกเขตขึ้น
ทั่วแผ่นดินสยามปอง ธ ครอบเออย

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า สำนักงาน กปร.

(พลตรีหญิง อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา ประพันธ์)

พระราชกรณียกิจ

๕

เทิดพระเกียรติ

๑๑

บทความพิเศษ

๒๔

บทบรรณาธิการ ๔

พระราชกรณียกิจ ๕-๑๐

เทิดพระเกียรติ ๑๑-๒๓

การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริ เพื่อความยั่งยืนระดับชุมชน

บทความพิเศษ ๒๔-๒๙

พึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

บทความ ๓๐-๓๕

แหม แหม... แผ่นดินนี้เพื่อพ่อ

แนะนำโครงการ ๓๖-๓๙

บ้านอาพัตที่ไม่อาภัพ

ในความทรงจำ ๔๐-๔๘

“ทำงานด้วยใจรัก ต้องทุ่มเทและเสียสละ”

ท่องเที่ยวเชิงพัฒนา ๔๙-๕๕

ตามรอยวรรณคดีไทย เขานางพันธุรัต

ประชาชนน้ำใส ๕๖-๖๐

การบริหารจัดการที่ดินและน้ำโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา

ขยายผลตามแนวพระราชดำริ ๖๑-๖๕

๘๐ พรรษา ๘๐ พันฝ่าย

ผลงานวิจัย ๖๖-๗๐

การวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์เกษตรกรธรรมชาติ

พระเกียรติเกริกไกร ๗๑

เหรียญอนุเอกริโคลา

สารความรู้ ๗๒

ใบมะตูมสำคัญอย่างไร

ความเคลื่อนไหว ๗๓-๗๔

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับนี้เป็นฉบับสุดท้ายของปีที่ ๓ เวลา ๓ ปี ได้ผ่านไปอย่างรวดเร็ว จากปีแรกของการเผยแพร่วารสารฯ นี้ กอบรรณการได้นำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติตามแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นั่นคือ “น้ำคือชีวิต” และ “ป่ารักษา” จนกระทั่ง “ดินทำงานแล้ว” เมื่ออย่างเข้าปีที่ ๒ ได้เสนอเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา ซึ่งหลักการที่สำคัญในการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ “ระเบิดจากข้างใน” “แก้ไขปัญหาน้ำท่วม” ส่วนฉบับที่สามเป็นฉบับ “๗๒ พรรษาสมเด็จพระบรมราชินีนาถ” และสิ้นสุดในปีที่ ๒ เป็นเรื่องของ “พอเพียง” เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นใช้ได้กับกลุ่มคนทุกระดับตั้งแต่ครัวเรือนถึงการพัฒนาประเทศ ซึ่งการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกโครงการได้ดำเนินการภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทางกอบรรณการจึงเห็นควรได้นำเสนอให้ผู้อ่านได้รับทราบถึงโครงการต่างๆ ในแง่มุมของเศรษฐกิจพอเพียงดังที่ได้เสนอไปแล้ว

สำหรับปีที่ ๓ นี้ เห็นควรให้นำหลักการสำคัญๆ ในการทำงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้เผยแพร่ให้ได้ทราบอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อจะได้เป็นแนวทางดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทต่อไป จึงได้เสนอในฉบับแรกของปีว่า จะดำเนินงานใดก็ตามควรจะต้องมองอย่าง “องค์รวม” แล้วจึงทำ “เป็นขั้นเป็นตอน” คือควรจะทำอะไรก่อนหลัง ให้เป็นไปตามลำดับขั้น แต่การจะทำอะไรก็ตาม หลักการที่สำคัญมากๆ นั่นคือ ต้องเป็นไปตาม “ภูมิสังคม” ซึ่งการพัฒนาตามแนวพระราชดำริที่กอบรรณการได้พยายามนำเสนอมาตลอดเวลา ๓ ปีนั้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ให้ประชาชนสามารถอยู่ได้ด้วย การ “พึ่งตนเองอย่างยั่งยืน” ดังนั้นวารสารฯ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๔ นี้ ซึ่งเป็นฉบับที่จะเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ ผลของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริที่สามารถพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน โดยมีเนื้อหาทุกคอลัมน์ครบถ้วนเหมือนทุกฉบับที่ผ่านมา ยิ่งกว่านั้นทางกอบรรณการได้รับเกียรติเป็นอย่างยิ่งจาก ฯพณฯ นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี ได้กรุณาเขียนบทความในคอลัมน์เทิดพระเกียรติ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริ เพื่อความยั่งยืนระดับชุมชน” ให้ผู้อ่านได้รับทราบ

เป็นที่ชื่นใจอย่างยิ่งกับกอบรรณการที่ได้รับทราบผลจากแบบสอบถาม ที่แนบไว้ในหน้าสุดท้ายของวารสารฯ ซึ่งท่านผู้อ่านส่วนใหญ่ตอบว่าได้รับความรู้จากเนื้อหาของวารสารฯ นี้เป็นอย่างมากและนำไปใช้ในการศึกษา การดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำ และมีผู้อ่านหลายท่านที่ขอวารสารฯ ของปีที่ ๑ และปีที่ ๒ ทางกอบรรณการก็จะพยายามจัดส่งเพิ่มเติมให้ตามที่มีเอกสารอยู่ ส่วนฉบับต่อไปก็จะส่งให้อย่างต่อเนื่อง สำหรับบางฉบับที่เผยแพร่เข้าไปบ้างทางกอบรรณการก็พยายามปรับปรุงการทำงาน เพื่อให้วารสารฯ ออกได้ทันตามกำหนด สำหรับปีที่ ๔ ก็จะมีเนื้อหาสาระครบถ้วนดังเดิม ขอให้คอยพบกับฉบับต่อไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปยังโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำของอ่างเก็บน้ำยางชุมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ เวลาประมาณ ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ โดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปยังโครงการอ่างเก็บน้ำยางชุมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อทอดพระเนตรการเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำของอ่างเก็บน้ำยางชุมฯ โดยมีนายสมพล พันธุ์มณี เลขาธิการ กปร. ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อธิบดีกรมชลประทาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมรับเสด็จ

การเพิ่มการเก็บกักน้ำของอ่างเก็บน้ำยางชุมจากเดิมที่มีความจุ ๓๒ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็น ๔๑.๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อการช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่รับน้ำของอ่างเก็บน้ำยางชุมให้มีพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค และเก็บน้ำไว้ในอ่างเก็บน้ำเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาคูทกภัยบริเวณพื้นที่อำเภอกุยบุรี ตลอดจนเป็นแหล่งน้ำเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับผืนป่าต้นน้ำและสัตว์ป่าโดยเฉพาะช้าง

ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) เป็นหน่วยงานประสานและสนับสนุนงบประมาณดำเนินงาน โดยกรมชลประทานได้เสริมทำนบดินของตัวเขื่อนเพิ่มขึ้นอีก ๓.๐๐ เมตร เพื่อเพิ่มระดับเก็บกักน้ำขึ้นอีก ๒.๐๐ เมตร ปรับปรุงอาคารระบายน้ำล้น (Spillway) และส่วนประกอบอื่นๆ ทำให้ความจุของน้ำในอ่างเก็บน้ำเพิ่มขึ้น ๙.๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ใช้เวลาก่อสร้าง ๒ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๔๘) ปัจจุบันการดำเนินงานแล้วเสร็จทั้งหมด ขณะนี้ได้เก็บน้ำเต็มความจุจำนวน ๔๑.๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร

ผลการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้พื้นที่การเกษตรเพิ่มขึ้นจาก ๑๕,๓๐๐ ไร่ เป็น ๒๐,๓๐๐ ไร่ หรือเพิ่มขึ้นอีก ๕,๐๐๐ ไร่ ทำให้ราษฎรทำอ่างเก็บน้ำอย่างชุมมีน้ำอุปโภค-บริโภคและเพื่อการเกษตรเพียงพอ สามารถลดความรุนแรงของปัญหาอุทกภัยในพื้นที่อำเภอกุยบุรีลง ทำให้ราษฎรที่อาศัยทำกินในพื้นที่เหนืออ่างเก็บน้ำอย่างชุมมากกว่า ๕๐๐ ครัวเรือน มีรายได้จากการประมงควบคู่ไปกับการทำการเกษตร นอกจากนี้การสร้างฝายต้นน้ำลำธาร การฟื้นฟูและปลูกป่าในพื้นที่เหนืออ่างเก็บน้ำอย่างชุม ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและอุทยานแห่งชาติป่ากุยบุรี ทำให้ป่ามากกว่า ๒๓๐,๐๐๐ ไร่ มีความชุ่มชื้น สัตว์ป่าและช้างป่าประมาณ ๑๔๐ ตัว มีแหล่งอาหารเพิ่มขึ้นและน้ำกินตลอดปี อันส่งผลต่อความสมดุลของระบบนิเวศ ช้างไม่ลงมาทำลายและกินพืชผลทางการเกษตร นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงที่ทรงมีต่อพสกนิกรของพระองค์

โอกาสนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริให้ความสำเร็จของโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำของอ่างเก็บน้ำอย่างชุมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไปเป็นแบบอย่างในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่อื่น ๆ รวมทั้งได้พระราชทานพระราชดำริให้หาทางช่วยเหลือพื้นที่ขาดแคลนน้ำในอำเภอเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในช่วงฤดูแล้ง โดยให้พิจารณาหาแนวทางเพิ่มปริมาณน้ำของอ่างเก็บน้ำคลองบึงโดยหาพื้นที่ช่วงต้นน้ำสร้างอ่างเก็บน้ำและดึงมาใช้ในคลองบึง เพื่อให้มีน้ำใช้ในเขตอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ และนิคมสร้างตนเองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พร้อมกับให้ปล่อยปลาในอ่างเก็บน้ำอย่างชุมให้ได้ ๙ ล้านตัว และในการทำฝายชะลอความชุ่มชื้น (ฝายต้นน้ำลำธาร) เหนืออ่างเก็บน้ำอย่างชุม ทำดีแล้ว ควรขยายการดำเนินการต่อไป

นอกจากนี้ในโอกาสที่คณะบุคคลต่างๆ เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๘ ได้พระราชทานพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...ที่จริงที่ไปดูที่กุยบุรี นั้นนะ ก็ไปขยายเขื่อนที่กุยบุรี ที่ยางชุม นั้นนะเคราะห์ดีไปทำ แล้วก็โครงการพระราชดำริอันนี้ ถ้าไม่ได้ทำ ถ้าทำตามชลประทานทำ ป่านนี้ก็ไม่มีเสร็จ ถ้าไม่เสร็จน้ำท่วมแล้วปีนี้ที่ไม่ท่วมกุยบุรี และประจวบคีรีขันธ์ท่วมบ้างแต่ไม่ขึ้นมาถึงหัวหินเพราะเขื่อนกุยบุรี เขื่อนกุยบุรีทำไมขยายได้ ขยายเก็บน้ำได้เก้าล้านลูกบาศก์เมตร ถ้าเราทำโครงการที่ใช้งานได้เร็วๆ ประหยัดการท่วมของพื้นดิน และถ้าจะไปประหยัดทรัพยากร ความจริงที่ใช้เงินตอนนั้น ใช้เงินร้อยล้านกว่าๆ เดียวนี้ก็กลับคืนมาแล้ว ถ้าไม่ได้ทำน้ำที่ท่วมมาก็ทำลายร้อยล้าน ก็หมายความว่าร้อยล้านที่เอาจากโครงการพระราชดำริ กลับคืนมาแล้ว กลับมาไหนมาที่ประชาชน ประชาชนเขาได้ ที่ทำโครงการประหยัดไปหนึ่งปีก็ไปดูเห็นประจักษ์ น้ำไหลออกมาจากเขื่อน ไม่ใช่พูดหลอก น้ำจริงๆ มันลงมาเต็มเขื่อน แทนที่จะเป็น ๓๘ ล้านลูกบาศก์เมตร มันเป็น ๔๐ กว่าล้านที่ลงมา ทำให้น้ำลงมาเก็บและล้นมาได้ เพราะน้ำนี้ได้ใช้เวลาแล่นรถไปข้างล่างก็เห็นก็ทำนาได้ นามีประโยชน์ เพราะข้าวไม่เสียข้าวได้ใช้ และถ้าจะเอาข้าวนี้ไปส่งนอก เราก็ได้เงินของแลกเปลี่ยนได้ ที่ได้เห็นการขยายโครงการกุยบุรีได้ผลจริง ๆ ได้ไปดูก็ดีใจ พอใจ...”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ในพื้นที่จังหวัดตาก และจังหวัดเชียงใหม่

ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงติดตามความก้าวหน้าและทอดพระเนตรกิจกรรมการดำเนินงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาในเขตพื้นที่จังหวัดตาก และจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฝ้าฯ รับเสด็จ

ในการนี้ ได้พระราชทานสิ่งของแก่ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้แทนนักเรียนชาย - หญิง พระราชทานพันธุ์ไม้ผลแก่ผู้แทนชาวบ้าน และพระราชทานเข็มเชิดชูเกียรติแก่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการตามพระราชดำริ และทอดพระเนตรการเรียนการสอน กิจกรรมการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน อาทิ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช โครงการฝึกอาชีพ กิจกรรมทอผ้าพื้นเมือง ฯลฯ นอกจากนี้ทรงเยี่ยมหน่วยแพทย์พระราชทาน และราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จ โดยมีรายละเอียดดังนี้

วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๘ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่กลองคี หมู่ที่ ๓ ตำบลโมโกร อำเภอกันตัง จังหวัดตาก ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง บ้านแม่ละมั่งคี หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่ละมั่ง อำเภอกันตัง จังหวัดตาก และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหมองกะวะ หมู่ที่ ๗ ตำบลแม่จัน อำเภอกันตัง จังหวัดตาก

วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนบ้านแม่อมกิ หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่หวด อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก พร้อมกับพระราชทานพระราชดำริกับ นายเกษม วัฒนชัย องคมนตรี และนายบุญมา ทวีโชติ ผู้อำนวยการโรงเรียน ความว่า

ควรจัดทำระบบน้ำที่ได้มาตรฐาน สำหรับสนับสนุนกิจกรรมการเกษตรและการอุปโภค-บริโภค ของนักเรียน และให้โรงเรียนจัดทำแผนคาดการณ์จำนวนนักเรียนที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต เพื่อจะได้เตรียมความพร้อมในด้านสถานที่ และบุคลากรรองรับการขยายการสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในปีการศึกษา ๒๕๔๙

จากนั้นเสด็จฯ ไปยังโรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวง หมู่ที่ ๒ บ้านแม่สอง ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง บ้านพะบอระเคาะ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก และศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่หละตี หมู่ที่ ๑๒ ตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ทอดพระเนตรกิจกรรมการดำเนินงานของโรงเรียน

วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแสมใหญ่ หมู่ที่ ๔ ตำบลสามหมื่น อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ทอดพระเนตรกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน และได้พระราชทานพระราชดำริกับผู้แทนมูลนิธิพัฒนาชีวิตชนบท สรุปความว่า

ให้จัดทำคู่มือการเลี้ยงไก่ให้แก่สถานศึกษาต่าง ๆ ที่มีโครงการเลี้ยงไก่ เพื่อให้ได้รับรู้วิธีการเลี้ยงไก่ที่ถูกสุขลักษณะ

จากนั้นเสด็จฯ ไปยังโรงเรียนท่านผู้หญิงพรสม กุณฑลจินดา หมู่ที่ ๓ บ้านหนองหลวง ตำบลสามหมื่น อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก พร้อมกับได้พระราชทานพระราชดำริกับ นายปวีตร์ นวะมะรัตน์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๘ ๖ ผู้แทนจากสำนักงาน กปร. และผู้แทนจากกรมชลประทาน สรุปความว่า

ให้พิจารณาจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน

ต่อมาเสด็จฯ ไปยังศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยตองหลวง หมู่ที่ ๖ ตำบลยางเปียง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ทอดพระเนตรกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

อนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๔๘ ได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมกับ นายสมพล พันธุ์มีเลขาธิการ กปร. ณ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สรุปความว่า

ให้พิจารณาจัดหาน้ำสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนบ้านแม่อมกิ โรงเรียนแม่สลิดหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก และโรงเรียนท่านผู้หญิงพรสม กุณฑลจินดา อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงประกอบพิธีเปิดการประชุมวิชาการ นิทรรศการ เรื่อง ทรัพยากรไทย : สรรพสิ่งล้วนพันเกี่ยว

เมื่อวันพุธที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงประกอบพิธีเปิดการประชุมวิชาการ นิทรรศการเรื่อง ทรัพยากรไทย : สรรพสิ่งล้วนพันเกี่ยว ณ ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ในการเสด็จฯ ครั้งนี้ได้ทอดพระเนตรนิทรรศการสรุปผลการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ของหน่วยงานที่ร่วมสนองพระราชดำริ จำนวน ๔๕ หน่วยงาน โดยมีนายสมพล พันธุ์มณี เลขานุการ กปร. กราบบังคมทูลสรุปภาพรวมโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ ศูนย์ และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริกราบบังคมทูลการดำเนินงานสรุปได้ดังนี้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

ได้ดำเนินการสำรวจเก็บรวบรวมพรรณไม้และปลูก ดูแลรักษาพันธุ์กรรมที่มีชีวิตในพื้นที่แปลงปลูก และงานศึกษาวิจัยพรรณพืช ได้แก่การอนุรักษ์พันธุ์ตาลา ๒ สายพันธุ์ พันธุ์กล้วยไม้พื้นเมือง ๙ ชนิด พันธุ์หวาย ๔ ชนิด พันธุ์หม้อข้าวหม้อแกงลิง ๒ ชนิด พันธุ์บัว ๗ กลุ่ม พืชสมุนไพร ๒๖ ชนิด และสนับสนุนงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน จำนวน ๓ โรงเรียน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ดำเนินการปกป้องรักษาพื้นที่ป่าธรรมชาติ (ป่าดั้งเดิม) และปลูกพันธุ์ไม้ ๑๐ ชนิด ได้แก่ หวาย หว่า มะตุม มะปราง มะเฒ่า มะม่วงป่า มะเกี๋ยง มะแฟน และมะดินยาง ในพื้นที่เขาเสวยกะปิ จำนวน ๙๗ ไร่ ปัจจุบันพืชที่สามารถเจริญเติบโตออกดอก ออกผล ได้แก่

หว่า และหวาย สำหรับหวายน้ำต้องให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากหากเมื่อดินมีสภาพแห้งแล้ง ต้นหวาย จะไม่สามารถอยู่รอดได้ ไม่ว่าจะมีความชื้นขนาดเล็ขนาดใด

ในการปลูกต้นไม้ปะปนกัน ประกอบกับสภาพที่ทำให้พืชได้รับน้ำและแสงแดดไม่สม่ำเสมอมีผลให้พืชต่างๆ เจริญเติบโตไม่เท่ากัน ต้นที่เจริญเติบโตช้าต้องทนอยู่ในสภาพดังกล่าวจะไม่สามารถเจริญเติบโตต่อไปได้ จึงมีต้นไม้ที่ตายเพราะขาดแสงแดด นอกจากนี้ ยังมีสัตว์จำพวกกิ้งกเด๊าะ เช่น กระรอกชอบกัดแทะสายยางให้น้ำ ทำให้ชำรุดเสียหายไม่สามารถส่งน้ำให้พืช อีกทั้งในช่วงฤดูแล้ง จะมีปัญหาเรื่องไฟไหม้ ทำให้ต้นไม้ที่ปลูกตายเพราะถูกไฟไหม้ทุกปี โดยมีสาเหตุจากสภาพพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความแห้งแล้ง และเกิดไฟป่าหรือเกิดไฟไหม้จากการลักลอบเผาป่าแล้วลุกลามมาถึงพื้นที่แปลงอนุรักษ์ฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานหินซ้อนฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานหินซ้อนฯ ได้รวบรวมพันธุ์ผักพื้นบ้านทั่วไปและผักพื้นบ้านที่หายาก จากภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ รวม ๖๐ วงศ์ ๑๔๙ สกุล ๑๔๙ ชนิด มาปลูกรักษาไว้ในศูนย์ฯ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ประชาชนทั่วไป ได้ตระหนักถึงคุณค่าของผักพื้นบ้าน และอนุรักษ์ไม่ให้สูญหายไป

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้ปกป้องรักษาพันธุ์กรรมพืชป่าบกบนเทือกเขาบริเวณพื้นที่ศูนย์ฯ จำนวน ๑๑,๓๗๐ ไร่ และได้ปกป้องรักษาพันธุ์กรรมพืชป่าชายเลนอ่าวคุ้งกระเบน ได้แก่ ป่าชายเลนธรรมชาติ โดยการมีส่วนร่วมของราษฎร ๖๑๐ ไร่ ปลูกป่าชายเลนในพื้นที่ป่าชายเลน ๕๑๒ ไร่ พัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรม ๗๒ ไร่ เป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งรวบรวมและปลูกพันธุ์ไม้ชายเลนเป็นธนาคารไม้ป่าชายเลน บริเวณอ่าวคุ้งกระเบนให้ได้ ๗๕ ชนิด ขณะนี้ ได้ดำเนินการแล้ว ๓๑ ชนิด และดูแลพันธุ์ไม้ป่าชายเลนเดิม ๒๑ ชนิด การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช ได้จัดสร้างเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าบก ป่าชายเลน เพื่อเป็นเส้นทางเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านระบบนิเวศป่าชายเลนและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมศูนย์ฯ ตลอดจนสนับสนุนกิจกรรมสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ๒ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดคลองขุดและโรงเรียนมัธยมท่าแฉ้ง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ได้ปกป้องและปลูกรักษาพันธุ์กรรมพืชในพื้นที่ศูนย์ฯ ประมาณ ๑๐๐ ไร่ โดยได้ดำเนินการศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไป ทำการคัดเลือกหมู่ไม้ตัวอย่าง ทำการเก็บข้อมูลพรรณไม้ การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะของพืชพรรณ ผลการศึกษาพบว่า มีจำนวนพรรณไม้ทั้งสิ้น ๑๙๑ ชนิด ๕๑ วงศ์ มีพรรณไม้ที่ทราบเฉพาะชื่อท้องถิ่น ๔๐ ชนิด และไม่ทราบชื่อ ๓๙ ชนิด มีความหนาแน่นของชนิดพรรณไม้ ๕ อันดับแรกในแปลงอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชในศูนย์ฯ ได้แก่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้แดง ไม้เหมือดเลือด และไม้แฉ้ว ตามลำดับ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้ปลูกรักษาพันธุ์กรรมพืชในพื้นที่ภายในศูนย์ฯ ประมาณ ๒๕๐ ไร่ ซึ่งเดิมเป็นพื้นที่ป่าเต็งรังที่มีความลาดชันในระดับต่างๆ มีต้นไม้ดั้งเดิมเจริญเติบโตอยู่ประปราย ต้นไม้ป่าในพื้นที่นี้มีไม้เต็งและไม้รังเป็นหลัก ดินมีสภาพเป็นดินที่ถูกชะล้างมีหินและกรวดเจือปน หลังจากที่ได้มีการนำพืชอนุรักษ์ของ อพ.สธ. จำนวน ๒๗ ชนิด ไปปลูกรักษาไว้ พื้นที่ป่าโปร่งนี้จึงได้รับการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับพื้นที่ปลูกรักษาที่อยู่ไม่ไกลจากผืนป่าศึกษาทดลองการฟื้นฟูสภาพป่า ดิน และน้ำตามแนวพระราชดำริจึงได้รับผลกระทบไปด้วย ทำให้สิ่งแวดล้อมของพื้นที่ปลูกรักษาพันธุ์กรรมพืช อพ.สธ. เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

การฟื้นฟูความชุ่มชื้นภายในพื้นที่ปลูกรักษา อพ.สธ. ช่วยให้ความหลากหลายของไม้พื้นล่างและไม้อากาศเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กล้วยไม้ ซึ่งเป็นพืชอิงอาศัย จากการสำรวจพบว่า ในพื้นที่ปลูกรักษาพันธุ์กรรมพืช มีกล้วยไม้ท้องถิ่นเจริญเติบโตและบานออกดอกอยู่ในพื้นที่เพิ่มขึ้นจาก ๑๕ ชนิด ที่สำรวจในปี ๒๕๔๓ เป็น ๔๑ ชนิด ในปี ๒๕๔๗ นอกจากกล้วยไม้ที่เจริญเติบโตจากเมล็ดที่ปลิวมาตามธรรมชาติแล้วยังได้รวบรวมกล้วยไม้ท้องถิ่นจากพื้นที่เสี่ยงต่อการสูญหาย และสูญพันธุ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าขุนแม่กวางมาปลูกรักษาไว้ในพื้นที่อนุรักษ์ อีก ๗๑ ชนิดด้วย

เทิดพระเกียรติ

การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริ เพื่อความยั่งยืนระดับชุมชน

นายอำพล เสนาณรงค์
องคมนตรี

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๙ แห่งราชวงศ์จักรี ทรงพระราชสมภพ เมื่อวันจันทร์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๐ ณ เมืองเคมบริดจ์ รัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา

เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๔๗๒ สมเด็จพระบรมราชชนกเสด็จสวรรคต นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สมเด็จพระราชชนนี จึงต้องทรงรับพระราชภาระเลี้ยงดูและอภิบาลพระราชธิดาและพระราชโอรสซึ่งยังทรงพระเยาว์มาโดยลำพังพระองค์เองตลอดมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงเข้ารับการศึกษาเบื้องต้นในประเทศไทยจนพระชนมายุ ๖ พรรษา จึงเสด็จฯ ไปประทับ ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และทรงศึกษาขั้นต้นถึงชั้นมหาวิทยาลัย ณ ที่นั้น โดยทรงใช้ชีวิตที่เรียบง่ายเช่นสามัญชน ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมของประเทศที่เป็นประชาธิปไตย และอนุรักษ์สภาพธรรมชาติและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม

เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๘ ได้โดยเสด็จฯ นิวัติประเทศไทย ครั้งที่ ๓ พร้อมกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อานันทมหิดลฯ พระบรมเชษฐาธิราช รัชกาลที่ ๘ และเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๔๘๙ ทั้ง ๒ พระองค์ได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมทุ่งนาบางเขนและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นครั้งแรก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อานันทมหิดลฯ เสด็จสวรรคตโดยกะทันหัน เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ รัฐบาลได้กราบบังคมทูลอัญเชิญ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชฯ เสด็จฯ ขึ้นครองสิริราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๙ แห่งราชวงศ์จักรี เมื่อพระชนมายุ ๑๙ พรรษา

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๙๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกขึ้น และได้พระราชทานพระปฐมบรมราชโองการว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ทรงเรียนรู้เมืองไทย : เสด็จ ประพาสทั่วประเทศ

- ๐๒ ฐ.ศ. ๒๔๙๔ เสด็จฯ กลับมาประทับประเทศไทยเป็นการถาวร ทรงเรียนรู้และทรงศึกษาเมืองไทยด้วยพระองค์เอง จากสัมผัส ๕ เสด็จประพาส ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี
- ๒๔๙๖ - ๒๔๙๘ เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดภาคกลาง ทางสถลมารคและทางชลมารค ได้แก่ ราชบุรี สมุทรสาคร นครปฐม สุพรรณบุรี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง อยุธยา
- ๐๒ - ๒๐ พ.ย. ๒๔๙๘ เสด็จแปรพระราชฐาน และประพาสจังหวัดภาคอีสานทุกจังหวัด ๑๙ วัน วันที่ ๓ พ.ย. ๒๔๙๘ เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมสถานีทดลองข้าวพิมาย หน่วยงาน เกษตรในต่างจังหวัดแห่งแรก
- ๓๑ ต.ค. ๒๕๐๐ เสด็จ แปรพระราชฐานจากพระที่นั่งอัมพรสถาน กลับไปยังพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
- ๒๗ ก.พ. - ๑๗ มี.ค. ๒๕๐๑ เสด็จฯ ไปจังหวัดภาคเหนือทุกจังหวัด ๑๙ วัน
- ๐๖ - ๒๖ มี.ค. ๒๕๐๑ เสด็จฯ ไปเยี่ยมภาคใต้ ๒๐ วัน
- ๑๘ ฐ.ศ. ๒๕๐๒ - ๒๙ มี.ย. ๒๕๑๐ เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมมิตรประเทศ ๒๘ ประเทศ

หลัง ปี ๒๕๑๐ เป็นต้นมา ตลอดระยะเวลา ๒๗ ปี เสด็จแปรพระราชฐานไปทรงเยี่ยมราษฎรในภาคต่างๆ ทุกปี แต่ไม่ได้เสด็จฯ ต่างประเทศอีกเลย จนกระทั่งปี ๒๕๓๑ เสด็จฯ ไปเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ถึงแม้ในระยะแรก การเสด็จแปรพระราชฐานไปต่างจังหวัด จะเป็นการเยี่ยมเยียนพสกนิกรของพระองค์เป็นหลักใหญ่ แต่ขณะเดียวกันก็ได้ทอดพระเนตรและทรงรับทราบข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิต ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพของเขาเหล่านั้นรวมทั้งสภาพของดินฟ้าอากาศและภูมิประเทศ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ตลอดจนความแตกต่างของเชื้อชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีของประชาชนในภาคต่างๆ ทรงสนพระราชหฤทัยที่จะสอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากราษฎรในท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ต่อจากนั้นจึงทรงพิจารณาจากแผนที่และเอกสารต่างๆ พร้อมกับทรงร่วมปรึกษารื้อหรือกับข้าราชการบริหารราชการและนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง จนเป็นที่พอพระราชหฤทัยและมั่นพระทัยในสาเหตุและปัญหาต่างๆ อย่างถ่องแท้ จึงได้พระราชทานพระราชวินิจฉัยเป็นแนวทางโครงการพระราชประสงค์และพระราชดำริต่างๆ โปรดเกล้าฯ ให้หน่วยราชการต่างๆ รับไปสนองเบื้องพระยุคลบาทต่อไป แต่สิ่งใดที่ยังไม่ชัดเจนหรือสิ่งใดที่มีพระราชประสงค์จะขยายผลหรือเผยแพร่แก่บุคคลทั่วไป ก็จะพระราชทานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการทดลองหรือขยายผล ในโครงการส่วนพระองค์หรือโครงการพระราชดำริต่างๆ ต่อไป เช่น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมของรัฐช่วงแรก (๒๕๐๔ - ๒๕๒๓) เศรษฐกิจที่เกินพอ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ เริ่มแผนที่ ๑ ตั้งแต่ปี ๒๕๐๔ - ๒๕๐๘ และติดตามด้วยแผนที่ ๒ และแผนอื่นๆ ตามมา ถึงแม้จะมีผลสำเร็จ มีประโยชน์และมูลค่ามหาศาล นำความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศไทยและประชาชนมากมายก็ตาม แต่ในแง่สังคมแล้ว มีจุดอ่อนหลายประการ โดยเฉพาะชีวิตและสังคมในชนบท เช่น การส่งเสริมและสนับสนุนการ “หักล้างทางพง” เพื่อ “ทำไร่ทำนา” เพื่อปลูกพืชล้มลุกเศรษฐกิจส่งเป็นวัตถุดิบไปจำหน่ายต่างประเทศ ทำให้ป่าไม้ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่า ต้องสูญเสียและถูกทำลายล้างอย่างรวดเร็ว เกิดความไม่สมดุลในระบบนิเวศ ดินเสื่อมโทรมและถูกชะล้าง เกิดศัตรูธรรมชาติระบาดอย่างรุนแรง ทำให้ต้องใช้ปัจจัยในการผลิตที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เช่น เครื่องจักรกลการเกษตร ยานพาหนะขนส่ง น้ำมันเชื้อเพลิง ปุ๋ยเคมี และสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น สภาพดินฟ้าอากาศก็แปรเปลี่ยนเปลี่ยนแปลง เกิดภาวะฝนแล้งและน้ำท่วมสลับกันเป็นประจำ ทางด้านการอุตสาหกรรมก็มีการลงทุน โดยใช้เงินทุนและเทคโนโลยี ที่ไม่คุ้มทุนสมัยและวัตถุดิบจากต่างประเทศ สถานการณ์

โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา สืบพัสดุที่เป็นจริง

เริ่มเมื่อปี ๒๕๑๕ โดยเริ่มแรกทรงเลี้ยงปลาหมอคเทศที่ได้รับจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ เมื่อปี ๒๕๑๔ ณ พระตำหนักสวนอัมพร และนำมาเลี้ยงต่อที่พระตำหนักจิตรลดาราย

ในวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ทรงนำปลาหมอคเทศที่ทรงเลี้ยงมาปล่อยลงในบ่อหน้าสถานีทดลองประมงเกษตรกลางบางเขน และโปรดเกล้าฯ พระราชทานพันธุ์ปลาหมอคเทศแก่ตัวแทนของประชาชนทุกหมู่เหล่าจำนวน ๖๕,๐๐๐ ตัว

โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา ต่อมาได้ขยายกิจกรรมไปในงานเกษตรและพัฒนาต่างๆ อีกมากจนถึงปัจจุบันนี้ เช่น การเลี้ยงโคนม ผลิตภัณฑ์จากนม โรงสีข้าวตัวอย่าง โรงผลิตน้ำผลไม้ ป่าไม้สาธิต นาข้าวทดลอง สำหรับเลี้ยงยวทอง โรงบดเกลบเชื้อเพลิงชีวภาพ โรงกลั่นเชื้อเพลิงทำแก๊สโซฮอล์และธนาคารพันธุ์พืช เป็นต้น

นอกจากโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาแล้ว ในระยะต่อมามีโครงการฯ ที่ทำหน้าที่คล้ายคลึงกัน แต่ดำเนินการโดยหน่วยงานต่างๆ อีกหลายโครงการ เช่น

๑. โครงการหลวง
๒. โครงการพระราชดำริ และ
๓. มูลนิธิชัยพัฒนา เป็นต้น

ทางการเมืองมักบีบให้ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ เพื่อเอาใจคนในเมือง และผู้ใช้แรงงานภาคอุตสาหกรรม มีการเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมวัตถุดิบ การเกษตรที่ส่งออก เพื่อให้มีราคาใกล้เคียงกับราคาตลาดโลก เช่น ค่าพรีเมียมข้าว และเงินภาษี (Cess) ของยางพารา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้และปัจจัยอื่นๆ มีผลทำให้เกษตรกรนับวันจะยากจนลงเรื่อยๆ เป็นหนี้สินทั้งในระบบ และนอกระบบ สูญเสียที่ทำกิน คนหนุ่มสาวต้องละทิ้งถิ่นฐาน เข้าไปหางาน และหาโอกาสที่คาดคิดว่าดีกว่าในเมืองใหญ่และในต่างประเทศ ซึ่งก็ไม่จริงเสมอไป ช้าบางรายกลับมีชีวิตและสิ่งแหวัดล้อม ที่เลวกว่าเดิม ชีวิตครอบครัว ต้องแตกแยก นอกจากนี้ผลพวงของการพัฒนาหรือสิ่งที่เรียกว่าความเจริญ ได้ขยายเข้าไปในชนบทส่วนหนึ่ง มีผลทำให้ค่านิยมในการพึ่งพาต่างประเทศ เพิ่มมากขึ้น เช่น รถจักรยานยนต์ รถกระบะ ตู้เย็น โทรทัศน์ เต้าแก๊ส พัดลม วิทยุทัศน์ ของอุปโภคและบริโภค รวมทั้งปัจจัยการเกษตรต่างๆ ที่มีราคาแพง เช่น รถไถไร่ ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ราคาแพง ที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ สิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็นเหตุที่ซ้ำเติมให้สภาพเศรษฐกิจของชนบทอยู่ในสภาพที่ไม่พึ่งตนเอง เกินพอและเกินรายได้ ยิ่งขึ้น

ทุกหนทุกแห่ง โดยเฉพาะประชาชน ที่อยู่ในชนบทในท้องที่ห่างไกล ซึ่งส่วนมากมีฐานะค่อนข้างยากจน ประกอบอาชีพการเกษตรเพื่อดำรงชีวิต แต่ก็เป็ประชาชนส่วนใหญ่ และเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของประเทศ

พระองค์ได้พระราชทานพระราชดำรัสในวาระและโอกาสต่างๆ อยู่เสมอเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อน้อมนำให้บุคคลทุกระดับได้ตระหนักถึงแนวทางสำคัญในการดำรงชีพ ซึ่งค่อนข้างจะแตกต่างจากแนวคิดของนักวิชาการและนักเศรษฐศาสตร์ของประเทศในช่วงนั้น

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง - ชีวิตที่เป็นจริงของคนไทย

ปัจจุบันมีการกล่าวถึง “ปรัชญา” หรือ “แนวคิด” ในการดำรงชีวิต หรือประกอบอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงกันมากขึ้น โดยเฉพาะในยามที่รัฐบาลเน้นนโยบายทางด้าน “เศรษฐกิจการค้า” และ “เศรษฐกิจพาณิชย์”

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานเป็นครั้งแรกเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ และเพิ่มเติมเมื่อวันศุกร์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ ณ ศาลาดุสิตาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต แต่ตลอดระยะก่อนหน้านั้น เกือบกว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมาในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงยึดแนวทางในหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาโดยตลอด ทรงแนะนำการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตของพลสกนิกทรทุกหมู่ทุกเหล่า

พระราชดำรัสครั้งสำคัญครั้งแรก ได้แก่ พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ และต่อเนื่องในวันศุกร์ที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๗ นอกจากนี้จะเป็นพระบรมราโชวาทที่ทรงเน้นให้ความสำคัญของบัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีต่อการสร้างสรรค์ความมั่นคงและเศรษฐกิจของชาติแล้ว ยังได้ทรงเน้นถึงแนวทางสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกินพอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไป โดยลำดับต่อไป หากจะมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชน โดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจจะกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด...”

ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ แหล่งผลิตวิชาความรู้ที่สมบูรณ์แบบ

เนื่องจากแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการเกษตร จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลและทดลองปฏิบัติจริงในพื้นที่ ซึ่งมีปัจจัยแวดล้อมที่ทำให้เกิดความแปรปรวนจำนวนมาก เช่น การนำผลการปฏิบัติในสถานที่หนึ่งไปปฏิบัติอีกพื้นที่หนึ่ง หรือนำวิธีการปฏิบัติในปีหนึ่งไปปฏิบัติอีกปีหนึ่ง ผลที่ได้รับอาจไม่เหมือนกัน และการอาศัยผลการทดลองและการปฏิบัติงานของสถานีทดลองหรือหน่วยงานของทางราชการในภูมิภาคไปประยุกต์ใช้เพื่อแนะนำส่งเสริมแก่เกษตรกร หรือให้เกษตรกรรับไปปฏิบัติ มักมีปัญหาและไม่ได้รับความสะดวก เนื่องจากหน่วยงานวิจัยของทางราชการเน้นการแยกส่วนกระจายอยู่ทั่วไป ต่างคนต่างทำไม่มีการประสานงานอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาขึ้นในท้องถิ่นภาคต่างๆ ที่เป็นตัวแทนของสภาพดินฟ้าอากาศ เศรษฐกิจและสังคม แต่ละแห่งที่แตกต่างกัน ตามลำดับ ดังนี้

๑. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน
เขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
เมื่อปี ๒๕๒๒

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ▶

▲ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

▲ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ

▲ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ

▲ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

◀ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

เรื่องวิธีการและองค์ประกอบที่แตกต่างกันไป แต่วัตถุประสงค์หลักก็เพื่อให้เกษตรกรที่อยู่ในบริเวณพื้นที่มีรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ภายใต้แนวเศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จึงมีลักษณะ ดังนี้

๑. เป็น “ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ” ซึ่งเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงทันที

๒. เป็น “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” ซึ่งเกษตรกรสามารถศึกษาถึงการประกอบอาชีพเกษตรสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปทดลองและพัฒนาอาชีพและชีวิตของตนให้ดีขึ้น

๓. มี “ระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” ซึ่งเกษตรกรสามารถหาคำตอบทุกอย่าง รวมทั้งจัดหางบจ่ายการผลิตระยะแรกได้ภายในสถานที่เดียว (ก่อนการบริการของธนาคารและสถานที่ราชการแบบเดียวกันนี้กว่า ๑๐-๒๐ ปี)

๔. เป็นรูปแบบของการบริหารจัดการ “รูปแบบใหม่” คือการทำงานร่วมกันของหน่วยราชการต่างๆ ซึ่งขั้นตอนการทำงานแยกส่วนกัน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เคยมีความพยายามที่จะตั้งศูนย์รวมเช่นนี้ที่ ขอนแก่น ชัยนาท เชียงใหม่ และสงขลา ดำเนินการอยู่ได้หลายปี แต่ก็ต้องเลิกล้มกิจการนี้ไป

๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เมื่อปี ๒๕๒๕

๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอท่าใหม่และอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี เมื่อปี ๒๕๒๕

๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลนากเค้า อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลป่าเมี่ยงและตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี ๒๕๒๕

๖. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อปี ๒๕๒๖

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้ง ๖ แห่ง มีสภาพของปัญหาต่างๆ แตกต่างกันไป จึงรับสนองพระราชดำริโครงการเพื่อแก้ปัญหา โดยการวิจัยและพัฒนาใน

การเกษตร “ทฤษฎีใหม่” จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ

ในปี ๒๕๓๒ ซึ่งเป็นปีที่ ๔๓ แห่งรัชกาล หรือเมื่อทรงมีพระชนมายุ ๖๒ พรรษา ภายหลังจากที่ได้ทรงสั่งสมพระราชประสบการณ์จากชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร และทิศทางเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังจะเดินทางไป ตลอดจนข้อมูลการศึกษา วิจัยและพัฒนาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้ง ๖ แห่ง อย่างละเอียดและรอบคอบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้นำแนวคิดทางเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์เป็นแนวทางการประกอบอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรในชนบทเป็นครั้งแรกที่วัดมงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี และต่อมาประชาชนรู้จักกันแพร่หลายในนาม “ทฤษฎีใหม่” หรือ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ ๑ ซึ่งมีสมมติฐาน ดังนี้

- ๑.๑ เกษตรกรค่อนข้างยากจน
- ๑.๒ มีพื้นที่ไม่มากนักประมาณ ๑๐-๑๕ ไร่
- ๑.๓ ครอบครัวไม่ใหญ่นัก ๔-๖ คน
- ๑.๔ อยู่ในเขตใช้น้ำฝน ฝนตกไม่ชุกนัก
- ๑.๕ ดินมีสภาพที่เก็บกักน้ำได้
- ๑.๖ ต้องประหยัดและมีความสามัคคีกับเพื่อนบ้าน และ
- ๑.๗ ในระยะแรกมีความพอเพียงตามอัตภาพ พอเลี้ยงตัวเองได้

เพื่อการบริหารและจัดการน้ำ ดินและปัจจัยการผลิต ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทรงกำหนดให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วน และมีสัดส่วนดังนี้ คือ ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ เพื่อทำกิจกรรม ๔ อย่างตามลำดับ คือ

- ๑.๑ ขุดสระเก็บน้ำฝนธรรมชาติ
- ๑.๒ ปลูกข้าวในฤดูฝน
- ๑.๓ ปลูกพืชไร่ พืชสวนและไม้ล้มลุกผสมผสาน
- ๑.๔ ที่อยู่อาศัยและเลี้ยงสัตว์

ตามทฤษฎี “เกษตรทฤษฎีใหม่” จะช่วยทำให้การเกษตรในเขตใช้น้ำฝนมีประสิทธิภาพขึ้นและลดความเสี่ยงน้อยลง ดังนั้น ถ้าหากสามารถส่งน้ำชลประทานมาเสริมได้บ้างเป็นระยะ ก็จะทำให้เป็น “ทฤษฎีใหม่” ที่สมบูรณ์

๒. ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ ๒

เมื่อมีการทำเกษตร “ทฤษฎีใหม่” บริเวณใกล้เคียงมากขึ้นและเวลาผ่านไป ผลผลิตและรายได้จะค่อยๆ เพิ่มขึ้น เกษตรกรมีประสบการณ์มากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับปรุงตนเอง ขยายการผลิต

รวมกลุ่มการผลิต จัดหาและจำหน่ายวัสดุ ปัจจัยการผลิตและการดำรงชีวิตในราคาที่ถูกลง ตลอดจนสวัสดิการต่างๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งของจำเป็นของชีวิตประจำวัน แต่การลงทุนจากเงินสะสมอาจต้องใช้เวลา หากได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยราชการ มูลนิธิและเอกชน ก็จะทำให้งานเริ่มต้นได้เร็วขึ้น

๓. ทฤษฎีใหม่ ยับที่ ๓ เมื่อมีการขึ้นที่ ๑ และขึ้นที่ ๒ เต็มโตขึ้น เกษตรกรก็ควรจะรวมตัวกันทำธุรกิจย่อยๆ เช่น ร้านสหกรณ์ โรงสีข้าว สถานที่บริการเครื่องจักรกลการเกษตรและสถานที่จำหน่ายเชื้อเพลิง เป็นต้น แต่ธุรกิจเหล่านี้ จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือและเงินทุนจากภายนอก เช่น ธนาคาร บริษัทน้ำมันและเอกชนภาคต่างๆ

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๗ ในวโรกาสที่พระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชปรารภครั้งแรกเกี่ยวกับ “ทฤษฎีใหม่”

- วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๘ ได้พระราชทานพระราชดำรัสเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “ทฤษฎีใหม่”
- ปี ๒๕๓๙ เกิดวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในประเทศไทย

● ปี ๒๕๔๐ เศรษฐกิจวิกฤตรุนแรงเพิ่มมากขึ้น สถาบันการเงิน ธุรกิจสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจการค้า และโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งต้องหยุดกิจการ พนักงานและคนงานจำนวนมากตกงานและว่างงาน ผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดต้องกลับถิ่นเดิม รัฐบาลและหน่วยราชการหลายแห่งเห็นความจำเป็นและความสำคัญของการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” และเร่งขยายผลทั่วประเทศ ตลอดจนคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบนำโครงการ “ทฤษฎีใหม่” ไปใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยเหลือประชาชนในภาวะเศรษฐกิจถดถอย

พระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความปรวนแปรและหลากหลายของสิ่งมีชีวิต เช่น คน พืชและสัตว์ เป็นต้น และสิ่งไม่มีชีวิตอีกมากเช่น สภาพดิน ฟ้า อากาศ ระบบเศรษฐกิจ สังคม และประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ ดังนั้นหลักเกณฑ์ต่างๆ จึงอาจปรับปรุงและยืดหยุ่นได้ บางท้องถิ่นก็อาจจะสอดคล้องกับที่ทางราชการเคยแนะนำหรือระบบที่เกษตรกรเคยปฏิบัติอยู่บ้างแล้ว จึงอาจปรับปรุงหรือปฏิบัติอย่างเดิมต่อไป โดยไม่เป็นที่เสียหาย ไม่จำเป็นต้องทำการเกษตรแบบ “ทฤษฎีใหม่” เสมอไป ประเด็นสำคัญของ “ทฤษฎีใหม่” อยู่ที่ควรมีสัมมติฐานและวิธีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วนตามที่กำหนดไว้

ปัจจุบันแปลงทฤษฎีใหม่ได้กระจายไปทั่วประเทศหลายหมื่นแปลง โดยเฉพาะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง

เศรษฐกิจพอเพียง

ในวันพฤหัสบดีที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำริครั้งแรกเกี่ยวกับความหมายของ “เศรษฐกิจพอเพียง” และมีพระราชดำริเพิ่มเติมอีกวาระหนึ่งในวันศุกร์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต สรุปได้ ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง คือ

“...เศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า
อุมชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง ...เราก็อยู่ได้ ไม่ต้องเดือดร้อน...
แต่ไม่ได้หมายความว่า ทุกคนรอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้อง
ทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้อง
มีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างผลิตมากกว่าความต้องการ
ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลนัก ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก

คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง นี้ไม่มีในตำรา ทรงคิดขึ้นเอง ใน
ตำรามี “เศรษฐกิจแบบค้าขาย” (Trade economy) ปัจจุบันนี้...จะ
ปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์คงทำไม่ได้ ...แต่ถ้าจะ
ปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงในระยะแรกเพียงครอบครัวละเศษหนึ่ง
ส่วนสี่ก็หน้าจะพอ แล้วจึงค่อยๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับ แต่ไม่ใช่หมายความว่า
ครอบครัวที่ปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงมีเพียง ๒๕% อีก ๗๕% ไม่ปฏิบัติ
แต่ปฏิบัติเศรษฐกิจการค้าเหมือนเดิม

คำว่า “พอเพียง” นี้หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่
หรูหราก็ได้ แต่พอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มี
ความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ ...แต่ว่า
ต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น

คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมี
ความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย

ทางความคิดก็เหมือนกัน.... ...ความพอเพียงในความคิดก็คือ
แสดงความคิดของตัวเอง ความเห็นของตัวเอง และปล่อยให้คนอื่นพูดบ้าง
และมาพิจารณาว่าที่เขาพูด กับที่เราพูดอันไหนพอเพียง อันไหน
เข้าเรื่อง ถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไข

ฉะนั้น ความพอเพียง ในกรณีนี้ ก็แปลว่า ความพอประมาณ
และความมีเหตุผล

นอกจากนี้ยังมีพระราชดำริ
ถึงบทเรียนในอดีตที่ผ่านมา สรุปได้
ดังนี้

- การกู้เงินควรนำมาลงทุน
ในสิ่งที่รายได้คุ้มทุน บางเรื่องไม่มี
รายได้ ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย

- การลงทุนอุตสาหกรรม
เกษตร ควรพิจารณาให้เหมาะกับ
อัตรา หรือกับสิ่งแวดล้อมอย่าให้
ใหญ่เกินจำเป็น และต้องให้การ
สนับสนุนเกษตรกรในการเพาะ
ปลูกวัตถุดิบ

- การต่อสู้วิกฤตเศรษฐกิจ
จะต้องใช้วัตถุดิบภายในประเทศ
ทำงานหนัก มีความเพียรและ
อดทน การผลิตการเกษตร ต้อง
พยายามผลิตสิ่งที่จำเป็นสำหรับ
ตัวเองให้พอเพียงเสียก่อน จึงจะผลิต
เพื่อขาย เช่น กรณีของเกษตรกร
ปลูกข้าวหอมมะลิเพื่อขาย ควร
ปลูกข้าวเหนียวที่ตัวเองบริโภคให้
พอเพียงด้วย

หมายเหตุ : ข้อความที่ขีดเส้นใต้ เป็น
ข้อความจากพระราชดำริ ส่วนที่ไม่ได้
ขีดเส้นใต้ ผู้เขียนขอพระราชทานพระ
บรมราชานุญาตเพิ่มเติมขยายความให้
ผู้อ่านเข้าใจชัดเจนขึ้น

เนื่องจากแนวคิดและแนวปฏิบัติ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นผลงานจากพระราชกรณียกิจและพระราชกิจที่ได้ทรงบำเพ็ญต่อเนื่องเป็นเวลากว่า ๔๐ ปี ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยพระราชปราชญ์ พระราชกระแส พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท ที่ได้พระราชทานแก่บุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ ในวโรกาสต่างๆ กันจำนวนมาก เช่น บณยอดดอยในป่าพรุ ริมห้วย ริมอ่างเก็บน้ำ ในวันพระราชทานปริญญาบัตรและในวันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นต้น และมีเอกสารที่พระราชนิพนธ์ด้วยพระองค์เองน้อย จะมีอยู่บ้างก็เป็นเอกสารของข้าราชการบริพาร และนักวิชาการที่มีโอกาสสนองเบื้องพระยุคลบาท จึงทำให้ความเข้าใจในเรื่องนี้ไม่ค่อยหาได้ง่ายและชัดเจนนัก

ด้วยเหตุนี้ จึงมีนักวิชาการและนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มหนึ่ง ภายใต้การนำและสนับสนุนของสาขาเศรษฐศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จึงได้จัดสัมมนาเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริ” ขึ้น เมื่อปี ๒๕๔๒ และได้ขอรุณเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อขอคำพระราชวินิจฉัย ในที่สุดได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ได้ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ มีข้อความ ดังนี้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและระดับบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกในยุคโลกาภิวัตน์ “ความพอเพียง” หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมี “ระบบภูมิคุ้มกัน” ในตัวดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของชนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นจะต้องริเริ่มการสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสานต่อความคิดและเชื่อมโยงการขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาไปใช้อย่างหลากหลายขึ้น จึงได้ตั้งสำนักงานและคณะกรรมการเพื่อดำเนินการในเรื่องนี้

ความยั่งยืนของชุมชน

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า แนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งคนเมืองและคนชนบท ทั้งคนรวยและคนจน แต่จะเริ่มปฏิบัติได้มากน้อยต่างกัน แล้วแต่พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมเดิมของแต่ละคน

สำหรับประชาชนในชุมชนชนบทนั้น ส่วนใหญ่ยังมีอาชีพการเกษตร ที่ยังคงพึ่งพาธรรมชาติและผลผลิตหลายสิ่งหลายอย่างที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตประจำวันอยู่มาก เช่น อาหาร สมุนไพร ที่อยู่อาศัยและเชื้อเพลิง เป็นต้น โดยเฉพาะถ้าเริ่มต้นจากการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” และค่อยๆ พัฒนาอาชีพและตนเองตามลำดับ ประกอบกับถ้าได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในแนวทางที่ถูกต้องสอดคล้องกัน ก็จะทำให้ชุมชนมีความมั่นคงและยั่งยืนอย่างแน่นอนด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

๑. มีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง
ได้มีโอกาสอยู่ร่วมกับครอบครัวที่
อบอุ่น ทั้งคนสูงอายุ คนหนุ่มสาว
และเด็ก มีสังคมที่มั่นคงไม่แตกแยก
มีชีวิตและสุขภาพที่ดีอยู่เสมอที่
ชุมชนเดิม

๒. มีอาชีพที่หลากหลาย
เหมาะกับแต่ละบุคคลและแต่ละวัย
เช่น การเกษตรผสมผสาน มี
ผลผลิตหลายชนิดทยอยเป็นอาหาร
และรายได้ตลอดปีพอเพียง บาง
อย่างเหลือจำหน่ายให้แก่หมู่บ้าน
หรือชุมชนใกล้เคียง ไม่เสี่ยงต่อ
ความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศ
ศัตรูของพืชและสัตว์ และราคาขึ้น
ลงของสินค้า นอกจากนี้ ยังมี
วัดอุทิศเพื่อทำอุตสาหกรรมพื้นบ้าน
และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอีกด้วย

๓. มีสิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น ความเขียวขจีและร่มรื่นของป่าไม้ และ
ไม้ยืนต้น มีอากาศและแหล่งน้ำที่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีมลภาวะในดิน น้ำและ
อากาศ ปราศจากขยะและของโสโครกต่างๆ เพราะมีระบบกำจัดและ
หมุนเวียนที่ดี

แต่ความยั่งยืนเหล่านี้จะประสบผลตามเป้าหมายได้ จำเป็นจะต้อง
ประกอบด้วย การสนับสนุนจากนโยบายที่บริสุทธิ์และสะอาดของรัฐบาลอีก
หลายประการ เช่น

๑. ลดรายจ่าย เช่น หวย การพนัน เครื่องดื่มมีเนมาทั้งของรัฐและ
ของราษฎร์
๒. มีสถาบันการเงินหมู่บ้านที่เป็นระบบที่ถูกต้องและมั่นคง
๓. สวัสดิการทางสุขภาพเบื้องต้นระดับชุมชน เพื่อลดการเดินทางไป
ยังสถานพยาบาลในเมือง
๔. สวัสดิการทางการศึกษาระดับชุมชน เพื่อลดการเดินทางไปยัง
โรงเรียนในเมือง
๕. สวัสดิภาพและความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
ในชุมชน
๖. นโยบายการเกษตรระดับชาติที่ประยุกต์จากแนว “**ทฤษฎีใหม่**”
 - เพิ่มและกระจายแหล่งเก็บกักน้ำฝนและน้ำชลประทานในระดับ

ไร่นา สวน และชุมชนให้มากขึ้น
ตลอดจนระบบการส่งน้ำชลประทาน
ตามท่อ

● ลดพื้นที่ปลูกข้าวให้น้อย
ลงโดยเฉพาะในเขตใช้น้ำฝน ให้
ปลูกให้พอเพียงเพื่อการบริโภค แต่
เร่งเพิ่มผลผลิตในเขตชลประทานให้
มากขึ้น

● เพิ่มพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น ๓
ชนิด เพื่อประโยชน์ ๔ อย่าง คือ
ไม้ใช้สอย ไม้เชื้อเพลิงและไม้อาหาร
และเพื่อการอนุรักษ์ดิน น้ำและ
ปรับสภาพแวดล้อมให้ชุ่มชื้น (ไม้
ยืนต้น รวมถึง วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการ
ทำกระดาษ เครื่องเรือนและอาหาร
สัตว์ด้วย)

● สนับสนุนและส่งเสริมให้
เกษตรกรมีที่อยู่อาศัยในพื้นที่ทำ
กินและทำอาชีพเสริมที่บ้าน

สักการsun

ปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระชนมายุย่างเข้า ๗๙ พรรษา ทรงครองสิริราชสมบัติมาจะครบ ๖๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙

ตลอดเวลาได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประเทศชาติและพสกนิกรของพระองค์มาด้วยพระวิริยะ อุตสาหะ ทรงเหน็ดเหนื่อยและตรากตรำพระวรกายอย่างหนัก แม้แต่ปัจจุบันก็ยังทรงงานอยู่หากจะลดน้อยลงบ้าง

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทุกวงวิชาการและสังคมทั่วไป ทั้งภายในและต่างประเทศด้วยความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ มิได้แสแส้งไปตามกระแสว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชอัจฉริยะ พระปรีชาญาณอันล้ำเลิศ มีสายพระเนตรอันกว้างไกล ประกอบกับมีพระราชประสงค์อันยาวนาน พระราชวิริยะและอุตสาหะอย่างยิ่งยวด ทำให้ทรงรอบรู้ในหลายสาขาทั้งศาสตร์และศิลป์ จนเป็นที่น่าอัศจรรย์ เช่น เกษตร ป่าไม้ ชลประทาน ประมง ปศุสัตว์ สหกรณ์ พัฒนาที่ดิน ฝนหลวง สิ่งแวดล้อม การแพทย์ การสาธารณสุข การศึกษา การพัฒนา และการปกครอง เป็นต้น ตลอดจนทางศิลปะและช่างซึ่งต้องการทักษะและความพากเพียรเป็นอย่างสูง เช่น การดนตรี การวาดภาพ การต่อเรือและการกีฬา เป็นต้น ความรู้ ความชำนาญและวิชาการเหล่านี้

มีผลงานโดยตรงในรูปของโครงการพระราชดำริและพระราชประสงค์ที่ประจักษ์อยู่มากมาย และเป็นผลงานที่รัฐบาลและหน่วยราชการต่าง ๆ รับผิดชอบเบื้องพระยุคลบาทตามการปฏิบัติงานตามปกติและเกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนอีกเหลือคณานับ ซึ่งต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและพระเมตตาธิคุณสุดที่จะพรรณนา เหนือสิ่งอื่นใด ตลอดระยะเวลาเกือบ ๕๕ ปี ทรงยึดพระราชปณิธาน พระปฐมบรมราชโองการ “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ดังนั้นจึงมีความยินดีที่ได้มีโอกาสเชิญพระราชกรณียกิจที่มีความสำคัญแก่เกษตรกรส่วนหนึ่งมาเล่าให้ท่านผู้มีเกียรติได้รับทราบ หวังว่าคงจะได้รับประโยชน์โดยทั่วถึงกัน และเชื่อว่าทุกท่านคงพร้อมที่จะดำเนินตามรอยเบื้องพระยุคลบาท และนำผลไปขยายต่อให้เกิดประโยชน์โดยพร้อมเพรียงกัน

ขอถวายพระพรให้ทรงพระเจริญและมีพระชนมายุยิ่งยืนนาน

ฟื้นตนเฮงฮอย่างยั่งยืน

สมพล พันธุ์มณี *

ตลอดช่วงระยะเวลาเกือบ ๕๐ ปีของการพัฒนาประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การกำหนดแผนพัฒนา โดยเฉพาะ ในช่วง ฉบับที่ ๑-๗ มีลักษณะเป็นการวางแผนจากส่วนกลาง โดยในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนา ฉบับแรกๆ มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั่วทั้งประเทศ เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ด้วยความเชื่อที่ว่าเมื่อเศรษฐกิจดี ทุกอย่างจะดีตามไปด้วย ผลสำเร็จจากการพัฒนานั้นวัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) เป็นสำคัญ ดังนั้นหากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยยังคงขึ้นอยู่กับภาคการเกษตรเป็นหลัก ย่อมไม่สามารถทำให้ตัวเลขจีดีพีเพิ่มสูงขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศจึงเปลี่ยนแปลงไปโดยลำดับ

* เลขานุการ กปร.

เมื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เน้นการเติบโต จึงเกิดการส่งเสริม การลงทุนจากต่างประเทศ โดย มองข้ามความจริงที่ว่า การลงทุนที่ เพิ่มสูงขึ้นจนทำให้เศรษฐกิจดูเฟื่องฟู นั้น ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการลงทุน ในระยะสั้น เช่น การลงทุนใน ตลาดหุ้น การลงทุนระยะสั้นดังกล่าว มีความเสี่ยงสูงมาก และไม่ก่อให้เกิด การพัฒนาอย่างยั่งยืนเลยแม้แต่น้อย เพราะไม่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ และเทคโนโลยี ในขณะที่เดียวกัน

การวิจัยและพัฒนาภายในประเทศก็อยู่ในระดับต่ำ ความรู้และเทคโนโลยีที่ รับเข้ามาส่วนใหญ่แล้วมีลักษณะสำเร็จรูป การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน หลายโครงการเป็นการลงทุนที่เกินความจำเป็นและก่อหนี้จำนวนมหาศาล ให้กับประเทศ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้น ทำให้กระบวนการถ่ายโอน วัฒนธรรม เศรษฐกิจการเงิน และข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว เมื่อสังคมขาดความพร้อมในการรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ย่อมส่งผลโดยตรงต่อสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม ทั้งในด้านการ กระจายรายได้ การครอบครองปัจจัยในการผลิต และโอกาสในการเข้าถึง ทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อมีการผลักดันให้การแข่งขันในสังคมทวีความรุนแรงขึ้น เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ให้ทัดเทียมกับ ประเทศอุตสาหกรรมอื่นๆ ในภูมิภาค ส่งผลให้การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ ของไทยลดลง เนื่องจากการขยายตัวของการนำเข้าวัตถุดิบ สินค้าทุน เพื่อ การผลิตในภาคอุตสาหกรรม ความเหลื่อมล้ำจากกระบวนการพัฒนาที่ไม่ได้ วิเคราะห์ถึงความพร้อมของประเทศทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค ทำให้ กลุ่มผู้ด้อยโอกาสไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง รวมทั้ง โอกาสในการเข้าถึงกระบวนการพัฒนาก็เป็นไปอย่างยากลำบาก เนื่องจาก ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการที่เหมาะสมกับสภาพความเป็น อยู่ของชุมชน และไม่อาจทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ เพราะองค์ ความรู้และเทคโนโลยีที่รับโอนมา ไม่ได้มาจากฐานความรู้ที่มีอยู่เดิม การ ปรับใช้และการต่อยอด จึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะไม่ประสบผลสำเร็จ

ในทางกลับกัน การพัฒนาตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือการพัฒนาอย่างรอบคอบและระมัดระวัง สิ่งสำคัญคือต้อง สามารถแก้ปัญหาพื้นฐานได้ก่อน โดยคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของ

ประชาชน โดยมีได้ทรงเห็นว่า ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจะเป็นตัว ชี้นำความเป็นอยู่ที่มีเสถียรภาพ ดังมีพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ตามปกติ คนเราชอบดู สถานการณ์ในทางที่ดี ที่เขา เรียกว่าเล็งผลเลิศ ก็เห็นว่า ประเทศไทยเรานี้ก้าวหน้าดี การเงิน การอุตสาหกรรม การค้า ดีมีกำไร อีกทางหนึ่งก็ต้องบอก ว่าเรากำลังเสื่อมลงไป ส่วนใหญ่ ทฤษฎีว่า ถ้ามีเงินเท่านั้นๆ มีการกู้เท่านั้นๆ หมายความว่า เศรษฐกิจก้าวหน้า แล้วก็ประเทศ ก็เจริญ มีหวังว่าจะเป็นมหา อำนาจ ขอโทษ เลยต้องเตือน เขาว่า จริงตัวเลขดี แต่ว่าถ้าเรา ไม่ระมัดระวังในความต้องการ พื้นฐานของประชาชนนั้นไม่มี ทาง...” (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาส วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๖)

“...ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมในหลายประเทศเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การทุ่มเทสร้างเครื่องจักรกลอันก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ใช้ในการผลิตทำให้ผลผลิตทางอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นรวดเร็วและมากมาย จนอาจถึงขั้นฟุ่มเฟือย พร้อมกันนั้นก็ทำให้คนว่างงานลง เพราะถูกเครื่องจักรกลแย่งไปทำ เป็นเหตุให้ความยุ่งยากตกต่ำทางเศรษฐกิจขึ้น เพราะคนที่ว่างงานยากจนลงและผู้ผลิตก็ขาดทุนเพราะสินค้าขายไม่ออก จึงน่าจะตัดแปลงแนวคิดปฏิบัติในการส่งเสริมความเจริญด้านอุตสาหกรรมไปบ้าง ให้สมดุลกับด้านอื่น ๆ เพื่อความอยู่รอด...” (พระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๑๘)

สิ่งสำคัญของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ก็คือการสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ยืด “คน” เป็นที่ตั้ง ไม่ใช่การพัฒนาที่มุ่งแต่จะสร้างความร่ำรวยของประเทศเพียงอย่างเดียว เพราะความร่ำรวยที่เกิดขึ้นนั้น อันที่จริงแล้วจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มคนรวยซึ่งคิดเป็นประมาณร้อยละ ๒๕ ของประเทศเท่านั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือการสร้างเสริมความพร้อมจากภายใน การพัฒนาใดๆก็ตาม ทรงให้ความสำคัญกับพื้นฐานเดิม และความต้องการที่แท้จริงของราษฎร การพัฒนาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของราษฎร โดยวิธีการที่ทรงเรียกว่า “ระเบิดจากข้างใน” โดยให้ชุมชนที่รับการพัฒนามีความพร้อม มีรากฐานที่เข้มแข็ง ก่อนที่จะเปิดรับสิ่งใหม่ๆ จากภายนอก เพื่อให้การพัฒนาเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง อย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อจะได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้พึ่งพาตนเองได้ต่อไปอย่างมั่นคง ดังพระราชดำรัสความว่า

“...การเข้าใจถึงสถานการณ์และสภาพการณ์ของผู้ที่เราจะช่วยเหลือ นั้น เป็นสิ่งสำคัญที่สุด การช่วยเหลือให้เขาได้รับในสิ่งที่เขาควรจะได้รับ ตามความจำเป็นอย่างเหมาะสม จะเป็นการช่วยเหลือที่ได้ผลดีที่สุด เพราะฉะนั้น ในการช่วยเหลือแต่ละครั้ง แต่ละกรณี จำเป็นที่เราจะพิจารณาถึงความ ต้องการและความจำเป็นก่อน และต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่เราจะช่วยเหลือ ให้เข้าใจด้วยว่า เขาอยู่ในฐานะอย่างไร สมควรที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างไร เพียงใด อีกประการหนึ่ง ในการช่วยเหลือนั้น ควรจะยึดหลักสำคัญว่าเราจะช่วยเขา เพื่อให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ต่อไป...” (พระราชดำรัสในพิธีเปิดการประชุมการสังคมนาสงเคราะห์แห่งชาติ ครั้งที่ ๕ ณ ห้องประชุมศาลาสันติธรรม วันอาทิตย์ที่ ๖ เมษายน ๒๕๑๒)

เมื่อกล่าวถึงการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกร หรือทฤษฎีใหม่นั้น เป็นแนวทางการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและผสมผสานสอดคล้องกัน ซึ่งสำหรับเกษตรกรแล้ว จำเป็นต้องมีผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภคภายในครัวเรือนเป็นเบื้องต้นก่อนแล้วจึงค่อยนำออกจำหน่าย โดยภายในชุมชนเองจำเป็นต้องมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม จนชุมชนมีความมั่นคงมากพอที่จะนำไปสู่การขยายเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาขึ้นไปในระดับที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการระดมทรัพยากร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การช่วยเหลือพึ่งพากันระหว่างชุมชนหรือองค์กร เมื่อความเข้มแข็งและความเป็นปึกแผ่นได้ขยายผลไปในระดับกว้าง ย่อมหมายถึงความพร้อมในการรับหรือเผชิญต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะผลกระทบจากภายนอกจะรุนแรงสักแค่ไหน ภูมิคุ้มกันที่ถูกสร้างขึ้นก็จะช่วยลดผลกระทบให้เบาบางลง และฟื้นตัวได้ในที่สุด

อย่างไรก็ตาม การที่จะทำให้ชุมชนก็ดี ประเทศก็ดี จะสามารถพึ่งพาตนเองนั้น การพัฒนาจะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านกายภาพ สังคมและวัฒนธรรม ดังที่ทรงใช้การพัฒนาตามลักษณะของ “ภูมิสังคม” โดยจะต้องคำนึงถึง

ปัญหาอันเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และความสำเร็จของแผนงานในพื้นที่หนึ่ง อาจไม่สามารถนำมาใช้ในพื้นที่หนึ่งได้ ดังนั้นในการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกครั้ง จะทรงให้ความสำคัญต่อการศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลต่างๆ ของพื้นที่ให้มากที่สุด เพื่อจะได้นำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ไขต่อไป โดยจะต้องเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าก่อน เพื่อให้ชุมชนสามารถยืนบนขาของตนเองได้ แล้วจึงนำไปสู่การพัฒนาในระดับต่อไป

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือรูปแบบของการพัฒนาที่ผ่านการศึกษาวิจัยสภาพความเป็นจริงที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งในด้านภูมิศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญต่อการสร้างและรักษาการพัฒนาให้ได้อย่างต่อเนื่อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นย้ำถึงคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่เดิม การพัฒนาโดยไม่คำนึงถึงรากฐานของสังคม ย่อมไม่สามารถทำให้คนพึ่งตนเองได้ เพราะนอกจากจะต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานในการสร้างความเข้าใจแล้ว หากสิ่งใหม่ๆ ที่รับเข้ามาไม่เหมาะสมต่อสภาพพื้นที่ ก็จะก่อให้เกิดความขัดแย้ง เพราะจะมีทั้งกลุ่มที่ยอมรับต่อสิ่งใหม่ และกลุ่มที่ไม่สามารถปรับให้เข้ากับสิ่งใหม่ๆ ได้ ซึ่งจะทำให้รัฐเองต้องเข้ามาช่วยเหลืออยู่ตลอดไป สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน รวมไปถึงความสามัคคีภายในชุมชน และเมื่อพิจารณาในระดับประเทศแล้ว ก็จะเป็นอันตราย หากเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศต้องขึ้นอยู่กับความผันผวนภายนอกประเทศ โดยภาคการเกษตรซึ่งมีการพึ่งพิง

ต่างประเทศน้อยมากกลับมีสัดส่วนลดลง และภาคอุตสาหกรรมที่กำลังขยายตัวขึ้น ยังต้องพึ่งพิงต่างประเทศอย่างมาก การเปลี่ยนถ่ายโครงสร้างทางเศรษฐกิจในลักษณะดังกล่าวเป็นความท้าทายอย่างยิ่งของประเทศ หากสังคมย่อยๆ ยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันศุกร์ที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๑๕ ความตอนหนึ่งว่า

“...การล้มล้างของเก่าเพื่อสร้างขึ้นมาใหม่ นั้น อาจทำให้สิ่งดีที่มีอยู่แล้วต้องทำลายไปด้วย และทำให้ความเจริญต่าง ๆ ต้องหยุดชะงักลง การสร้างสรรค์ควรจะทำได้ด้วยวิธีการที่แยบคายกว่านั้น โดยร่วมกันคิดแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และสร้างสิ่งที่ยังขาดอยู่ให้สมบูรณ์ขึ้นมา...”

จะเห็นได้ว่า ในการที่จะทำให้ประเทศสามารถพึ่งตนเองได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงส่งเสริมให้ชุมชนสร้างการมีส่วนร่วม โดยผ่านรูปแบบต่างๆ เช่น สหกรณ์ หรือ บวร ซึ่งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยความร่วมมือกันระหว่าง บ้าน วัด และราชการ ให้ทั้ง ๓ สถาบันสามารถพึ่งพิง เกื้อกูลกันได้ โดยวัดจะทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ในการมาร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งอบรมสั่งสอนศีลธรรม ขัดเกลาจิตใจคนในชุมชน ในขณะที่ราชการ เช่น โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็จะทำหน้าที่สนับสนุนในรูปแบบต่างๆ เช่น การกำหนดแผนพัฒนาาร่วมกันในชุมชน การให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น ด้วยหลักการของ “บวร” ความสำเร็จจึงอยู่ที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันหลักของชุมชน ให้ได้ทำหน้าที่ที่มี

ความสำคัญมาแต่อดีตอย่างเป็นระบบ เมื่อกลไกทางสังคมเข้มแข็ง ก็จะไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเองของประเทศเป็นลำดับๆ ไป

นอกจากนั้น สหกรณ์ ยังเป็นกลไกที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนับสนุนให้ชุมชนนำไปปฏิบัติ ไม่เพียงแต่เพื่อให้เกิดการออม แต่ยังเป็นกระบวนการที่สร้างกิจกรรมต่างๆ ทางเศรษฐกิจ เนื่องจากสหกรณ์จะช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความปรองดอง ช่วยเหลือ เกื้อกูลในยามขัดสน นอกจากนั้นการที่คนกลุ่มหนึ่งมารวมกันเพื่อร่วมมือกันทำการใดๆ อันเป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและชุมชน นับได้ว่ามีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาแนวทางที่จะแก้ปัญหา ร่วมกัน และรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“...ที่ตั้งสหกรณ์ จะมีประโยชน์ขึ้นมาก็เพราะว่าช่วยกันสร้างชีวิตให้อยู่ดีกินดีขึ้นมา อย่างกลุ่มบุคคลที่สหกรณ์ตั้งขึ้นมา ก็จะต้องช่วยกันทำกิจกรรมที่ตามปกติแต่ละครอบครัว แต่ละคนทำ ทำยาก เพราะว่าบางทีมีทุนน้อยก็ตาม หรือบางทีก็มีความรู้ห้อย บางทีก็มีเคราะห์ก็ได้ แต่ว่าถ้าจับกลุ่มกันเป็นสหกรณ์ ก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้แต่ละครอบครัวอยู่ดีกินดีมากขึ้น ฉะนั้น ถ้าในกลุ่มบุคคล เช่นในหมู่บ้านหนึ่ง แต่ละคนต่างคนต่างทำ ก็อาจจะจะมีบางคนทำได้ดีมาก แต่บางคนอาจจะทำไม่ได้ดี และมีความเดือดร้อน การที่คนในหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ๆ กันมีความเดือดร้อน ผู้ที่ทำงานได้ดี มีความอยู่ดีกินดีก็เดือดร้อนไปด้วย เพราะว่าจะต้องเห็นคนที่อยู่ใกล้ๆ มีความไม่สบาย ก็อดไม่ได้ที่จะช่วยเหลือเขา คราวนี้ถ้ามาตั้งเป็นสหกรณ์ ก็ช่วยเหลือกัน ทำให้ทั้งกลุ่มทั้งหมู่บ้านอยู่ดีขึ้น ก็มีความสุขมากขึ้น เพราะว่าครอบครัวก็มีคนที่อยู่มีกินได้ดี และไม่เดือดร้อน...”

(พระราชดำรัสในโอกาสที่อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ การเกษตรและสหกรณ์นิคมทั่วประเทศ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาดุสิดาลัย วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๐)

ภายใต้สภาวะที่ประเทศชาติต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง

ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การ “รู้ รัก สามัคคี” ของคนในชาติ คือปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประเทศสามารถยืนหยัดอยู่ได้ แม้ในยามคับขัน การสร้างความเจริญในแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ได้หมายถึงความร่ำรวยเงินทองอย่างฟุ้งเฟ้อ เพราะหากได้มาด้วยการเบียดเบียนหรือเอาเปรียบผู้อื่นจะทำให้สังคมโดยรวมเข้มแข็งได้อย่างไร การที่เรามีความเป็นอยู่อย่างพอดี ไม่ก่อหนี้จนเกินตัว รอบคอบ และมีสติในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหา และหาหนทางที่จะให้หลุดพ้นจากความเสื่อม ก็จะส่งเสริมให้เรามีชีวิตที่มั่นคงได้ในระดับหนึ่ง และเมื่อเราตั้งหลักได้อย่างมั่นคงแล้ว ก็จะสามารถเกื้อกูลต่อสังคมโดยรวมต่อไปได้อีกระดับหนึ่ง ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า

“...การพึ่งตนเองนั้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติประจำตัวบุคคลสองอย่าง คือความสามารถนำวิชาการที่ได้ศึกษามาใช้ในการปฏิบัติงานประการหนึ่ง ความฉลาดที่จะวินิจฉัยให้เห็นทางเสื่อมทางเจริญ พร้อมทั้งทางที่จะให้พ้นความเสื่อมดำเนินไปให้ถึงความเจริญอีกประการหนึ่ง...” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๒)

แมมแมม...

แผ่นดินนี้ เพื่อพ่อ

โครงการพัฒนาพื้นที่พรุแมมแมม

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

บุญณรงค์ ธานีรัตน์ *

“... การพัฒนาพื้นที่พรุแมมแมม ... ทั้งหมดนี้ ... จะเป็นประโยชน์หลายอย่าง ช้างบนที่คลองแมมแมม เป็นน้ำกร่อย ถ้าทำโครงการแล้วทั้งหมดจะเป็นน้ำดี ... ใช้การได้ ... คลองที่ขุดในพื้นที่พรุ จะเป็นอ่างเก็บน้ำจืด ที่สำคัญ ... และบางส่วนจะช่วยไม่ให้พรุแห้ง ช่วยป้องกันไฟไหม้ ... ราษฎรจะได้ประโยชน์ ...”

คำว่า “แมมแมม” หลายท่านอาจสงสัยว่า คืออะไร ชื่อคน สัตว์ สิ่งของ หรือสถานที่ แต่สำหรับพี่น้องใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้คงฟังแล้วเป็นที่คุ้นหู เพราะคงเคยได้ยินเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ พูดถึงเสมอ คำว่า “แมมแมม” เป็นภาษามลายูที่ชาวไทยมุสลิมพูดหรือเรียก ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า **ลมโชย** ใครที่ไม่เคยรู้จักเคยได้ยินได้ฟัง ต่อไปนี้ทุกท่านจะได้รับรู้เรื่องราวของราษฎรบ้านแมมแมมกับความพยายาม ความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการประกอบอาชีพ เพื่อการดำรงชีวิตที่เริ่มต้นใหม่อย่างยากลำบาก การต่อสู้กับผืนดินอันไร้ความอุดมสมบูรณ์ ปัญหาอุปสรรคนานัปการ แต่ทุกคนต้องตั้งความหวังเอาชนะกับปัญหาต่างๆ ได้ อันนำมาซึ่งอาชีพ รายได้ ด้วยใบหน้าอันสดใส ชุ่มชื้น พร้อมทั้งจะทำเสมอ ด้วยเพราะว่า **พ่อ** (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) คือผู้ให้ทุกอย่าง เป็นดั่งเจ้าแห่งชีวิตที่นำพาราชกรแมมแมมให้พ้นภัยสู่ชีวิตใหม่ กับการอาชีพเกษตรที่หล่อเลี้ยงหลายร้อยชีวิตด้วยวิถีชีวิตแบบไทย

แม้ว่าในปัจจุบันเหตุการณ์ในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงคุกรุ่นด้วยปัญหาที่ยังไม่อาจจะแก้ไขได้ แต่ในขณะที่เดียวกันราษฎรยังต้องเสี่ยงชีวิตในการเดินทาง เพราะต้องดิ้นรนทำงานเพื่อหารายได้ทั้งที่เป็นเงินและอื่นๆ มาใช้จ่ายเพื่อความอยู่รอดได้ต่อไป นับเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องทำและทำต่อไป ต้องหาความรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอด เพื่อพัฒนาตนเองและนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ แต่ก็ทำให้บางรายถึงกับเสียชีวิตในขณะเดินทาง

* ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

“แบบ...แผ่นดินนี้ เพื่อพ่อ”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนา “คน” โดยเฉพาะคนชนบทเพราะ ส่วนใหญ่คือเกษตรกรที่ยึดอาชีพ ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักของคนไทย ด้วยพระองค์ทรงอุทิศเวลา ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรง เยี่ยมเยียนราษฎรในถิ่นทุรกันดาร ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ตลอดระยะเวลาที่ครองราชย์ เพื่อ เยี่ยมเยียนรับทราบความเป็นอยู่ในการดำรงชีพ ทุกพื้นที่ที่เสด็จฯ ไป ทอดพระเนตร พระองค์ทรงถามไถ่ ถึงทุกข์สุขของราษฎรในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไร อยู่ที่ไหน มีปัญหาหรือไม่ เนื่องจาก สาเหตุใด การคมนาคมสะดวก แค่ไหน ทรงได้รับคำตอบที่แท้จริง จากราษฎร จากนั้นพระองค์ทรง หาแนวทางแก้ไขเพื่อให้ราษฎรของ พระองค์ได้อยู่ดีมีสุขอย่างถาวร

เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสภาพพื้นที่ บริเวณลุ่มน้ำคลองน้ำจืด คลองแม่แม ณ ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่พรุ เสื่อมโทรมและมีน้ำท่วมขังเกือบทั้งปี ราษฎรไม่สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้ ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวจึงได้พระราชทานพระราชดำริให้กรมชลประทานพิจารณาวางแผนโครงการก่อสร้างชุดคลองระบายน้ำและอาคารบังคับ น้ำ เพื่อช่วยระบายน้ำที่ท่วมขังออกจากพื้นที่ และเก็บกักน้ำจืดไว้ให้เกษตรกรใช้ในการเพาะปลูก และอุปโภค-บริโภค ได้ตลอดทั้งปี ดังกระแสพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ และวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๓๕ ความว่า

“...การพัฒนาพื้นที่พรุแม่แม ... ทั้งหมดนี้ ... จะเป็นประโยชน์หลายอย่าง ข้างบนที่คลองแม่แม เป็นน้ำกร่อย ถ้าทำโครงการแล้วทั้งหมดจะเป็นน้ำดี ... ใช้การได้ ... คลองที่ขุดในพื้นที่พรุ จะเป็นอ่าง เก็บน้ำจืดที่สำคัญ ... และบางส่วนจะช่วยไม่ให้พรุแห้ง ช่วยป้องกันไฟไหม้ ... ราษฎรจะได้ประโยชน์...”

“...การพัฒนาพื้นที่พรุแหมแหม เมื่อชลประทานพัฒนาแล้ว ให้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอสงขร ดูแลการเตรียมดิน และการพัฒนาการเกษตรและการปรับพื้นที่ให้ใช้แรงงานในท้องถิ่น...”

โครงการพัฒนาพื้นที่พรุแหมแหมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑ บ้านแหมแหม ตำบลน้ำบ่อ อำเภอบะนาระ จังหวัดปัตตานี (ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ ๐๖' ๔๒" N และ ๐๖' ๕๐" N พิกัด ๔๗ NQH ๘๒๓ - ๕๖๘ แผนที่มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ระวาง ๕๓๒๒ IV : ข้อมูลจากโครงการชลประทานปัตตานี) พื้นที่ประมาณ ๑๑,๐๐๐ ไร่ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม และบางส่วนจะเป็นพรุน้ำท่วมขัง มีลักษณะที่ดินลาดเทจากแนวเทือกเขาทางทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออกสู่ฝั่งทะเลอ่าวไทย มีคลองธรรมชาติหลายสายที่รับน้ำจากพื้นที่ราบลงสู่ทะเล มีคลองสายสำคัญ ๒ สาย คือ คลองน้ำจืด และคลองแหมแหม ทำหน้าที่เป็นทั้งคลองระบายน้ำในช่วงฤดูฝนและเก็บกักน้ำไว้ในลำน้ำช่วงฤดูแล้ง

สำหรับการดำเนินงาน ด้านชลประทานเริ่มดำเนินการในปี ๒๕๓๖ โดยการก่อสร้างงานระบบระบายน้ำ และงานระบบส่งน้ำ ซึ่งประกอบด้วยคลองระบายน้ำพร้อมอาคารประกอบ ขุดลอกคลอง และสร้างถนนเลียบบคลองพร้อมอาคารประกอบ ปรับปรุงอาคารบังคับน้ำ สร้างสถานีสูบน้ำ รวมทั้งสร้างระบบส่งน้ำ เพื่อช่วยระบายน้ำที่ท่วมขังออกจากพื้นที่และเก็บน้ำจืดไว้ใช้และป้องกันน้ำเค็มไม่ให้ไหลเข้าสู่พื้นที่ทำการเกษตร

ในการนี้ เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๓๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการดำเนินงานก่อสร้างขุดคลองระบายน้ำพรุแหมแหม

ทำได้...แล้วขยายผล

ในปี ๒๕๓๗ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ได้ทดลองปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำการขุดยกร่องพื้นที่ลุ่มที่ขนานกับแนวคลองชลลกระบายน้ำเพื่อปลูกพืช พื้นที่ประมาณ ๒ ไร่ ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่ดอนในสวนมะพร้าวเพื่อปลูกพืชผักและพืชไร่ เช่น ถั่วหรั่ง แดงกวา ถั่วฝักยาว พริกหยวก ข้าวโพดหวาน แดงโม ซึ่งได้ผลผลิตเป็นที่น่าพอใจ โดยเฉพาะถั่วหรั่งได้ผลผลิต ๑๓๖ กิโลกรัมต่อไร่ จากนั้น ในปี ๒๕๔๐ ได้นำวิธีการจากผลการศึกษา ทดลอง วิจัย โครงการแก้มดินที่ศึกษาจนประสบความสำเร็จไปใช้ในพื้นที่พรุแหม โดยคัดเลือกพื้นที่ จำนวน ๕๐ ไร่ พร้อมไถบุกเบิกพื้นที่ป่าพรุเสื่อมโทรมแล้วทำการปรับปรุงดินเปรี้ยวด้วยหินปูนฝุ่น ที่บ้านบางเก่า หมู่ที่ ๔ ตำบลบางเก่า อำเภอสายบุรี เพื่อดำเนินการปลูกข้าวเป็นพื้นที่ตัวอย่าง

วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๐ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการฯ และทอดพระเนตรการปลูกถั่วหรั่งในพื้นที่ดอน ซึ่งเป็นดินทรายของเกษตรกร ในครั้งนี้ ได้มีพระราชดำริความว่า

“...ในการทำแปลงผัก ให้ทดลองใช้แฝกปลูกครอบร่องผัก เพื่อป้องกันดินพัง ... การปลูกถั่วหรั่งในพื้นที่โครงการพัฒนาพรุแหมแหมที่เป็นดินร่วนปนทราย ปลูกถั่วหรั่งพันธุ์หาคใหญ่ได้ผลดีให้ขยายให้ชาวบ้านปลูกมากขึ้น...”

ในขณะเดียวกัน มีหน่วยงานส่วนราชการต่างๆ ของจังหวัดปัตตานี ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น จังหวัดปัตตานีได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ และคณะทำงานโครงการพัฒนาอาชีพการเกษตร พื้นที่พรุแหมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๔๑ โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ฝ่ายเศรษฐกิจ เป็นประธานกรรมการบริหาร เกษตรและสหกรณ์จังหวัดปัตตานี เป็นเลขานุการ พร้อมกับมีการปรับปรุงคณะกรรมการและคณะทำงาน เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภารกิจ โดยให้หน่วยงานต่างๆ รายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ ไปที่เกษตรและสหกรณ์จังหวัดปัตตานี เป็นผู้รวบรวมและรายงานผลการดำเนินงาน

ในปี ๒๕๔๑-๒๕๔๓ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ปรับเปลี่ยนพื้นที่ขุดยกร่องเป็นพื้นที่ทำนาปลูกข้าว ซึ่งช่วงแรกดำเนินการในพื้นที่ ๑๕๐ ไร่ มีราษฎรในพื้นที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๘๐ ราย พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพดินที่เป็นกรด โดยใช้หินปูนฝุ่น จำนวน ๑ ตันต่อไร่ ปลูกข้าวพันธุ์ชัยนาท และแก่นจันทร์ ได้ผลผลิต ๓๕ - ๔๐ ถึงต่อไร่ หลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าวเกษตรกรปลูกพืชผัก พืชไร่ เพื่อบริโภค ส่วนที่เหลือนำไปจำหน่าย ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีงานทำตลอดทั้งปี ในปี ๒๕๔๔-๒๕๔๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงานกปร.) ทำการขยายพื้นที่เพิ่มเติม โดยจัดรูปแบบนาพร้อมทั้งการปรับปรุงบำรุงดิน จำนวน ๕๐๐ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่บ้านบางเก่า หมู่ที่ ๔ และ บ้านบาเลาะ หมู่ที่ ๕ ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ๖๐ ราย ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสด ปรับปรุงบำรุงดินแล้วปลูกข้าวพันธุ์เจ็ญพัทลุง ได้ผลผลิต ๕๗๙.๐๖ กิโลกรัมต่อไร่ และข้าวพันธุ์หอมสุพรรณบุรี ๕๖๓.๗๖ กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เจ้าหน้าที่สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต ๘

ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชผัก พืชไร่ ตั้งแต่ ปี ๒๕๔๔ - ๒๕๔๖ เพื่อเพิ่มรายได้และมีงานทำตลอดปี โดยมีการจัดระบบการปลูกพืชแบบมีข้าวเป็นพืชหลักแล้วปลูกพืชอื่นๆ หลังเก็บเกี่ยวข้าว เช่น ถั่วฝักยาว แตงกวา แตงร้าน ข้าวโพดฝักอ่อน ถั่วเขียว ซึ่งแต่ละปีผลผลิตเพิ่มขึ้น สำหรับพื้นที่ดอนได้พัฒนาและส่งเสริมการปลูกพืชแซมในสวนมะพร้าว ซึ่งให้ผลผลิตดี ได้แก่ ถั่วหรั่ง ถั่วลิสง สับปะรด พร้อมทั้งส่งเสริมการปลูกไม้ผลบนคันร่องส่งน้ำ ได้แก่ ขนุน กระท้อน มะพร้าว น้ำหอม

รู้จัก...พึ่งตนเอง

ปี ๒๕๔๗ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้รับงบประมาณสนับสนุนต่อเนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงานกปร.) ในการพัฒนาพื้นที่พรุแฉะ โดยไถปรับพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดินแล้วปลูกข้าว ในพื้นที่ ๕๐๐ ไร่ มีเกษตรกรเข้าร่วม ๑๖๙ ราย เพื่อการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างต่อเนื่อง และดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปี ๒๕๔๘ โดยส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์ดีคือ ข้าวพันธุ์ชัยนาท ๑ หอมสุวรรณบุรี และ พันธุ์เจียงพิทลุง ข้าวให้ผลผลิตเฉลี่ย ๕๘๐ กิโลกรัมต่อไร่ นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน หลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว อีกทั้งเกษตรกรมีความสนใจและต้องการปลูกพืชผักไว้บริโภคและการจำหน่ายเป็นบางส่วน สำหรับผลผลิตข้าวที่ได้เกษตรกรนำข้าวไปสีกับเครื่องสีข้าวของกลุ่มทำนุบ้านแฉะ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานเครื่องสีข้าวขนาดเล็กให้กับเกษตรกรในโครงการพัฒนาพื้นที่พรุแฉะไว้ใช้ ซึ่งเครื่องสีข้าวดังกล่าวสามารถสีข้าวเปลือกเป็นข้าวสารในอัตรา ๑๒ กิโลกรัมต่อชั่วโมง เกษตรกรใช้ประโยชน์ จำนวน ๖ คริวเรือน

ขณะนี้จังหวัดปัตตานีได้สนับสนุนงบประมาณจัดตั้งโรงสีข้าวบริเวณพรุแฉะ บ้านป่าทุ่ง หมู่ที่ ๔ ตำบลบางเก่า อำเภอสายบุรี จำนวน ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อบริการสีข้าวให้เกษตรกรในเขตพื้นที่โครงการและพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้างอาคารโรงสีข้าว ขนาด ๗ x ๑๐ เมตร และจัดหาเครื่องนวดข้าวขนาด ๑,๐๐๐ กิโลกรัมต่อชั่วโมง พร้อมมอเตอร์ขนาด ๓-๕ แรงม้า จัดหาเครื่องสีข้าวขนาด ๑๐ แรงม้า ปริมาณการสีข้าวเปลือก ๓๕๐-๔๐๐ กิโลกรัมต่อชั่วโมง

จากความขยันและตั้งใจจริง ตลอดจนการรู้จักพึ่งตนเองของชาวบ้านบริเวณพรุแฉะ ทำให้ผืนดินอันเสื่อมโทรมที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์อะไรได้เลย เปลี่ยนเป็นท้องทุ่งนาเต็มไปด้วยรวงข้าวอันเหลืองสะพรั่งดูอย่างดาดดา ซึ่งเป็นที่ปลาบปลื้มปิติของเกษตรกรชาวบ้านลุมโซยเป็นยิ่งนัก

บ้านอาพัดที่ไม่อาภัพ

ณัฐดา ศุภสินธุ์ *

สภาพพื้นที่ราบลุ่มริมทะเลสาบสงขลาช่วงทะเลหลวง ซึ่งดูไปก็เหมาะแก่การเพาะปลูกโดยเฉพาะทำนา แต่เนื่องจากอิทธิพลของน้ำฝนและระดับน้ำในทะเลสาบสงขลาในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม ของทุกปี ส่งผลให้น้ำท่วมขัง กินเวลาประมาณ ๑-๒ เดือน เนื่องจากน้ำระบายลงสู่ทะเลไม่ทัน ครั้นพอน้ำหายท่วมก็เข้าสู่ฤดูแล้ง จึงประสบปัญหาน้ำแล้งทำให้ไม่มีน้ำในการทำเกษตร ซ้ำไปกว่านั้นน้ำเค็มจากทะเลสาบสงขลาได้หนุนเข้าคลองบางแก้วและคลองปากพะเนียด ส่งผลให้พื้นที่ “บ้านอาพัด” ซึ่งราษฎรทำการเกษตรปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักได้ไม่เต็มที่ ทำให้ราษฎรมีฐานะยากจน ไม่เฉพาะแต่บ้านอาพัดเท่านั้นยังรวมไปถึงบ้านใกล้เคียงอีก ๗ หมู่บ้าน ที่ประสบปัญหาเดียวกันนี้ ซึ่งมีพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายประมาณ ๕,๐๐๐ ไร่

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงทราบถึงความทุกข์ยากของชาวบ้านบ้านอาพัด เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดเขียนบางแก้ว บ้านอาพัด หมู่ที่ ๔ ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖ เพื่อนมัสการพระสงฆ์พร้อมถวายจตุปัจจัยไทยธรรม และทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จ จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้ร่วมกันพิจารณาหาแนวทางให้ความช่วยเหลือราษฎรหมู่บ้านอาพัด และหมู่บ้านใกล้เคียง จำนวนรวม ๗ หมู่บ้าน ซึ่งประสบปัญหาน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนและในช่วงฤดูแล้งได้ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำและน้ำเค็มรุกเข้าพื้นที่

* เจ้าหน้าที่กลุ่มประสานงานโครงการ ๔ สำนักงาน กปร.

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘

ในการนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงปรึกษา และขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๖ ได้พระราชทานพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาให้กับราษฎรบ้านอาพัตสรุปได้ว่า

ให้พิจารณาจัดหาน้ำให้แก่ราษฎรบ้านอาพัตและบริเวณใกล้เคียงในเขตอำเภอเขาสงยสิทธิ์ สำหรับใช้เพื่อการเกษตรและอุปโภค-บริโภค เนื่องจากเป็นหมู่บ้านยากจนและประสบปัญหาหน้าท่วม-น้ำเค็ม-น้ำแล้ง โดยให้สำรวจและพิจารณาว่า บริเวณใดเป็นหุบให้ก่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ เมื่อน้ำมาก็เก็บไว้ โดยพิจารณาจากสภาพของพื้นที่จริงประกอบแผนที่ พร้อมทั้งพิจารณาการไหลของน้ำในหน้าแล้งและหน้าฝน สำหรับคลองชลประทานที่อยู่บริเวณนั้น ควรทำอาคารควบคุมน้ำและบริเวณด้านบนมีที่จะสร้างอ่างได้ใหญ่พอสมควร

ร่วมประสาน :
สนองพระราชมติ

สำนักงาน กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานได้หารือร่วมกันถึงแนวทางให้ความช่วยเหลือ ซึ่งในขั้นแรกจะเป็นการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับน้ำดังนี้

▲ นายพล락 สุวรรณรัฐ องคมนตรี นายปานเทพ กล้านรงค์ราช เลขาธิการ กปร. (บนบน) นายสหัส บุญญาวิวัฒน์ ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวัง ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ ผู้แทนกรมชลประทาน และข้าราชการ ตลอดจน อบต. กำนันในพื้นที่ ร่วมประชุมปรึกษาหารือเพื่อพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรในพื้นที่ เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖

▲ ร้างส่งน้ำที่จะส่งน้ำเข้าพื้นที่การเกษตรของราษฎร

• การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองหัวช้าง ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ความจุ ๓๐ ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถเป็นแหล่งน้ำต้นทุนมาเติมให้กับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าเขียด นอกจากนี้ ได้ก่อสร้างระบบส่งน้ำฝายคลองบางแก้วและฝายท่าบัวแก้ว ซึ่งเป็นคลองส่งน้ำรวม ๕ สาย เพื่อส่งน้ำให้แก่ราษฎรสำหรับการเกษตรได้อย่างเพียงพอ

• **การแก้ไขปัญหาน้ำท่วม** : โดยการปรับปรุงท่อระบายน้ำโคกขาม ที่มีอยู่เดิมให้มีขนาดใหญ่ขึ้น นอกจากนี้ ได้ทำการขุดลอกคลองบางแก้ว และคลองปากพะเนียด พร้อมทั้งจัดทำท่อลอดถนนบริเวณถนนที่กีดขวาง ทางน้ำไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลา เพื่อให้ระบายน้ำได้ดียิ่งขึ้น

• **การแก้ไขปัญหาน้ำเค็มรุกกล้า** : โดยการจัดสร้างทำนบของ ชั่วคราวบริเวณคลองบางแก้วและคลองปากพะเนียด เพื่อป้องกันน้ำเค็มรุกกล้า เข้ามาในช่วงฤดูแล้ง

• **การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ** ได้ดำเนินการค้ำชานานไปกับการ แก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ ซึ่งได้ให้การสนับสนุนให้ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ การ เพาะปลูก ประมง ปศุสัตว์ รวมทั้งการประกอบอาชีพเสริมดังนี้

- ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในบ่อดินของราษฎร ซึ่งได้ให้การสนับสนุน พันธุ์ปลา ได้แก่ ปลากินพืช ปลาดุกบิ๊กอุย ปลาสวาย ปลาแรด ปลานิล แปลงเพศ

- ปล่อยุ้งก้ามกรามและปลาน้ำจืดในทะเลสาบสงขลา

- ส่งเสริมการเลี้ยงเป็ดเทศ โดยการสนับสนุนพันธุ์เป็ดเทศและ อาหารเป็ด

- **ด้านกสิกรรม** ได้แก่ การผลิตข้าวซ้อมมือ โดยการรวมกลุ่มของ ราษฎรในลักษณะเงินทุนหมุนเวียน

- ส่งเสริมการทำนาปี โดยกรมส่งเสริมการเกษตรจะดำเนินการ จัดทำแปลงส่งเสริมการทำนาปี จำนวน ๑,๐๐๐ ไร่ ให้แก่เกษตรกร จำนวน ๒๐๐ ราย พันธุ์ข้าวที่ปลูกได้แก่ พันธุ์เล็กนกกปัตตานี ฉะเชิงเทรา ทั้งนี้เพื่อ ส่งเสริมให้เกษตรกรทราบวิธีทำนาปีที่ถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้รายได้ เพิ่มขึ้น สามารถบรรเทาปัญหาความยากจนได้

- **โครงการสำรองเสบียงอาหารสัตว์** โดยสำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดพัทลุง ได้ส่งมอบเครื่องอัดฟาง ๑ เครื่อง กำลังการผลิต ๗๐๐-๘๐๐ ฟ่อนต่อวัน ให้กับกลุ่มเกษตรกรใน ๗ หมู่บ้าน สำรองไว้ใช้ในยาม ขาดแคลนได้อย่างพอเพียงตลอดปี ทั้งนี้ เกษตรกรได้จัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อดูแลและจัดการ พร้อมทั้งมีเงินทุนหมุนเวียนสำหรับบริหารโครงการ ให้กับราษฎรจำนวน ๗ หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านอาพัด หมู่ที่ ๔ บ้านท่าชะ หมู่ที่ ๕ บ้านพรุ หมู่ที่ ๗ ตำบลจองถนน บ้านปากันสะทัง หมู่ที่ ๔ บ้านแหลมดิน หมู่ที่ ๖ บ้านม่วงงาม หมู่ที่ ๗ ตำบลหวนโพธิ์ บ้านโคกขาม หมู่ที่ ๒ ตำบลเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ราษฎรจำนวน ๘๘๕ ครัวเรือน ๓,๑๗๘ คน มีอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อย่างค่อยเป็นค่อยไปและ ยั่งยืน

▲ สภาพพื้นที่ที่น้ำท่วมและพาลผลิตได้รับความเสียหาย

▲ กล่องคอนกรีตเสริมเหล็ก สำหรับใช้เป็นที่กักของชั่วคราวคลองบางแก้วและคลองปากพะเนียด ขนาด ๒.๐๐ x ๒.๐๐ x ๒.๒๐ เมตร จำนวน ๒๒ กล่อง วิธีการโดยนำกล่องดังกล่าวไปวางให้ชิดกับในคลองบางแก้วและคลองปากพะเนียดช่วงฤดูแล้ง เพื่อป้องกันน้ำเค็มรุกเข้าพื้นที่

▲ พื้นที่ทำนาของชาวบ้านบ้านอาพัด

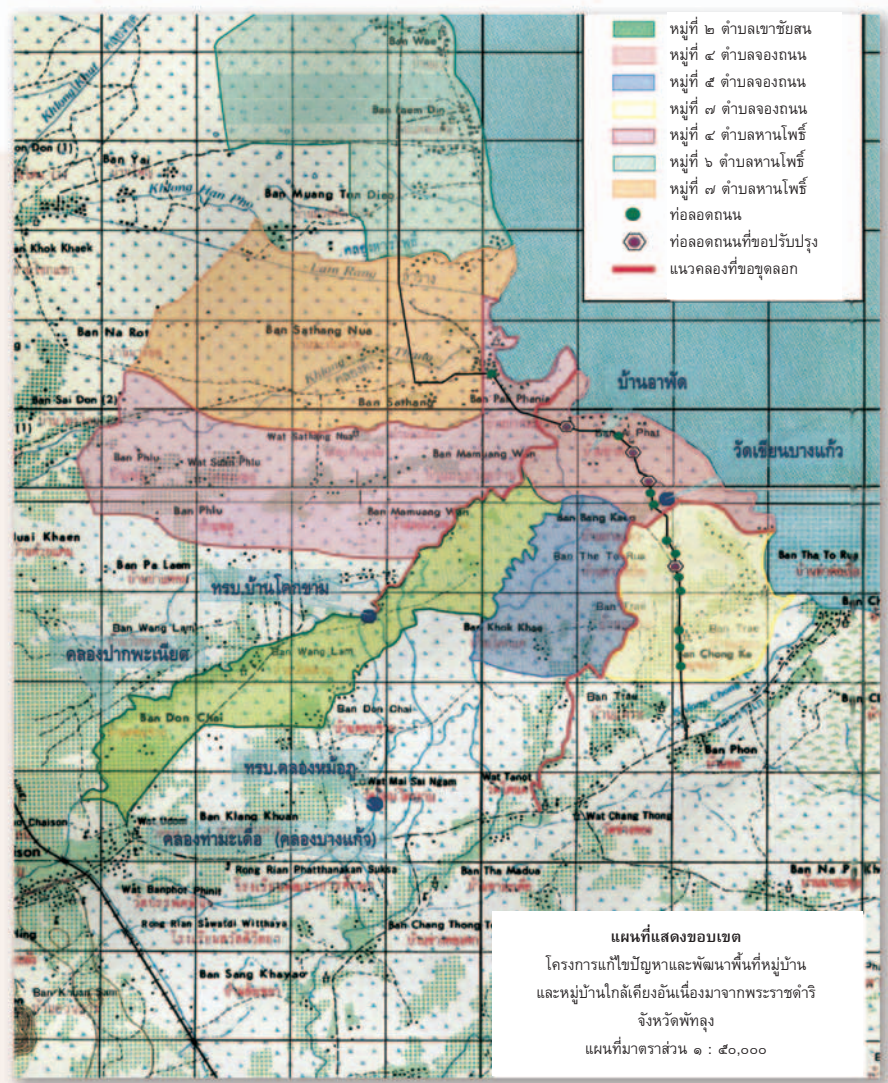
ในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ มีความสอดคล้องและต่อเนื่องกัน มีแผนงานรองรับกันเป็นอย่างดี ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ไม่เกิดความซ้ำซ้อน และครอบคลุมทั่วพื้นที่เพื่อให้ราษฎร ได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป และเกิดความยั่งยืน

รอยยิ้ม : ราษฎรบ้านอาพัต

การดำเนินงานด้านโครงการ พื้นฐานในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม น้ำเค็ม และน้ำแล้ง ตลอดจนการ ส่งเสริมอาชีพ สามารถดำเนินการ ได้แล้วเสร็จเป็นส่วนใหญ่ เหลือเพียง การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองหัวช้าง ซึ่งขณะนี้กรมชลประทานได้เตรียมการ ที่จะเปิดหัวงาน หากอ่างเก็บน้ำ คลองหัวช้างก่อสร้างแล้วเสร็จ ราษฎร จะไม่ขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะแต่บริเวณ บ้านอาพัตและบ้านใกล้เคียง ไกล ออกไปจาก ๗ หมู่บ้าน ก็จะได้รับ น้ำด้วย แต่ระหว่างนี้ราษฎรจะได้ใช้ น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุง รักษาท่าเขียด ซึ่งระบบที่จะส่งให้กับ พื้นที่บ้านอาพัตและบ้านใกล้เคียงได้ สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ในเรื่องของน้ำท่วม เนื่องจาก ที่ผ่านมามีสาเหตุของการเกิดน้ำท่วมคือ การระบายน้ำไม่ทัน และมีสิ่งกีดขวาง ทางน้ำ จึงได้ก่อสร้างและปรับปรุง ระบบระบายน้ำ เพื่อให้น้ำไหลออกสู่ ทะเลสาบสงขลาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ไม่ท่วมขัง

สำหรับปัญหาน้ำเค็มรุกร้า จนทำให้ทำการเกษตรและอุปโภค- บริโภคไม่ได้นั้น การจัดสร้างทำนบของ ชั่วคราวจะถูกยกไปปิดกั้นน้ำเค็มไม่ให้ ไหลเข้ามาในคลองธรรมชาติต่อไป

ดังนั้นปัญหาน้ำแล้ง น้ำท่วม และน้ำเค็ม ที่รุมเร้าราษฎรบ้านอาพัต และใกล้เคียงกำลังจะหมดสิ้นไปด้วยพระเมตตาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานแนวทางแก้ไข และบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่พสกนิกรได้อย่างพร้อมเย็นเป็นสุข จากวันที่เริ่มต้นโครงการจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลากว่า ๒ ปีแล้ว จึงไม่แปลกหากมาเยี่ยมเยียนราษฎรบ้านอาพัตเวลานี้แล้วเห็นว่าชาวบ้าน “ยิ้มออก” ด้วยมีชีวิตที่ดีขึ้น

น่าปลื้มใจแทนชาวบ้านบ้านอาพัตและบ้านใกล้เคียงยิ่งนัก ที่ได้รับพระราชทานความห่วงใยจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงปรึกษาหารือกันถึงแนวทางให้ความช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่แห่งนี้ ด้วยทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎร ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่แห่งใด ไกล ไกล สามารถพึ่งตนเองได้อย่างพอเพียงและ ยั่งยืน

จากพระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อราษฎรบ้านอาพัต และใกล้เคียง เห็นอย่างนี้แล้วน่าจะพูดได้เต็มปากว่า “บ้านอาพัตจะไม่อากัฟอีกต่อไป”

"การทำงานด้วยใจรัก ต้องทุ่มเทและเสียสละ"

คุณประวิทย์ ทับทิมอ่อน

การทำเกษตรเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรไทย ถ้าเมื่อใดที่ประสบกับปัญหาด้านการทำการเกษตรไม่ได้ผลหรือไม่สามารถปลูกพืชผลทางการเกษตรได้แล้วนั้น ย่อมหมายถึงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรย่ำแย่ลง ดังนั้น เพื่อให้เกษตรกรมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้นสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานพระราชดำริให้ทำการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย โดยให้จัดตั้ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคประเทศ จำนวน ๖ แห่ง ในลักษณะของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่เกษตรกรได้เข้าไปศึกษาแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไป

สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี ถือเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นหนึ่งใน ๖ ศูนย์ศึกษา ฯ ที่ดำเนินตามแนวพระราชดำริด้านการทำการเกษตรแบบยั่งยืนและวนเกษตร การดำเนินงานภายในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนีนับเป็นต้นแบบของการทำเกษตรกรรมแบบผสมผสานที่สมบูรณ์แบบ โดยผู้ที่ปฏิบัติงานสนองพระราชดำรินั้นกระทั่งประสบผลสำเร็จมีผลงานตามวัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯท่านหนึ่ง คือ คุณประวิทย์ ทับทิมอ่อน อดีตนักวิชาการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

รับผิดชอบในฐานะหัวหน้างานวิชาการในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี ปัจจุบันท่านได้เกษียณอายุราชการแล้ว และใช้ชีวิตหลังเกษียณตามแนวพระราชดำริคือ **อยู่อย่างพอเพียง** ได้กรุณาเล่าถึงอดีตแต่หนหลังที่ทำงานสนองพระราชดำรินในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้กับคณะกองบรรณาธิการทราบถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาที่เริ่มเข้ามาทำงานสนองพระราชดำริ ดังนี้

เมื่อปี ๒๕๒๖ ก่อนที่ผมจะเข้ามาทำงานที่สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนีแห่งนี้ ผมเคยทำงานที่โครงการทุ่งกุลาร้องไห้มาก่อน และทำงานในโครงการเพิ่มผลผลิตสินค้าใหม่โกโก้ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นโครงการนำร่องของกรมวิชาการเกษตร ในสมัยนั้นท่านผู้ตรวจ **ชนวน รัตนวรา** (อดีตรองอธิบดีกรมวิชาการเกษตร) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสถาบันวิจัยการทำฟาร์ม ได้ไปเยี่ยมชมการทำงานของผมที่ทุ่งกุลาร้องไห้ ท่านบอกกับผมว่า ลองไปเที่ยวที่ห้วยทรายดูบ้างไหม จากนั้นท่านก็บอกกับผมว่าน่าจะมาช่วยกันทำตรางนี้ ในขณะที่สวนสมเด็จพระฯ มีการดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว โดยมี **คุณบุญรอด** เป็นผู้ดูแล ได้มีการทดลองปลูกพืชไร่กับปลูกข้าวและไม้ผล เช่น มะม่วง ขนุน ผมได้เข้ามาทำงานจริง ๆ เมื่อปี ๒๕๓๐ ก็เข้ามาแทน **คุณบุญรอด** นั้นเอง

ในช่วงแรกที่เข้ามานั้นถนนยังเป็นลูกรังกันดารพอสมควร สภาพพื้นที่เป็นชายป่าชายเขา เมื่อผมเข้าไปอยู่แล้วก็ได้มานั่งนึกดูว่า **อย่างนี้จะทำให้ใครดู** ตอนนั้นก็มีปัญหาสารพัด ทั้งเครื่องมือ เครื่องมือก็ไม่มี มีแต่รถไถเดินตามอยู่เพียงคันเดียว ซึ่งเจ้าตัวนั้นก็สารพัดประโยชน์ คือพอจะสูบน้ำก็ถอดเอามาสูบน้ำ พอเวลาที่จะใช้ไถดินก็เอามาใช้ไถดิน **ตอนนั้นรู้สึกท้อมาก** ดร.สุเมธ ดันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. (ขณะนั้น) และเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา เข้ามาเห็นก็เลยให้เงินจากมูลนิธิชัยพัฒนาไปซื้อเครื่องสูบน้ำมาเครื่องหนึ่งก็ทำให้มีแรงกระตุ้นที่จะทำงานต่อไป

ปลูกดีบให้ตื่นขึ้นทำงาน

ในช่วงเวลาที่ผมเริ่มทำงานที่สวนสมเด็จพระฯ นั้น อย่างแรกที่ผมนึกถึงคือ แนวพระราชดำรินในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงต้องการให้ศูนย์วิชาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริน เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานในลักษณะของการบริหารแบบเบ็ดเสร็จ ที่ราษฎรจะสามารถเข้ามาดูกิจกรรมการเกษตรแล้วนำกลับไปใช้ได้ และแนวพระราชดำรินที่ต้องการให้สวนสมเด็จพระฯ เป็นต้นแบบของการทำเกษตรแบบยั่งยืน เริ่มแรกผมมีเจ้าหน้าที่อยู่ด้วยกัน ๓ คน คือ คุณบุญส่ง สว่างจิต เป็นช่างภาพของกรมวิชาการเกษตรเคยไปช่วยงานอยู่ กอ.รมน. (กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน) เป็นคนที่มีฝีมือในด้านการจัดสวน แล้วก็ยังมีนักวิชาการอีกท่านหนึ่งคือ คุณเกตุ ประเสริฐ รวมผมด้วยก็เป็น ๓ คนเราก็มานั่งปรึกษารื้อหรือกันว่าทำอะไรกันบ้าง ผมอาศัยประสบการณ์จากการทำงานที่ทุ่งกุลาร้องไห้ซึ่งมันก็แห้งแล้งแต่ผมว่าทุ่งกุลาร้องไห้

ยังง่ายกว่า ง่ายกว่าที่สวนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เพราะฝนยังมากกว่า และหน้าดินของเขายังมีหน้าดิน เพียงแต่ว่าทุ่งกุลาร้องไห้มีปัญหาดินเค็ม ซึ่งปัญหาดินเค็มไม่ได้มีทั่วไปมันมีเป็นบางจุด แต่ที่สวนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ แล้งอย่างมาก คือตอนที่เข้าไป ที่ที่เขาปลูกสับปะรดสภาพพื้นดินจะเป็นเหมือนไอตอนต้มน้ำ เป็นควันลอยขึ้นมา มีลักษณะแบบนั้น ไม่มีผิ ดสภาพดินในสวนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เป็นดินที่แฉะมาก ๆ คือเป็นดินที่ไม่ได้มีการทำอะไรเลย มีการชะล้างพังทลายสูง ผิวดินเรียกว่าแทบจะไม่มีแล้ว มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำมาก เกือบจะปลูกอะไรไม่ได้เลย คนที่เข้ามาทำงานเก่า ๆ ก็เล่าให้ฟังว่าตรงนี้ทดลองปลูกอะไรกันมามากมาย แต่ก็ไปไม่รอด คือลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทรายละเอียด พอฝนตกก็ละลายแต่พอแห้ง หน้าจะแข็งเหมือนซีเมนต์เวลารดน้ำจะไม่ค่อยลงข้างล่างจะไหลไปหมด ดินข้างล่างขุดลงไปประมาณ ๑ เมตร จะเป็นดานแข็งซึ่งจะขุดต่อลงไม่ได้ และส่วนใหญ่จะเป็นอย่างนั้น ดินไม้ที่เคยขึ้นอยู่รากลงไปลึกแล้วเจอส่วนที่เป็นดินดาน ส่วนมากก็จะไม่รอด แล้วรากจะขาดแตกออกไปไม่ไหว

ท่านผู้ตรวจখনนกก็ได้แนะนำผมให้ปลูกพืชไร่ พอยกร่องขึ้นมาปลูกพืช พอฝนตกดินก็จะไหลแบนรวมไปอย่างเก๋อีก ก็ต้องคอยยกร่องคอยแต่งอยู่ตลอดเวลา ในระยะแรก ๆ เราก็ต้องคอยสังเกตดู ตอนนั้นมีป่าไม้เข้าไปปลูกสะเดาอยู่แปลงหนึ่ง ท่านผู้ตรวจখনนกก็บอกให้หาพืชอะไร ลงไปแซมดู ซึ่งผมก็เคยทำโครงการโกโก้อยู่ ผมก็เอาโกโก้ ไปลง แต่ปรากฏว่าการขุดหลุมแต่ละหลุมยากเย็นมากเพราะแข็ง จอบหมดเป็นเล่ม ๆ ปลูกแล้วโกโก้ก็ไม่โต คนงานก็เถียงผมว่ารดน้ำ รดตลอดเราก็ไปดู ก็จริง ๆ รดจริง ๆ แต่อย่างที่ผมว่าคือพอโดนน้ำแล้วมันแข็งเป็นดาน เป็นซีเมนต์น้ำมันไปที่อื่นหมดน้ำไม่ลงล่าง พอรู้สาเหตุก็พยายามที่จะเอาเศษพืชเอาเศษอะไรมาช่วย แล้วก็พรวนดินรดน้ำลงต้นไม้ถึงได้โต แล้ววิธีการแก้อีกอันหนึ่งก็คือ ปลูกอะไรจะต้องมีเศษพืช ซึ่งนอกจากจะทำให้ดินร่วนซุยแล้ว น้ำซึมลงล่างได้ แล้วจะต้องมีเศษพืชมาคลุมหน้าดินเมื่อแดดเผาแล้วดินจะได้ไม่แห้ง ดินจะได้ขึ้นนาน ซึ่งตรงนั้นตอนแรก ๆ พอปลูกพืชอย่างอื่นผมก็หาฟางมาคลุมซึ่งเป็นวิธีการที่ถูกต้องที่สุด แต่ว่าชาวบ้านปฏิบัติไม่ได้เพราะว่าฟางแฉะนั้นหายาก ต้องไปซื้อที่ทำอย่าง ไร่หนึ่งใช้หลายคันรถ ผมคิดว่าตรงนี้ชาวบ้านทำกันไม่ได้ หลังจากนั้นพอมีโครงการพระราชดำริของพระองค์เรื่องหญ้าแฝก ผมก็เห็นประโยชน์ตรงนี้

ตอนนั้นท่าน ดร.สุเมธ ก็ขอให้สวนสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวช่วยทำเป็นตัวอย่างของโครงการหญ้าแฝกหน่อย คือ เอามาปลูกรอบทรงพุ่ม การปลูกรอบทรงพุ่มนี้ นักวิชาการก็คัดค้านอย่างมากว่ามันไม่ถูกต้อง เป็นไปไม่ได้ ให้ปลูกขวางแนวลาดเอียง ซึ่งผมปลูก ระยะห่าง ๓ เมตร แต่ว่ากรมพัฒนาที่ดินก็มาตำนิบอว่าทำไม่ถูกต้องอย่างน้อยต้อง ๖ เมตร หรือเกิน ๖ เมตร เพราะเขาดูความลาดเอียง ผมก็บอกว่าคนละวัตถุประสงค์ คือ ของกรมพัฒนาที่ดิน วัตถุประสงค์คือป้องกันการชะล้างพังทลายอย่างเดียว ซึ่งปลูกอย่างนั้นถูกต้อง แต่ของผมนอกจากเพื่อการป้องกันการชะล้างพังทลายแล้ว เรายังต้องการตัดใบหญ้าแฝกมาคลุมดิน ไม่งั้นถ้าเราปลูกห่างๆ ๖ หรือ ๘ เมตรเราจะได้เศษพืชไม่เท่าไรเราปลูก ๓ เมตรเราตัดได้ทุกเดือน เหลือไว้เกือบ ๓๐ เซนติเมตร เราก็ตัดอยู่ได้แล้วใส่ตรงนี้ไปเรื่อย ๆ ดินที่แย ๆ ก็จะค่อยดีขึ้น แต่ก่อนหน้าที่จะทำหญ้าแฝก เราก็ปลูกพืชตระกูลถั่ว เศษพืชเราไม่ทิ้งเราจะใส่ลงในดินก็พอช่วยได้ แต่พอพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริเรื่องหญ้าแฝกเพื่อช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ นอกจากนั้นยังช่วยปรับปรุงดินให้ดีขึ้นด้วย ซึ่งหญ้าแฝกได้ช่วยตรงนี้เยอะมาก ๆ อย่างโรงเรียนต่าง ๆ ที่เข้ามาเห็น ผมยกร่องปลูกผักแล้วก็เอาหญ้าแฝกปลูกตาม ๒ ข้างร่อง ซึ่งเราได้ประโยชน์อย่างแรก คือเราไม่ต้องยกร่องอยู่ตลอดเวลา อย่างที่ ๒ เราตัดใบหญ้าแฝกเป็นวัสดุคลุมดินด้วยแล้วก็ปรับปรุงบำรุงดิน โรงเรียนต่าง ๆ ที่มาดูแล้วก็บอกว่าเป็นประโยชน์ เพราะโรงเรียนของเขาบางแห่งลักษณะคล้าย ๆ กับที่นี่ แต่เขาใช้ซีเมนต์บล็อกกัน ๒ ข้างไว้เพื่อจะไม่ให้ร่องมันพังแต่พอเขามาเห็นที่ผมทำเขาก็บอกว่าอันนี้น่าจะดีกว่า เพราะไม่ต้องลงทุนคือหญ้าแฝกที่ทำ ไม่ต้องลงทุนเลยไปหาขุดจากชาวบ้าน เราก็เอามาขยายพันธุ์เป็นแฝกพื้นบ้าน ซึ่งความจริงแล้วดีเพราะว่ามันปรับปรุงสภาพแวดล้อมด้วย **ดินจึงได้ดีขึ้นทำงานเสียที** พืชต่าง ๆ ก็เจริญเติบโตได้หน้าดินที่เคยเล่าให้ฟังว่าแข็งเหมือนซีเมนต์ พอเราเอาพวกนี้ใส่ลงไปเพิ่มอินทรีวัตถุช่วยทำให้ดินร่วนซุยเมื่อ รดน้ำ น้ำก็เริ่มที่จะลง นั่นเป็นการเริ่มต้นที่วิธีการแก้ไข

เกษตรยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ

การปลูกพืชในสวนสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผมสังเกตว่ามะม่วง ขนุนขึ้นได้ ผมก็จับพืชสองชนิดนี้ใส่เข้าไปก่อน แต่ในขณะที่เดียวกันผมได้ไปเห็นสวนในจังหวัดสมุทรสงคราม คือเขาจะปลูกไม้ผล และปลูกกล้วยแซม ซึ่งตรงนี้เคยเป็นที่ถกเถียงของนักวิชาการอย่างมากว่าไม่ถูกต้อง เพราะเขาบอกว่าเป็นพืชหลักเหมือน ๆ กันแล้วจะแย่งน้ำ แย่งอาหารทำให้ไม้ผลไม่โต ที่เขาพูดแบบนั้น บางอย่างถูกของเขาจริง ๆ เพราะการที่ชาวบ้านปลูกกล้วย คือ ๒-๓ ปีขึ้นไปจะแตกหน่อ กอหนึ่งบางที่มีถึง ๙-๑๐ ต้น ซึ่งถ้ากอใหญ่ก็จะสูงเสร็จแล้วก็จะมาคลุมมะม่วง คลุมไม้ผลทำให้ไม้โต แคระ แกรน แต่ถ้าตัดแต่งเอาไว้ให้กอหนึ่งเหลืออยู่แค่ ๓ ต้น ต้นแรกคือต้นที่ออกเครือ ต้นที่ ๒ ต้นกลาง กับต้นที่ ๓ เป็นต้นที่เตี้ยลงมาหน่อย ที่เหลือตัดทิ้งออกไป จะสังเกตเห็นว่าแปลงที่ปลูกไม้ผลโดยไม่มิกกล้วยกับแปลงที่ปลูกไม้ผลแล้วมิกกล้วย แปลงที่ปลูกไม้ผลมิกกล้วยจะเจริญเติบโตดีกว่า

เพราะส่วนหนึ่งเป็นร่มเงาเหมือนพืชพี่เลี้ยง ซึ่งจริง ๆ แล้วบริเวณรากกล้วย มีความชุ่มชื้นก็เหมือนช่วยกันหาน้ำหาอาหาร ถ้าเราลองปลูกต้นอะไรก็ได้ กลางแดด ใบจะร่วงหมด บางทีก็ตาย บางทีก็ไม่รอด แต่ถ้าเราเอาตรงนี้ เข้าไป จะช่วยบังลมเป็นร่มเงา เพราะว่าชาวบ้านที่ปลูกไม้ผล ส่วนใหญ่พอ ปลูกเสร็จไม่เอาไม้ผูกที่ต้น พอลมมามันก็โยก แกว่ง บางทีรากมันก็โคลน ต้นก็โคลน ต้นไม้ก็ไม่ค่อยเจริญเติบโต นั่นข้อแรก ข้อที่สอง มะม่วงที่เคย อยู่ในร่มอยู่ ๆ เอาไปตากแดดก็จะตาย ข้อที่สาม คือลม ถ้ากล้วยขึ้นก็บังลม บังร่มเงาทำให้ไม้ผลเจริญเติบโตได้ แล้วเราก็สามารถตัดใบกล้วยทิ้ง ทั้งใบ แห้ง ใบสด หรือหน่อ ตัดแล้วก็สับ ๆ คลุมบนไม้ผลก็ช่วยได้ และการที่ปลูก พืชหลายอย่าง นอกจากปลูกไม้ผล ปลูกกล้วย ๓ ปีแรกมันยังโล่ง แดดมัน ส่องถึง สามารถเอาข้าวโพด เอาถั่วไปปลูกแซมระหว่างนั้นได้อีก และบางแห่ง ปลูกกล้วยกับขุ่น หรือมะม่วง เอา หน่อหน่าไปแซมได้อีก คือถ้ามะม่วง หรือขุ่นไม่ค่อยได้ผล เราก็จะได้ กล้วยหรือหน่อหน่าซึ่งมาทดแทน หรือถ้าได้ดีทั้งหมดก็ได้ดีกว่าปลูก อย่างใด อย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว นั่นก็เป็นแนวคิดของพระองค์ใน เรื่องของเกษตรยั่งยืน ซึ่งผมได้ ยึดแนวพระราชดำริของพระองค์ เป็นหลักในการทำงาน เพียงแต่ เราพยายามที่จะปรับปรุงหรือ พัฒนาให้เข้ากับแนวพระราชดำริ ของพระองค์ด้วย

ผมเข้ามาทำงานที่สวน สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ผมได้ยึดแนวพระราชดำริ ที่ได้พระราชทานไว้ อันแรกทรง ต้องการให้เป็นศูนย์กลางในการ ดำเนินการของหลาย ๆ หน่วยงาน ซึ่งตรงนี้ก็คือการดำเนินงานเป็นทีม ซึ่งปกติแล้วเป็นไปไม่ได้อยู่แล้ว ของคนไทย คือเวลาคนไปดูงานผม จะยกตัวอย่างให้เขาฟังว่าคนไทย เนี่ยเก่ง เก่งเฉพาะตัว ดูอย่างนักมวย เขามีแชมป์โลกเยอะแยะ แต่พอเล่น ฟุตบอลเนี่ยเจ๊ง จริงไหมครับ เพราะ ทุกคนต้องการจะโชว์ แต่พระองค์ ท่านต้องการให้ทำงานกันเป็น ทีม บางศูนย์ ก็อาจจะเรียกว่าทำ รั้วเลย แต่ละหน่วยงานทำรั้วไม่มี อะไรข้องเกี่ยวกับเลย อันนี้เป็นของ กรมนี้ อันนี้เป็นของกรมนั้น แล้วก็ ไปไม่รอด แต่พอผมไปอยู่ที่สวน สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ผมพยายามรวมและพูดใน ส่วนของกระทรวงเกษตรฯ จะมี ชลประทาน ป่าไม้ ประมง ปศุสัตว์ กรมส่งเสริม คือเราคุยกันว่าเราต้อง ทำงานร่วมกันเป็นทีม ถ้าเราไม่ได้มี ผลประโยชน์อะไร ที่จะขัดแย้งกัน ต่างคนต่างทำ และงานของแต่ละ กรมก็ชัดเจนอยู่ แล้วไม่ได้แย่ง กันทำ เพียงแต่แบ่งให้ชัด จริง ๆ

แล้วกรมวิชาการเกษตรกับกรมส่งเสริมการเกษตรมักจะมีปัญหาเพราะงานเหมือนกัน แต่ผมก็คุยกันให้รู้เรื่องว่า ถ้าเป็นต้นแบบ เป็นรูปแบบ เป็นนักวิชาการ กรมวิชาการเกษตรทำ แต่ถ้าจะเอาผลไปให้ชาวบ้าน อันนี้ก็เป็นของกรมส่งเสริมการเกษตร ติดตามในการวางแผนว่าจะเอาไปช่วยอะไร แต่ถ้าเป็นเรื่องการเลี้ยงสัตว์ก็เป็นของกรมปศุสัตว์ ถ้าเลี้ยงปลาก็ของกรมประมง เพราะแต่ละกรม เขาเชี่ยวชาญ แต่ถ้าจะปรับปรุงดินก็เป็นของกรมพัฒนาที่ดิน ถ้าเป็นปัญหาเรื่องน้ำก็ของกรมชลประทาน ถ้าจะปลูกต้นไม้ก็เป็นของกรมป่าไม้ มันไม่ขัดกัน มันทำกันได้ แต่ว่าส่วนใหญ่ ทำไม่ได้ เพราะว่าต่างคนก็อยากจะทำกันทั้งนั้น

พระองค์ทรงจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ขึ้นมาก็เพื่อให้เป็น One Stop Service คือเข้ามาในศูนย์ฯ และสามารถหาข้อมูลได้ทุกอย่างทราบ เพราะถ้าสังเกตดูนะครับ ถ้าเราจะดูข้าว เรามีสถานีทดลองข้าวอยู่ที่ราชบุรี ถ้าจะดูไม้ผลเรามีอยู่ที่ชุมพร ถ้าพืชไร่ เราอยู่สุพรรณ ดูสถานีพัฒนาที่ดินอยู่บ้านท่า ชลประทานอยู่ท่ายาง และดูสิครับว่าชาวบ้านมีปัญหา ที่จะไปดูตรงนั้นที่ตรงนี้ที่หรือ ผมว่าแนวพระราชดำริของพระองค์สำคัญ

ผมว่าคนทำงานส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาตรงนี้ ผมจำแนวพระราชดำริของพระองค์ไว้อันหนึ่งครับ ที่พระองค์มีรับสั่งว่า **ต้นทางคือข้าราชการ สัมครสมานสามัคคี ปลายทางคือ เกษตรกรได้รับประโยชน์** ผมว่าตรงนี้ ถูกต้องที่สุด คือถ้าข้าราชการไม่ร่วมมือกัน ไม่สัมครสมานสามัคคีกัน ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ มีบางแห่งซึ่งดีซึ่งเด่นต้องการตั้ง

สิ่งแรกที่ผมทำคือศึกษาแนวพระราชดำริก่อน ว่ามีอะไรเกี่ยวกับตรงนั้นบ้างและมีปัญหาอะไรบ้าง ต้องคุยกันให้รู้เรื่อง เช่นไม่ต้องรอให้ผมทำสวนสมเด็จฯ สำเร็จแล้วค่อยเอาไปขยายผล ควรจะเข้ามาดูเข้ามา

สวนสมเด็จพระเจ้า ต้นแบบเกษตรผสมผสาน

ปัญหาที่เกษตรกรทำแล้วไม่ประสบความสำเร็จคืออะไร ทำแรก ๆ อาจจะสวยงาม ตอนหลัง ๆ แยกไป ปัญหาใหญ่ที่ตกมาตายคือ **ผลผลิตได้แล้วขายที่ไหน ราคาเป็นอย่างไร** เมื่อก่อนผมถามเกษตรกรที่ตำบลไร่ใหม่ ผมแนะนำให้ปลูกกล้วย เขาบอกว่าไม่รู้จะปลูกไปทำไม ปลูกไปนอกจากจะรก หวีละบาท สองบาท ปลูกแล้วเน่า ขนุนพอสุกแล้วก็เน่า ระหว่างที่ไม่สุกกิโลละ ๒,๓ บาท ขายไม่ได้ก็กองเน่า ตรงนี้ผมว่าเป็นปัญหาใหญ่ ซึ่งมักจะคิดไม่ถึง แล้วที่กรมส่งเสริมฯ แนะนำให้ปลูกมะม่วง หรืออะไรก็แล้วแต่ ชาวบ้านก็ทำตาม ก็สวยดี ๒-๓ ปี มะม่วงออกผล แต่

ศึกษาเรื่อย ๆ เพื่อที่จะได้รู้ รู้ว่าที่ทำนั้นเป็นยังไง มีปัญหาอย่างไร และได้ผลยังไง ต้องมีการประสานกัน อย่างกรมวิชาการเกษตร ศึกษา วิจัย เมื่อได้ผลอันไหนดีก็ส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตรไปขยายผลต่อให้ชาวบ้าน บางอย่างกรมวิชาการเกษตรทดลอง ชาวบ้านเค้ารับไม่ได้ กรมส่งเสริมฯ เขาก็บอกว่าที่กรมวิชาการฯ คิดชาวบ้านเค้าทำไม่ได้ เค้าก็เลยไปคิดเองไปอะไรเอง ก็เลยซ้ำซ้อนกัน เราพยายามพูดกันว่าเราคือเจ้าหน้าที่ศูนย์ โดยสมัยนั้น ที่มีรับสั่งจากในหลวงว่า **ไปอยู่ในนั้นแล้วให้ล้มต้นสังกัดว่ามาจากกรมไหน ทุกคนคือเจ้าหน้าที่ศูนย์** ส่วนใหญ่ทำไม่ได้เพราะความใหญ่ของแต่ละคนของแต่ละหน่วยงาน เพราะถ้าเป็นแบบนี้ เหมือนกับลดบทบาทความสำคัญ กรมกองของตัวเองลง บางแห่งกรมก็ไม่ยอม เหมือนกับศักดิ์ศรี แต่ที่นี้ถ้าเราคุยกันรู้เรื่องว่า **เราทำงานกันตรงนี้เพื่อถวายพระองค์ท่าน เพื่อจะเป็นต้นแบบและรูปแบบของเกษตรกร** การที่จะมาดูแลหน้าตรงนี้ไปใช้ให้ได้ประโยชน์ ถ้าคิดตรงนี้ได้ ก็อย่างที่ผมบอกว่าไม่ได้มีผลประโยชน์อะไรของแต่ละหน่วยงานที่จะมาแย่งกัน ตอนที่ผมทำวนเกษตรผมก็ชวนป่าไม้มาร่วมในเรื่องของป่าไม้ บางอย่างผมทำสมุนไพรผมก็ชวนมหิตลมาร่วม ทำพิพิธภัณฑ์พืชก็ชวนจุฬาฯ มาร่วม ซึ่งกรมวิชาการเกษตรของผมทำได้ใหม่ ทำให้ได้รู้ใหม่ รู้แต่ถามว่าเก่งไหม เชื่อว่าชาวลีกลงไปใหม่ ไม่ แปรรูปของผมก็แปรรูป ส่งเสริมการเกษตรก็แปรรูป แต่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจะเก่งมากกว่า

หลังจากนั้นแล้ว ราคาไม่ดี ตอนทีปลูกได้พันธุ์มาดี เขียวสวยปลูกสวนเดี่ยว แรกๆ สัก ๑-๒ ไร่ ราคา ๕๐,๖๐ บาท พอชาวบ้านเห็น กิโลกรัมละ ๖๐ ก็มาซื้อกิ่งไปปลูกอีกสัก ๕ ปี จาก ๑๐ ไร่ ก็กลายเป็น ๑๐๐ ไร่ จาก ๖๐ บาท ก็จะเหลือ ๒๐ บาท แล้วไม่มองเลยว่า มะม่วงเขียวเสวยพอสุกแล้วทำอะไรไม่ได้ แต่ถ้าเป็นมะม่วงอกร่องสุกแล้วยังกวน ยังทานกับข้าวเหนียวอะไรก็ได้ ถ้าปลูกมะม่วงแก้ว ดอกได้ ทำ ๓ รสได้ ทำอะไรต่อไปได้ ถึงราคาถูกก็ยังมี ยังขายได้

ดังนั้นบทบาทสำคัญคือกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เขามาทำกล้วยอบเนย กล้วยฉาบ พอทำเสร็จ เจออีก จะขายที่ไหน ชาวบ้านไปไม่รอด สินค้า OTOP เกิดมานานแล้ว แต่ขายอยู่ในเฉพาะหมู่บ้านตรงนั้นเอง คนข้างนอกอาจจะผ่านไปเจอ แต่ไม่ได้ออกนอกอำเภอ ออกนอกจังหวัด แต่ตอนนี้ออกนอกอำเภอ นอกจังหวัด แม้แต่ต่างประเทศถึงได้ไปรอด ตัวอย่างหนึ่งที่มองข้ามไปคือเรื่อง การเกษตร เรื่องปลูกไม้ใช้ปัญหาใหญ่

แก้ได้ทุกเรื่อง แต่พอเสร็จแล้ว ก็ไปตกม้าตายตรงเรื่องตลาดกับราคา แต่พอเรามีการแปรรูปอะไรดีขึ้นก็เพิ่มมูลค่าและยืดอายุผลผลิตได้ ผมว่าตรงนั้นต้องมอง โดยเฉพาะโครงการพระราชดำริ ผมเคยต่อว่ากระทรวงพาณิชย์ เวลาเขาไปดูงาน ผมบอกว่ากระทรวงพาณิชย์บทบาทมากมาย แต่ไม่ค่อยมีบทบาทที่เข้ามาร่วมในศูนย์ฯ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเริ่มแล้ว ประเทศไทยที่เราแยๆ มานี้ เพราะเราจะเป็น NIC (Newly Industrialized Country) ที่เกษตรกรจะไปอุตสาหกรรม ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง เสร็จแล้วต้องกลับมาเริ่มต้นใหม่ คือเมื่อก่อนมีรัฐมนตรีเกษตร ดร.อาณัติ อาภาภิรมย์ ท่านเคยพูดว่า เมืองไทย อย่างไรต้องเอาเกษตรกรไว้เป็นฐาน แปรรูปอุตสาหกรรมอะไรก็ว่าไป แต่อย่าทิ้งเกษตรกร เพราะว่าชาวบ้านเคยปลูกข้าวจะให้ไปปลูกไม้ผล กว่าจะคุยกันรู้เรื่องใช้เวลานานมาก แล้วเขาก็ไม่ยอมปลูก เขาก็ปลูกข้าวมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ สมัยปู่ ย่า ตา ยาย เขาปลูกอย่างไรเขาได้กิน ปลูกไม้ผล ปลูกพืชผัก โอกาสเจ๊งเยอะเยาะ แล้วมันก็ต้องมีต้นแบบตรงนี้ให้เขาดู ซึ่งก็มาเข้าแนวพระราชดำริของพระองค์ท่าน

อีกข้อหนึ่งที่ผมจำได้ว่า ให้สวนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทำเป็นต้นแบบ โดยต้องคำนึงว่าที่ทำนั้นชาวบ้านเอาไปทำได้ไหม นั่นคือสิ่งที่ผมคำนึงที่สุดที่ผมทำที่สวนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ คือ ทำอย่างไรที่เกษตรกรเข้ามาแล้วจะได้ประโยชน์จากตรงนี้ไป นั่นคือประการแรก ประการที่สอง เมื่อได้ไปแล้วทำตามได้ไหม อย่างลืมน่าเพราะเกษตรกรไม่ได้เข้าไปเหมือนกับเจ้านายไปตรวจงาน หรือเสด็จฯ ทอดพระเนตร คือเขาเข้าไปตลอดเวลาเมื่อไหร่ก็ไม่รู้ระบบราชการทำงาน ๘.๓๐น ถึง ๑๖:๓๐ น. เลิก วันเสาร์ วันอาทิตย์ วันหยุดราชการ วันนักขัตฤกษ์หยุด แต่ไปอยู่ตรงนั้นไม่มีวันหยุด ๗ โมงเช้า ผมต้องเข้าไปถึงแล้ว ต้องเข้าไปดูงาน ไปดูอะไร บางครั้งบางครั้งมีเกษตรกรเข้าไปดูแล้ว ๕ โมงเย็นจะกลับออกไปไม่ได้ มีคนเข้ามา วันเสาร์ วันอาทิตย์ วันหยุด

ที่เราจะพักผ่อนหน่วยราชการหรือโรงเรียนเขาก็มีวันหยุด เฉพาะวันเสาร์วันอาทิตย์ เขาก็เข้าไปดู ไม่มีวันหยุดครับ ต้องเสียสละต้องทุ่มเท แล้วก็ใจรักจริง ๆ คือผมเคยโดนทางผู้บังคับบัญชาเขม่น คือ หว่าผมออกไปหาเบียดเบียน เพราะออกอยู่เรื่อย พอทางศูนย์ฯ มีคนมาดูงานก็จะแจ้งมา ผมก็ต้องไป ตอนหลัง ๆ ผมก็ให้ศูนย์ฯ ทำเรื่องถึงกรมถึง ผู้อำนวยการ ผมโดยตรงเลยว่ ขอให้ผมไปต้อนรับคณะไหน คณะนี้ ถ้ามอยู่ตลอดว่าทำไมต้องไปบ่อย ๆ แล้ว อีกอย่างครอบครัวไม่เข้าใจแยเลยนะ ไปทำไม มีอะไรอยู่ตรงไหนหรือเปล่า พวกนี้เป็นปัญหาสารพัดที่คนนอกยังไม่รู้ ดังนั้นคนที่ทำงานตรงนี้จะเห็นว่า หลากๆ คนแย ไม่ก้าวหน้า ๒ ชั้นไม่ได้ บอกว่าไม่ทำงานให้กรม ออกไปอยู่ ตลอดเวลา ทำนองคนมนตรี จุลนภ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา เคยพูดอยู่ครั้งหนึ่ง ว่า สงสารคนที่ทำงาน โครงการเหมือนถูกกรมตัดหางปล่อยัด คือไม่ได้ ไปเหลียวแลอะไรเลย

ทำงานต้องทำด้วยใจรัก ต้องทุ่มเท และเสียสละ

ในช่วงระยะเวลาที่ผมทำงานอยู่ในสวนสมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสวนสมเด็จพระ รวม ๓ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๓๒ มีรับสั่งว่า **“ที่ทำงานนี้ถูกต้องแล้ว”** เมื่อผมได้ยินเช่นนั้น หายเหนื่อยเป็นปลิดทิ้งเลย คือ ตอนนั้นเราปลูกไม้ ผลเป็นหลัก เราแก้ปัญหาโดยชวนบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด มหาชน เอา กระเบื้องโค้งที่ทำศาลาที่พักประชากรไทยมาทำบ่อน้ำ ขอมมาได้ ๒ หรือ ๓ บ่อ พระองค์ก็ทอดพระเนตร เราก็สูบน้ำจากบ่อต่อท่อไปใส่แปลงไม้ผล แบ่งปัน กันก็ได้ผล แล้วก็มีการเพาะเห็ด เสด็จทอดพระเนตรตรงที่กรมป่าไม้ ได้ปลูกสะเดาแล้วปลูกแซมด้วยโกโก้ แล้วมีรับสั่งว่า **“นี่แหละ วนเกษตร และตรงนี้ให้ทำเพิ่มมาก”** ๆ ตอนหลังก็เลยสนองพระราชดำริเป็นวนเกษตร เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ๖๐ พรรษา ทำเป็นแปลง ๗๐ กว่าไร่ ถ้ายืนอยู่หน้าแปลงจะมองดูโล่งเป็นป่าแดงโล่งถึงดินเขา แต่ตอนหลังจะมองไม่เห็นเขา และตรงนั้นก็ปลูกไม้สามอย่างประโยชน์ ๔ อย่างตามแนวพระราชดำริ แล้วก็ปลูกสมุนไพรแซมเท่าที่พอจะทำได้

ในปัจจุบันสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี ได้ชื่อว่าเป็นแปลงสาธิตของการทำวนเกษตรและการทำเกษตรผสมผสานรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่จะสามารถถ่ายทอดให้กับเกษตรกรและบุคคลทั่วไป ได้เข้ามาเรียนรู้ถึงวิธีการปลูกพืชอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี

เรื่องราวที่เล่ามานี้เป็นเพียงบางส่วนของความทรงจำของคุณประวิทย์ ทับทิมอ่อน อดีตหัวหน้างานวิชาการในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี ที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งนี้ให้กับคณะกรรมการได้รับทราบ ถึงการทำงานและความประทับใจที่มีคุณค่ายิ่ง เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับคนรุ่นหลังได้นำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและปฏิบัติตนเพื่อการทำงาน ดังคำพูดของคุณประวิทย์ ที่กล่าวไว้ว่า **“การทำงานต้องทำด้วยใจรัก ต้องทุ่มเทและเสียสละ”** ซึ่งคำๆ นี้ น่าจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดีทีเดียว 🌿

ตามรอยวรรณคดีไทย

เขานางพันธุรัต

“...ให้ทำการอนุรักษ์พื้นที่เขานางพันธุรัตไว้เป็นมรดกของชาติ ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาถึงตำนานเล่าขาน สืบต่อกันมาเกี่ยวกับนางพันธุรัตในวรรณคดีไทยเรื่องสังข์ทอง ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าของ ประเทศไทยไว้...”

พระราชดำรัสใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อปี ๒๕๔๑

ที่มาแห่งตำนาน

สืบเนื่องมาจากเมื่อคราวเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ วังไกลกังวล โดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งผ่านเทือกเขาเจ้าลาย หรือเขานางพันธุรัต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริสถาบันถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการระเบิดหินในพื้นที่สัมปทานเขานางพันธุรัต ความตอนหนึ่งว่า

“ใครเป็นเจ้าของการระเบิดภูเขา จะขอให้ยกเลิกการระเบิดหินได้ไหม
อยากจะรักษาโกศนางพันธุรัตไว้”

นอกจากนี้ยังได้พระราชทานพระราชดำริ ให้ดำเนินการฟื้นฟูบริเวณที่เกิดการถล่มของเขานางพันธุรัต (เขาเจ้าลายใหญ่) พื้นที่บริเวณใกล้เคียง และอนุรักษ์พื้นที่นี้ไว้เป็นมรดกของชาติ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาดังตำนานที่ได้เล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับนางพันธุรัตในวรรณคดีไทยเรื่อง “สังข์ทอง” ซึ่งเป็นวรรณกรรมอันทรงคุณค่ายิ่งของประเทศไทย

ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

ลักษณะของเทือกเขานางพันธุรัต มีรูปลักษณะเหมือนกับผู้หญิงนอนหงาย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินปูนทั้งหมด ทอดตัวยาวในแนวเหนือ-ใต้ โดยด้านศีรษะอยู่ทางด้านทิศใต้ ส่วนด้านบั้นสุดของเทือกเขาเดิมเคยมีแท่งหิน

ขนาดใหญ่ เรียกว่า “โกศนางพันธุรัต” ซึ่งในปัจจุบันไม่สามารถชมความงามของโกศนางพันธุรัตได้ เพราะได้พังทลายลงมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ภูมิประเทศที่นี้นับได้ว่าแปลกตา มียอดเขาหินแหลมตะปุ่มตะป่ำ เต็มไปด้วยหลืบของถ้ำ บันเขาหินปูน ก่อให้เกิดป่าที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งพรรณไม้ต่างๆ จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับความร้อนแล้งบนเพิงผาสูงที่มีกระแสลมผันผวน แดดจัด และชั้นดินมีน้อยผิวดิน พืชที่พบจะเป็นพืชทนแล้ง เช่น ไม้พุ่มแคระ และไม้ยืนต้นขึ้นกระจายห่างๆ กัน ได้แก่ ข่อย ไทร ปับ ประเฆา หมากเล็กและหมากน้อย เป็นต้น

▲ โกศนางพันธุรัต

นอกจากทรัพยากรป่าไม้แล้ว ยังมีทรัพยากรสัตว์ป่าอีกหลายชนิด เช่น ค้างแว่น ลิง ค้างคาว และนกป่าอีกหลายชนิด

จากลักษณะของเทือกเขานางพันธุรัตที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ได้กลายมาเป็นตำนานที่มีความคล้องจองกับวรรณคดีไทยเรื่อง “สังข์ทอง” ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ในหลายๆ ตอน จนเชื่อได้ว่า ณ ที่แห่งนี้เป็นจุดกำเนิดของวรรณคดีไทยเรื่องนี้

จึงเป็นสิ่งที่ทีมงานกองบรรณาธิการวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริจำเป็นต้องมาเยือนสถานที่แห่งนี้ และขอขอย้อนรอยเปิดตำนานสังข์ทอง ตอนที่พระสังข์หนีนางพันธุรัต ตามบทกลอนที่ว่า

▲ พันธุไม้ที่ขึ้นบนเขานางพันธุรัต

“โอ้วมารดาของลูกเอ๋ย
รักลูกผูกพันแสนทวี
จะหาไหนได้เหมือนพระแม่เจ้า
สู้ติดตามมาด้วยอาลัย
โทษลูกนี้ผิดเป็นนักรหา
ทั้งนี้เพราะกรรมมาตามทัน
พระคุณล้ำลอบจบดินแดน
ร่ำพลางโศกกีฬีร์พิไร

พระคุณเคยปกเกล้าเกศี
เลี้ยงมาไม่มีให้เคืองใจ
ดั่งมารดาเกิดเกล้าก็ว่าได้
จนจำตายในพนาวัน
ดั่งแก้งผลาญมารดาให้อาสิญ
จึงสุดสิ้นชีวันบรรลัย
ยังไม่ทันทดแทนสนองได้
ชบพักตร์สะอื่นให้ไปมา”

สถานที่ต่างๆ ที่จะนำพาไปเที่ยวชมมีส่วนสัมพันธ์กับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในเขตนวนอุทยานเขานางพันธุรัต ดังนี้

กระเจกนางพันธุรัต

จุดแรกที่นักท่องเที่ยวมักจะเดินทางขึ้นไปเยี่ยมชม คือ “กระเจกนางพันธุรัต” อยู่ห่างจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวประมาณ ๘๐ เมตรเท่านั้น เส้นทางเดินแสนจะสะดวกสบาย ตามบันไดไม้หมอนรถไฟที่ทำไว้เป็นอย่างดี

ณ จุดนี้ ตามตำนานเล่าขานไว้ว่า เป็นจุดที่นางพันธุรัตเอาไว้ส่องกระเจก เพื่อตรวจดูความเรียบร้อยของตนก่อนที่จะไปพบกับพระสังข์ว่านางมีร่องรอยของความเป็นยักษ์หรือคราบเลือดจากการออกไปหาสัตว์ป่ากินหรือไม่

ลักษณะของกระเจกนางพันธุรัตจะเป็นช่องเขาขนาดใหญ่ กว้างประมาณ ๑ เมตร สูงประมาณ ๒.๕ เมตร เราสามารถจะเดินลอดผ่านช่องกระเจกนี้ไปได้ และจะพบจุดชมวิวเล็กๆ ที่มองเห็นทิวทัศน์ด้านล่างที่เป็นท้องทุ่งนาของชาวบ้านที่สวยงามอีกด้วย

▲ กระเจกนางพันธุรัต

▲ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่ทำด้วยไม้หมอนรถไฟ

▲ บ่อชุบตัวพระสังข์

บ่อชุบตัวพระสังข์

เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นพระสังข์ก็อยากจะทำอะไรก็เห็นในสิ่งที่นางพันธุรัต สั่งไว้ว่า สิ่งที่พระมารดาห้ามนั้นคืออะไรกันแน่ จึงได้หลบหนีเพื่อไปสำรวจพื้นที่ต้องห้าม และพระสังข์ต้องตกตะลึง เพราะสิ่งที่เห็นอยู่ตรงหน้า คือ กองกระดูกจำนวนมากของมนุษย์และสัตว์ ทำให้ทราบความจริงว่านางพันธุรัตเป็นยักษ์ พระสังข์จึงรีบออกจากที่นั้นอย่างรวดเร็วมุ่งหน้าไปยังบ่อต้องห้ามสองบ่อ ด้วยความอยากรู้อยากเห็นจึงลองเอานิ้วจุ่มลงในบ่อด้านซ้าย เมื่อยกนิ้วของตนมีเงินติดนิ้วขึ้นมา จึงลองจุ่มนิ้วมือในบ่อด้านขวา ก็ติดทองขึ้นมา ดูผุดผ่องยิ่ง แต่ก็กลัวว่านางพันธุรัตจะรู้ จึงพยายามเช็ดออก แต่ไม่สามารถเช็ดออกได้ จนนึกหาวิธีปกปิดด้วยการฉีกผ้าเอามาพันนิ้วให้มิดชิด

บ่อชุบตัวพระสังข์อยู่ตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติอีกฝั่งหนึ่งของกระเจกนางพันธุรัต มีลักษณะคล้ายกับเป็นหลุมขนาดใหญ่ประมาณสนามฟุตบอล ลึกลงไปหลายสิบเมตร เบื้องหน้าคือแนวผาหินล้อมรอบหลุม ส่วนเบื้องล่างเขียวชอุ่มไปด้วยพรรณไม้นานาชนิดที่ขึ้นอยู่เต็มไปหมด แทนที่จะเป็นเนินน้ำหรือว่าเนินทอง

◀ ภาพจุดชมวิวที่มองมาจากเขานางพันธุรัต

ลานเกือกแก้ว

เมื่อพระสังข์กลับลงมาจากบ่อดองห้ามแล้ว ยังได้เดินสำรวจในบริเวณปราสาทต่อ ได้พบกับรูปเงาะ เกือกแก้ว และไม้เท้า พอลองสวมดูก็เห็นว่าเข้าพอดีใส่แล้วสามารถใช้เหาะเหินเดินอากาศได้ด้วย จึงคิดวางแผนที่จะหลบหนีจากนางพันธุรัต เพื่อกลับไปหาตายายและนางจันทน์ผู้เป็นแม่อีกครั้ง

ฝ่ายนางพันธุรัตกลับมาจากล่าสัตว์ เห็นนิ้วพระสังข์มีฝ่าฝั้นอยู่ก็สอบถาม พระสังข์แก้ตัวว่าโดนมีดบาด นางต้องการดูบาดแผลด้วยความเป็นห่วง แต่พระสังข์ก็บ่ายเบี่ยงอ้างว่าเจ็บแผลถ้าแกะผ้าออก เพราะหากนางเห็นเข้าก็จะต้องรู้แน่นอนว่าพระสังข์ได้แอบขึ้นไปยังสถานที่ต้องห้ามมา

สำหรับลานเกือกแก้วแห่งนี้ เป็นลานกว้าง ประมาณ ๓ ไร่ เป็นที่ราบระหว่างเขา มีต้นไม้ขึ้นอยู่ไม่มากนัก และขนาดไม่ใหญ่มากนัก สาเหตุที่เรียกว่าลานเกือกแก้ว เนื่องจากพื้นที่ในบริเวณนี้มีลักษณะรูปร่างคล้ายกับรองเท้าของผู้หญิง จึงได้ชื่อว่า “ลานเกือกแก้ว” ซึ่งพ้องกับเนื้อเรื่องในวรรณคดีเรื่องนี้ด้วย

ในบริเวณนี้ นอกจากจะมีบ่อชุบตัวพระสังข์ ยังมีจุดชมวิวก่อนอีก ๒ จุด จุดแรกห่างไปอีกประมาณ ๕๐ เมตร เป็นจุดอยู่ระหว่างยอดเขาสองยอด สามารถมองเห็นทะเลได้ ถัดขึ้นไปอีกไม่ไกลนัก ยังมีจุดชมวิวที่สวยงามเช่นกัน อยู่บนยอดเขาของเทือกเขานางพันธุรัตแห่งนี้

คอกช้าง

ในขณะที่พระสังข์กำลังสำรวจพื้นที่ต้องห้ามอยู่ นางพันธุรัตก็กำลังสนุกสนานไปกับการล่าสัตว์มากขึ้น เพราะตลอดเวลาที่พระสังข์มาอยู่ด้วยนางไม่ค่อยได้ออกมาล่าสัตว์กินเอง เพราะต้องคอยดูแลพระสังข์อย่างใกล้ชิด เพื่อมิให้พระสังข์สงสัยในสิ่งที่นางปิดบังไว้ นั่นคือความเป็นยักษ์นั่นเอง

เมื่อนางได้ออกมาล่าสัตว์กินเอง บรรดาสัตว์น้อยใหญ่จึงถูกนางและบริวารจับกินอย่างเอร็ดอร่อย นางพันธุรัตเหลือบมาเห็นช้างฝูงใหญ่ก็ดีใจยิ่งนัก หันไปควงกระบองเข้าใส่ บรรดาช้างป่าก็ต่างวิ่งหนีเอาตัวรอด แต่ก็หาพนักกระบองของนางไม่ จึงต้องตกเป็นอาหารอันโอชะของนางพันธุรัตในที่สุด

ที่มาของชื่อ “คอกช้าง” แห่งนี้เนื่องมาจากในอดีตบริเวณด้านล่างของจุดชมวิวก่อนเป็นที่อยู่อาศัยของเหล่าบรรดาช้างป่า นอกจากสภาพป่าที่หนาแน่นด้านล่างแล้ว เรายังสามารถมองเห็นวิวได้ไกลถึงเขาวังที่เดียว และยังสามารถมองเห็นเขามุมกว้างเกือบ ๑๘๐ องศาได้อีกด้วย

▲ ต้นไทรยักษ์

ต้นไทรยักษ์

หลังจากที่พระสังข์เหาะหนีออกมาจากปราสาทแล้วก็มาแหวะที่ได้ต้นไทร ฝ่ายบรรดายักษ์พี่เลี้ยงของพระสังข์ต่างก็ตกใจเป็นอย่างมากเมื่อตื่นมาพบกับความว่างเปล่าต่างพากันออกหาพระสังข์ไปทั่วทั้งบริเวณ แต่หาเท่าใดก็ไม่พบ จึงพากันนั่งทอดอาลัยตายอยาก เพราะหากนางพันธุรัตกลับมาเมื่อใด จะต้องได้รับโทษอย่างแน่นอน

ในที่สุดนางพันธุรัตก็กลับมาถึง ร้องเรียกหาพระสังข์ด้วยความคิดถึง แต่กลับไม่ได้ยินเสียงใดตอบกลับมา ครั้นพอสอบถามบริวารก็ได้รับคำตอบว่าพระสังข์หนีไปแล้ว นางเศร้าเสียใจเป็นอย่างมากรีบพาบริวารออกตามหาพระสังข์

พระสังข์ได้ยินเสียงอีกทีก็ครีครวมาแต่ไกล คิดว่านางพันธุรัตต้องออกตามหาอย่างแน่นอน ด้วยความกลัวจะถูกนางจับกิน จึงคิดหาวิธีเอาตัวรอดด้วยการถอดเอารูปเงาะออก แล้วขึ้นไปนั่งอยู่บนยอดต้นไทรใหญ่ ดังนั้นยักษ์บริวารของนางพันธุรัตผ่านมาเห็นพระสังข์ มีรูปร่างเป็นสีทองนั่งอยู่บนต้นไทร ต่างพากันนึกว่าเป็นรุกขเทวดา จึงมิได้สนใจ แต่พระสังข์ก็คิดว่านางพันธุรัตต้องจำตนได้อย่างแน่นอน จึงยกมือขึ้นอธิษฐานขอให้ปลอดภัย หากมียักษ์ตามมาจับตัว ขออย่าให้ขึ้นมานบนหานี้ได้

จนกระทั่งนางพันธุรัตผ่านมาเห็นเข้า ก็จำได้ว่าเป็นพระสังข์ แล้วก็ร้องเรียกให้พระสังข์ลงมาหา แต่พระสังข์ไม่ยอม ไม่ว่านางจะอ้อนวอน

อย่างไร จนเห็นว่าพระสังข์คงจะไม่ลงมาแน่นอนแล้ว นางจึงเขียนมหาจินตามนต์ไว้ให้และในระหว่างที่เขียนมนต์ก็ร้องอ้อนวอนพระสังข์ไปด้วย ในที่สุดนางก็อกแตกตายด้วยความอาลัยอาวรณ์ต่อพระสังข์ พระสังข์ก็รีบลงมาจากต้นไม้ด้วยความเศร้าโศกเสียใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะนางพันธุรัตเป็นผู้ชุบเลี้ยงตนมาตั้งแต่เด็กจึงรู้สึกผูกพันเป็นธรรมดา และได้สั่งให้บริวารยักษ์นำศพนางยักษ์กลับไป เมื่อบรรดายักษ์ทั้งหลายกลับไปหมดแล้ว พระสังข์จึงทอถามหาจินตามนต์ตามที่นางเขียนไว้ก่อนที่จะสวมรูปเงาะเดินทางต่อไป

ต้นไทรยักษ์ อยู่เลยลานเกือกแก้ว ไปตามเส้นทางเดินที่ค่อนข้างจะชันเอากการ มีจุดชมวิวเล็กๆ ให้ได้นั่งพักผ่อนไปด้วย เมื่อไปถึงต้นไทรยักษ์ ที่มงานกองบรรณาธิการแห่งนี้ขึ้นไปมองกิ่งก้านสาขาของมัน พร้อมกับจินตนาการไปว่ามีพระสังข์รูปงามกายเป็นสีทองนั่งอยู่ คล้อยไปตามเนื้อหาของตำนานวรรณคดีที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นอย่างสมจริง

การเดินทาง

สำหรับท่านใดที่สนใจอยากจะได้เดินทางมาท่องเที่ยวตามรอยวรรณคดีไทย: เขานางพันธุรัต ก็สามารถมาได้ไม่ยาก เพราะห่างจากกรุงเทพฯ ไม่ไกลนัก นั่งรถประมาณ ๒-๓ ชั่วโมงเท่านั้น โดยเดินทางมุ่งหน้ามายังจังหวัดเพชรบุรี เลยมาจนถึงอำเภอชะอำ ซึ่งสามารถจะเลือกเส้นทางได้ ๒ เส้นทางด้วยกัน

เส้นทางแรก คือจากถนนเพชรเกษม เลี้ยวซ้ายผ่านวัดนิคมวราราม เข้าสู่ถนนสายนิคม (เขื่อนเพชร) ผ่านบ้านหนองพุด ถึงพื้นที่โครงการก็เป็น ระยะทางประมาณ ๑๒ กิโลเมตร

อีกเส้นทางหนึ่ง เมื่อเลยแยกบายพาสชะอำ ก่อนเข้าตัวอำเภอชะอำ ประมาณ ๒ กิโลเมตร จะผ่านทางเข้าบริษัท ชลประทานซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) ให้เลี้ยวเข้าไป ขับตามทางไปอีกไม่ไกลก็ถึงวนอุทยานเขานางพันธุรัต

แหล่งความรู้คู่มือเมืองเพชร

นอกจากเขานางพันธุรัตแล้ว แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรียังมีอีกหลายแห่งที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และงานพัฒนาที่น่าสนใจ

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี (เขาวัง) โบราณสถานเก่าแก่คู่มือเมืองเพชรบุรี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างบนยอดเขาใหญ่ ๓ ยอด สำหรับเสด็จแปรพระราชฐาน

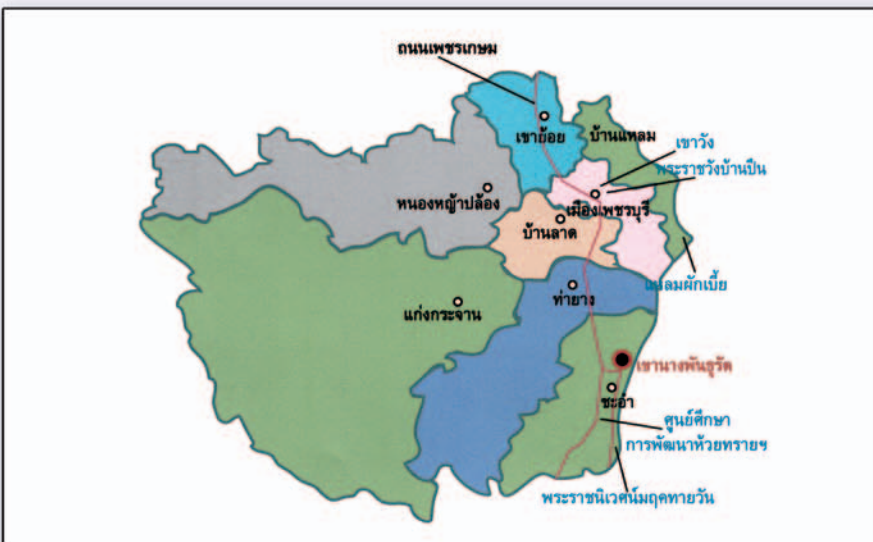
พระราชวังบ้านปืน สร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ มีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมยุโรปที่งดงามมาก

พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างจากไม้สักทองทั้งหลัง โคนเสาทุกต้นหล่อเหล็กมอดดำ มีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมตะวันตก

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นโดยทำหน้าที่เสมือน “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” รวบรวมสรรพวิชาในการศึกษา ทดลอง และพัฒนาในลักษณะที่เรียกว่า **พื้นดินคืนป่า พัฒนาอาชีพ** ให้เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับวิถีชีวิตการทำเกษตรกรรมของตนเอง

▲ โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

▲ ภาพแสดงที่ตั้งเขานางพันธุรัต และสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในจังหวัดเพชรบุรี

โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการเพื่อเป็นสถานที่ศึกษาวิธีการบำบัดน้ำเสียและกำจัดขยะจากชุมชนโดยวิธีธรรมชาติ ศึกษารูปแบบการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การนำของเสียที่ได้บำบัด กำจัด มาใช้ประโยชน์อย่างครบวงจร

จังหวัดเพชรบุรียังมีสถานที่ท่องเที่ยวอีกมากที่ให้นักท่องเที่ยวทั้งหลายจะได้ชื่นชมและสนุกสนานกับการเดินทาง ซึ่งมีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก และยังเป็นเส้นทางผ่านไปยังดินแดนประตูสู่ภาคใต้ของไทยอีกด้วย 🇹🇹

ขอขอบคุณ คุณชัยวัฒน์ ลิ้มลิขิตอักษร หัวหน้าวนอุทยานเขานางพันธุรัต พร้อมด้วย คุณสุระชัย โภคะมณี และเจ้าหน้าที่ทุกคน โทรศัพท์ ๐๓๒ ๔๓๓๖๖๒

การบริหารจัดการที่ดินและน้ำ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนาฯ

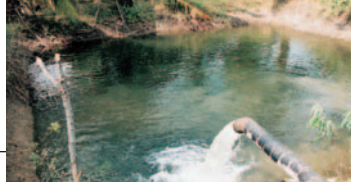
พระราชดำริสู่การขยายผลการพัฒนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริให้มูลนิธิชัยพัฒนา ไปจัดซื้อที่ดินบริเวณที่ติดกับวัดมงคล เมื่อปี ๒๕๓๑ ต่อมาได้พระราชทานชื่อเป็น “วัดมงคลชัยพัฒนา” ตั้งอยู่ที่ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง (ภายหลังมีการแบ่งพื้นที่การปกครองท้องที่ขึ้นกับอำเภอเฉลิมพระเกียรติ) จังหวัดสระบุรี

นับเป็นจุดเริ่มต้นการพัฒนาตามพระราชดำริ ถัดมาในปี ๒๕๓๒ มูลนิธิชัยพัฒนาร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้ประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมวิชาการเกษตร กรมชลประทาน เป็นต้น สนองพระราชดำริพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลให้มีสระน้ำ แปลงทดลองสาธิตการเกษตรยั่งยืน ประสานความร่วมมือตามหลัก “บวร” บ้าน วัด ราชการ เป็นต้นแบบการพัฒนาเผยแพร่ความรู้การเกษตรและจริยธรรมให้เกิดการขยายผลในพื้นที่

เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๓๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมพื้นที่โครงการฯ และได้พระราชทานพระราชดำริสเกี่ยวกับการดำเนินงานทางด้านการเกษตรที่ทรงเรียกว่า “ทฤษฎีใหม่” ซึ่งเป็นวิธีการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อแก้ปัญหาการประกอบอาชีพและการขาดแคลนน้ำของเกษตรกรไทยในระดับครัวเรือนที่มีพื้นที่ถือครองน้อย ให้ดำรงชีวิตพึ่งพาตนเองได้อย่างสงบสุข

จนถึงปัจจุบัน “การบริหารจัดการน้ำ” เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำแก่เกษตรกรในพื้นที่โครงการขยายผลทฤษฎีใหม่วัดมงคลชัยพัฒนา ได้มีการดำเนินการสนองพระราชดำริที่พระราชทานไว้สรุปความสำคัญได้ว่า **ให้มีจัดการแหล่งน้ำขนาดใหญ่มาเติมในอ่างเล็กและสระเป็น ๓ ระดับตามพระราชดำริ จากอ่างใหญ่จะส่งน้ำมาอ่างเล็กและส่งต่อให้สระน้ำประจำไร่นา**

ประชาชนเสียงสะท้อนแห่งความสำเร็จ

ณ วันนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่โครงการฯ ได้ใช้ประโยชน์จากการขยายผลการพัฒนาแหล่งน้ำทั้งระบบแล้ว ด้วยวิธีการผันน้ำจากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่มาเติมให้กับอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาวที่ใช้เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กส่งน้ำไปเติมให้สระน้ำประจำไร่นา โดยใช้การปล่อยน้ำด้วยระบบแรงดันน้ำตามแรงโน้มถ่วงโลกไปตามคลองส่งน้ำและผ่านระบบแรงดันท่อส่งน้ำฝั่งขวาครอบคลุมพื้นที่การเกษตร ๒,๕๐๐ ไร่ มาแต่แรกเริ่มโครงการฯ เพิ่มเติมด้วยการปล่อยน้ำจากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ไหลมาตามแม่น้ำป่าสักผ่านสถานีสูบน้ำที่หนึ่ง อ่างเก็บน้ำแก่งคอย ทำการสูบน้ำขึ้นจ่ายน้ำไปตามคลองส่งน้ำสายใหญ่ของโครงการแก่งคอย-บ้านหมอ ไปยังคลองส่งน้ำห้วยหินขาวซึ่งเป็นจุดเชื่อมคลองส่งน้ำสายใหญ่สายแก่งคอย-บ้านหมอ ทำหน้าที่เป็นบ่อพักน้ำให้แก่สถานีสูบน้ำที่ ๒ เพื่อสูบน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าเข้าสู่ท่อส่งน้ำฝั่งซ้ายไปเติมน้ำให้แก่อ่างเก็บน้ำห้วยหินขาวช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำให้กับพื้นที่การเกษตรบริเวณฝั่งซ้ายและทำอ่างเก็บน้ำ รวมทั้งได้มีการจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำห้วยหินขาวฝั่งขวาและซ้ายขึ้นอย่างเป็นทางการ

ความสำเร็จของการขยายผลการพัฒนา ซึ่งให้เห็นถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเองของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อนำน้ำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการเล่าเรื่องราวการดำรงชีวิตจากตัวแทนเกษตรกรในโครงการฯ ให้คณะบรรณาธิการวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริฟัง เช่น

นายสนั่น สันสำโรง ราษฎรหมู่ที่ ๔ ตำบลเขาหินพัฒนา เล่าให้ฟังว่าแต่เดิมนั้นตนมีอาชีพทำการเกษตรโดยปลูกข้าว ข้าวโพด มะม่วง จากน้ำฝนเท่านั้น ทำให้มีรายได้ของครอบครัวไม่พอใช้ เมื่อมีโครงการฯ เข้ามาทำให้ตนมีทางเลือกในการทำการเกษตรมากยิ่งขึ้นเพราะมีน้ำ จึงหันมาปลูกมะเขือเทศ พริก เพิ่มเติมแทนการปลูกข้าว เนื่องจากระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ถึง ๖ เดือน ก็เก็บผลผลิตได้แล้ว เช่น มะเขือเทศ มีระยะเวลาปลูก ๓ เดือน ก็เก็บผลผลิตได้แล้ว อายุการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้นาน ๓-๔ เดือน พริกมีอายุไม่ถึง ๕ เดือนก็เก็บผลผลิตได้ ส่วนข้าวโพดกับมะม่วงยังคงปลูกไว้เหมือนเดิม ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า โดยจัดสรรพื้นที่ที่มีอยู่ประมาณ ๓๐ ไร่ แบ่งเป็น ปลูกข้าวโพด ๑๕ ไร่ ปลูกมะเขือเทศ ๕ ไร่ มะม่วง ๔ ไร่ ขุดสระน้ำ ๑ ไร่ โดยเฉพาะการมีน้ำเข้ามาช่วยในการทำการเกษตรกรรมทำให้ผลผลิตดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนพื้นที่ที่เหลือได้มีการทดลองปลูกลิ้นมังกรซึ่งเป็นไม้ประดับ และเป็นพืชที่เป็นที่นิยมเพิ่มเติมโดยคาดว่าจะมีรายได้ดีขึ้นในอนาคต

▲ นายสนั่น และนางสืบล สันสำโรง เกษตรกรผู้นำน้ำมาใช้ในการปลูกพืช เช่น การปลูกมะเขือเทศ

▲ การปลูกสันมังกร ซึ่งเป็นไม้ประดับอย่างหนึ่ง

สำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำนั้น นายสนั่นเล่าว่าตั้งแต่เริ่มใช้น้ำเมื่อปี ๒๕๔๓ ยังไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการนำน้ำมาใช้ เนื่องจากในกลุ่มของตุนั้น จะได้รับน้ำที่ปล่อยจากอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาวผ่านท่อส่งน้ำฝั่งขวาด้วยระบบแรงดันน้ำจากที่สูงมาที่ต่ำเข้ามาเก็บที่บ่อพักน้ำของแต่ละแฉกส่งน้ำ เมื่อน้ำในสระไม่พอ จึงจะปล่อยน้ำซึ่งมีการกำหนดวัน และช่วงเวลาจ่ายน้ำมาเติมให้สระเก็บน้ำประจำไร่นา แต่ต่อไปคงจะต้องมีส่วนช่วยเสียค่าใช้จ่ายบ้าง เพราะเรามีรายได้ก็ควรคืนกำไรแก่สังคมด้วย เช่น ค่าบำรุงรักษา ในการบริหารจัดการน้ำขณะนี้มีการรวมกลุ่มกันประมาณ ๑๙ คน ตั้งเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำห้วยหินขาวฝั่งขวาให้มีสมาชิกร่วมกันบริหารจัดการสรรการใช้ น้ำ ดูแลบำรุงรักษา ซ่อมแซมเครื่องหรือท่อที่ชำรุด และในอนาคตจะพัฒนาให้เกิดการตั้งกองทุนผู้ใช้น้ำขึ้นมาเพื่อให้กลุ่มมีการบริหารจัดการน้ำที่เข้มแข็ง

เมื่อพูดถึงพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานโครงการฯ นายสนั่นกล่าวด้วยน้ำเสียงปลื้มปีติว่า “เป็นพระมหากรุณาธิคุณมากเลยที่โครงการในหลวงเข้ามาที่วัดมงคล จึงเป็นผลให้เกษตรกรแถวนี้ได้รับทั่วกัน ครอบครัวของผมหรือคนที่เข้าร่วมกลุ่มมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมเยอะ ถ้าไม่มีโครงการนี้ ครอบครัวผมก็คงจะไม่มีอะไร”

นายสมบุรณ์ จามากุล
ราษฎรหมู่ที่ ๕ ตำบลเขาดินพัฒนา เป็นเกษตรกรอีกคนหนึ่งที่มีโอกาสเข้าร่วมโครงการฯ ได้กล่าวถึงความสำเร็จของการขยายผลการพัฒนาด้วยใบหน้าที่เปี่ยมไปด้วยความสุข ว่า “พระเจ้าอยู่หัวท่านมองการณ์ไกล เมื่อมีโครงการนี้ขึ้นมาทำให้เราอยู่ดีกินดีขึ้น ทุกคนก็พูดเป็นเสียงเดียวกันว่าไม่มีตัวนี้เราก็ก๊แย่ เพราะทุกคนก็ได้น้ำที่แหละที่ช่วยเยอะ พวกเราดีใจและขอบพระคุณที่ได้ให้โครงการ ให้ราษฎรได้อยู่ดีกินดี ถูกต้องแล้วที่ท่านได้กรุณาทำตัวนี้” ก่อนจะเล่าย้อนถึงอดีตของตนเองในการทำเกษตร ที่อาศัยเพียงน้ำฝน รายได้ก็ขึ้นอยู่กับน้ำว่าจะมีมากน้อยเพียงใด หากปีไหนแล้งผลผลิตก็ลดน้อยลง รายได้ประจำวันนั้นแทบไม่มี แต่เมื่อมีโครงการฯ เข้ามาก็ได้

▼ นายสมบุรณ์ จามากุล กับแปลงมะพร้าวและการปลูกไม้พาลูปพาลูป

◀ สระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในแปลงเกษตร

เก็บเกี่ยวผลผลิต ทำเป็น ๔ แแถว
ระยะเวลาการปลูกคือ ๑๕-๒๕ วัน
ถ้าชะอมแตกยอดก็เก็บได้เลย ระยะเวลาการเก็บ ๓ วันต่อครั้ง สำหรับพื้นที่ ๑ ไร่ จะปลูกได้ประมาณ ๑,๖๐๐ ต้น แต่ต้นปลูกไว้ประมาณ

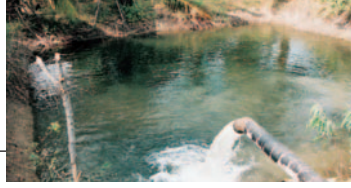
ปรับพื้นที่จำนวน ๑๑ ไร่ของตน โดยแบ่งพื้นที่ปลูกชะอม จำนวน ๑ ไร่เศษ ไม้ไผ่เลี้ยง ๑ ไร่เศษ ชุดสระเก็บกักน้ำ จำนวน ๑ ไร่ ที่เหลือก็ปลูกมะม่วง เมื่อถามถึงรายได้ขณะนี้ นายสมบุรณ์ บอกว่าดีกว่าแต่ก่อนมาก เมื่อก่อนรายได้วันต่อวันไม่ค่อยมี ต้องรอผลผลิตที่ได้จากการขายมะพร้าว มะม่วง หมาก และจากการปลูกข้าวโพดที่จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ตอนนี้มีรายได้จากการขายชะอมอย่างเดียว โดยในช่วง ๒-๓ วัน ก็จะเก็บผลผลิตจำหน่ายได้อย่างต่อเนื่อง หากหักค่าใช้จ่ายเป็นค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ประมาณ ๒,๐๐๐ บาทแล้ว จะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ ๕,๐๐๐ ถึง ๖,๐๐๐ บาท

สำหรับเหตุผลที่เลือกปลูกชะอมกับไม้ไผ่เลี้ยงเพราะใช้แรงงานน้อย ถ้าปลูกพืชอย่างอื่นก็ต้องใช้แรงงานมาก ส่วนการปลูกชะอมตอนแรกก็ซื้อพันธุ์มาจำนวน ๕๐๐ บาท ราคากิ่งละ ๓ บาท ไม่จำเป็นต้องเลือกพันธุ์หรือถ้าจะทำเองก็ใช้วิธีตอนกิ่ง วิธีการปลูกก็คือปลูกระยะห่าง ๑ เมตร สำหรับไว้เดิน

๒,๐๐๐ ต้น เก็บผลผลิตได้สูงสุดประมาณ ๒๐๐ กำ ต่ำสุด ๑๐๐ กำ ถ้าเป็นช่วงหน้าหนาวชะอมจะไม่ค่อยแตกยอด นี่ก็ปลูกมาได้ ๒ ปี แล้วยังเก็บผลผลิตได้ตลอด แรงงานที่ใช้ก็มีเพียงตนเองกับภรรยาเท่านั้น โดยตนเป็นคนเก็บผลผลิต ภรรยาก็ช่วยมัดเป็นกำๆ ละประมาณ ๑ ชีดครึ่ง ตอนนี้อยากละ ๑๓ บาท มีน้องชายมารับไปขายที่ตลาด เมื่อขายได้จะหักให้น้องชาย ๓๐% การปลูกชะอมนี้คือถ้าต้นสูงขึ้นเราก็คอยตัดยอดออก ชะอมก็จะแตกยอดมาใหม่ การให้น้ำก็จะใช้การสูบน้ำจากสระเก็บน้ำประจำไร่นา ขึ้นบ่อพักน้ำและส่งน้ำเข้าแปลงชะอม ด้วยระบบสปริงเกอร์เฉลี่ย ๒ วันต่อครั้งๆ ละประมาณ ๔ ชั่วโมง จะช่วยทำให้ชะอมมีความสมบูรณ์ มีผลผลิตเพิ่มขึ้น

ในการนำน้ำมาใช้ประโยชน์ นายสมบุรณ์เล่าว่า พื้นที่ทำการเกษตรของตนและกลุ่มเกษตรกรบริเวณใกล้เคียงนั้น จะได้รับน้ำจากท่อส่งน้ำฝั่งซ้ายของอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว ซึ่งเพิ่งจะได้ใช้น้ำจากระบบส่งน้ำที่ก่อสร้างเสร็จโดยมีการผันน้ำจากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์มายังสถานีสูบน้ำที่ ๑ (แก่งค้อย-บ้านหมอ) ชักน้ำเข้าคลองส่งน้ำสายแก่งค้อย-บ้านหมอ มายังจุดเชื่อมคลองส่งน้ำห้วยหินขาวซึ่งทำเป็นบ่อพักน้ำและติดตั้งระบบสูบน้ำพลังงานไฟฟ้าที่สถานีสูบน้ำที่ ๒ สำหรับส่งน้ำให้พื้นที่เกษตรกรรมฝั่งซ้ายของอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาวด้วยระบบท่อส่งมาเติมน้ำให้กับสระเก็บน้ำประจำไร่นา ด้วยเหตุนี้ตนในฐานะประธานกลุ่มบริหารการใช้น้ำห้วยหินขาวฝั่งซ้ายที่ตั้งขึ้นใหม่ได้ประชุมสมาชิกซึ่งมีสระน้ำในการดูแล ๔๕ ครัวเรือนร่วมกัน ให้มีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแล การบำรุงรักษาท่อส่ง หัวจ่ายน้ำ การจัดสรรน้ำ และกำหนดแนวทางในอนาคตที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำเข้าสระในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งระดับน้ำในคลองชักน้ำห้วยหินขาวจะมีระดับต่ำกว่าท่อส่ง ไม่สามารถส่งน้ำด้วยระบบแรงดันน้ำตามความแรงโน้มถ่วงโลกได้ กลุ่มจึงมีการหารือ กำหนดกติการ่วมกันว่า ผู้จะใช้น้ำเติมสระเก็บน้ำจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนไร่ละ ๒๐๐ บาทต่อปี และจะประชุมวางแผนการใช้น้ำอย่างต่อเนื่องต่อไป

นายเดือน บุตรพา ราษฎรหมู่ที่ ๕ ตำบลเขาดินพัฒนา เป็นอีกตัวอย่างของความสำเร็จเล่าให้ฟังว่า ทุกวันนี้ไม่ทำนาแล้ว แต่ได้ปรับพื้นที่จัดสรรใหม่ หลังจากขุดสระเก็บน้ำประจำไร่นา และได้รับน้ำเต็มสระตลอดเวลา ได้แบ่งพื้นที่เป็นแปลงปลูกพริก ปลูกสาระแน แก้วพู กระเจี๊ยบ มะม่วง อย่างละ ๑ ไร่ รวมพื้นที่แปลงปลูกพริก และไม้ผลทั้งสิ้น ๕ ไร่ และสระเก็บน้ำ ๑ ไร่ รวมจำนวน ๖ ไร่ ในรูปแบบเกษตรผสมผสาน ทำให้มีรายได้จากการขายผลผลิต ซึ่งเมื่อหักค่าใช้จ่ายต้นทุนการผลิตแล้ว บางเดือนจะมีรายได้สุทธิถึง ๒๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน เป็นรายได้ที่พอใจและเหลือเก็บ ผลความสำเร็จของการขยายผลการพัฒนา นายเดือนกล่าวว่า “ตั้งแต่เริ่มมีสระน้ำ ปลูกผักมีรายได้ดี ดีกว่าแต่ก่อนที่ปลูกข้าวอย่างเดียว ปลูกพืชหมุนเวียนไปเรื่อย พอหน้าฝนก็หยุดทำก็ไปทำอย่างอื่น เช่น เก็บถั่วพู พอหมดหน้าน้ำก็เริ่มปลูกพืชต่อจนถึงฤดูฝนก็หันไปปลูกข้าวโพดที่ดอน”

◀ นายเดือน บุตรพา

▲ แปลงปลูกสาระแน

พระมหากษัตริย์คุณสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

การถ่ายทอดความรู้สึกและประสบการณ์การพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรที่เป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่โครงการฯ ได้แสดงถึงความสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างหาที่สุดมิได้ จึงได้น้อมนำแนวพระราชดำริ “**ทฤษฎีใหม่**” ที่เน้นการบริหารจัดการที่ดินและน้ำอย่างเหมาะสม และหลัก “**บวร**” ที่เน้นความร่วมมือประสานการพัฒนา ร่วมกันระหว่างบ้าน ซึ่งก็คือประชาชนจะเป็นจุดเริ่มต้นพัฒนาตนเองจากครอบครัวควบคู่ไปกับการอบรมจิตใจแก่คนในสังคมโดยมีวัดเป็นแกนกลางเสริมสร้างศีลธรรมให้คน ลด ละ เลิก อบายมุข มีสติ สมาธิ มีจริยธรรมและอดทน เกิดความเพียรต่อการทำงาน โดย

มีหน่วยงานราชการสนับสนุนให้คำปรึกษาในทางวิชาการ ทั้งทางด้าน การเกษตร แหล่งน้ำ และการพัฒนาต่างๆ ด้านตามความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งน้ำ ได้มีการจัดตั้ง “กลุ่มบริหารจัดการน้ำห้วยหินขาว” อย่างเป็นทางการ มีระบบและค่อนข้างเข้มแข็งขึ้น

โดยมีกระบวนการดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมบำรุงรักษา อาคาร บังคับน้ำ วาล์วเปิด-ปิดจ่ายน้ำ ท่อส่งน้ำ ร่วมเคารพรักษากติกา การใช้น้ำ และร่วมจัดเวรดูแลการจัดสรรน้ำ รวมทั้งร่วมวางแผน กำหนดค่าใช้จ่ายที่จะต้องมีขึ้นในอนาคต มาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างสงบสุขและยั่งยืน

๘๐ พรรษา ๘๐ พันฝาย

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย *

บนเส้นทางการอนุรักษ์ มีกลุ่มกิจกรรมที่ถูกเลือกมาดำเนินการมากมาย อาทิ การจัดการอนุรักษ์ผืนป่า การจัดการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดการอนุรักษ์สัตว์ป่า ที่กล่าวมาเป็นการจับประเด็นขึ้นมาอนุรักษ์เป็นรายสาขาซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ผิด แต่หากได้มีการจัดการอนุรักษ์ครบวงจร หรือการจัดการกับต้นเหตุแห่งปัญหา คงนับเป็นประเด็นการบริหารจัดการอนุรักษ์ที่ชาญฉลาด

เป็นบุญของแผ่นดินไทย ที่มีพระมหากษัตริย์นักอนุรักษ์ ที่ได้พระราชทานพระราชดำริในสิ่งที่เรียกว่า “เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ต่อเนื่องมาโดยตลอด นับแต่เสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติ สิ่งที่พระราชทานให้แก่ปวงประชาราษฎร์ ล้วนแล้วแต่เป็นการแนะแนวทางการแก้ไขปัญหที่ต้นเหตุ และมีความยั่งยืนก่อให้เกิดความร่มเย็นกับแผ่นดิน ในด้านการคืนความอุดมสมบูรณ์ให้กับแผ่นดินได้พระราชทานแนวพระราชดำริที่สำคัญยิ่ง คือ พระราชดำริฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความสำคัญ การอยู่รอดของป่าไม้เป็นอย่างยิ่ง ทรงเสนออุปกรณ์อันเป็นเครื่องมือที่ใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าไม้ที่ได้ผลดียิ่ง กล่าวคือ ปัญหาสำคัญที่เป็นตัวแปรแห่งความอยู่รอดของป่าไม้นั้น “น้ำ” คือสิ่งที่ขาดไม่ได้ โดยแท้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำให้ใช้ฝายชะลอ**ความชุ่มชื้น** หรืออาจเรียกขานกันว่า ฝายต้นน้ำลำธาร ก็ได้เช่นกัน

ฝายชะลอ**ความชุ่มชื้น** คือ สิ่งก่อสร้างขวางกั้นทางเดินลำน้ำ ซึ่งปกติมักกั้นห้วย ลำธารขนาดเล็กในบริเวณที่เป็นต้นน้ำ หรือพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ทำให้สามารถชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลงและกักเก็บตะกอนไม่ให้ไหลลงไปในบริเวณลุ่มน้ำตอนล่าง นับเป็นวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำได้ดีมากวิธีหนึ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชาริบายว่าการปลูกป่าทดแทนป่าที่ถูกทำลายนั้น “... **ต้องสร้างฝายเล็กเพื่อหนูนน้ำส่งไปตามเหมืองไปใช้ที่เพาะปลูกทั้งสองด้าน ซึ่งจะให้น้ำค่อยๆ แผ่ขยายออกไปทำ**ความชุ่มชื้น**ในบริเวณนั้นด้วย ...**”

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพิจารณาสร้างฝายชะลอ**ความชุ่มชื้น** เพื่อสร้างระบบวงจรน้ำแก่ป่าไม้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ

“... ให้ดำเนินการสำรวจหาทำเลสร้างฝายต้นน้ำลำธารในระดับที่สูงที่ใกล้บริเวณยอดเขามากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ลักษณะของฝายดังกล่าวจำเป็นต้องออกแบบใหม่ เพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ปริมาณมากพอสมควร เป็นเวลานาน ๒ เดือน ... การเก็บรักษาน้ำสำรองได้นานหลังจากฤดูฝนผ่านไปแล้ว จะทำให้มีปริมาณน้ำหล่อเลี้ยงและประดับประดองกล้าไม้พันธุ์ที่แข็งแรงและโตเร็วที่ใช้ปลูกแซมในป่าแห้งแล้งอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยการจ่ายน้ำออกไปรอบๆ ตัวฝายจนสามารถตั้งตัวได้ ...”

ฝายชะลอ**ความชุ่มชื้น**สามารถกักเก็บน้ำได้บางส่วนนี้ ทำให้เกิดที่อยู่ของสัตว์ และใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคของมนุษย์และสัตว์ต่างๆ ตลอดจนนำไปใช้ในการเกษตรอีกด้วย

ฝายชะลอ**ความชุ่มชื้น**จึงนับเป็นพระราชดำริที่เป็นทฤษฎีการพัฒนาที่ยังประโยชน์สุขแก่ประชาชน

แนวพระราชดำริสู่แนวทางการปฏิบัติ

เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๘ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อรัฐสภาโดยเน้นการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง สนับสนุนให้ชุมชนจัดทำฝายต้นน้ำลำธารตามแนวพระราชดำริ พร้อมทั้งกำหนดให้เป็นโครงการสำคัญของรัฐบาล โดยได้กล่าวย้ำในการประชุมคณะรัฐมนตรี ตลอดจนมอบนโยบายให้ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาดำเนินการ

ขยายพระราชดำริ

กระทรวงมหาดไทยได้น้อมนำแนวพระราชดำริและให้ความสำคัญในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้แก่ผืนป่าทั่วประเทศ โดยได้มอบหมายให้จังหวัดในยุครัฐบาลภายใต้การนำโดย พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่มีนโยบายการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ ได้ประยุกต์ใช้การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพในภาคเอกชน มาใช้กับภาครัฐในส่วนภูมิภาคระดับจังหวัด โดยปรับบทบาทและภารกิจการบริหารราชการส่วนภูมิภาค “จังหวัด” ให้มีประสิทธิภาพ เป็นเสมือนหน่วยธุรกิจเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Business Unit : SBU) ต้องบริหารงานให้สัมฤทธิ์ผลที่วัดผลได้ บริหารเสมือนให้มีกำไรเหมือนในภาคธุรกิจ มียุทธศาสตร์ชี้้นำการพัฒนา ทำงานในเชิงรุกและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการน้อมนำพระราชดำริและนโยบายรัฐบาลไปแปลงสู่การปฏิบัติให้เกิดผลในพื้นที่

ดังเห็นได้จาก ในปี ๒๕๔๗ กระทรวงและกรมที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับจังหวัด ได้ประสานและดำเนินการก่อสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้นกว่าสี่หมื่นแห่ง และในปีงบประมาณ ๒๕๔๘ กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการรณรงค์และสนับสนุนการก่อสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น ซึ่งสามารถดำเนินงานก่อสร้างโดยใช้งบประมาณจังหวัดแบบบูรณาการ งบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และงบประมาณส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวนกว่าเจ็ดหมื่นแห่ง ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ๖๒ จังหวัด

โครงการ ๘๐ พรรษา ๘๐ พันฝ่าย

ฝายชะลอความชุ่มชื้นหรือฝายต้นน้ำลำธารเป็นวิธีการจัดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ต้นเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดความยั่งยืนของผืนป่า ในวาระมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมายุ ๘๐ พรรษา กระทรวงมหาดไทยได้รณรงค์ก่อสร้างและซ่อมแซมฝายต้นน้ำลำธารอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายที่จะก่อสร้างฝายเพิ่มขึ้นปีละ ๘๐,๐๐๐ ฝาย รวมทั้งสิ้น ๒๔๐,๐๐๐ ฝาย โดยให้จังหวัดรับไปประสานการดำเนินงาน ใช้งบประมาณจังหวัดแบบบูรณาการ งบประมาณส่วนราชการและงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและประชาชนร่วมสมทบ หรือให้มีการบริจาควัสดุสิ่งของ หรือแรงงานในการก่อสร้างฝายตามความเหมาะสม เป็นการแสดงความสามัคคี ร่วมสนองพระราชดำริดังกล่าว ซึ่ง**คณะรัฐมนตรีประชุมและมีมติเห็นชอบในหลักการโครงการรณรงค์ก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธาร (Check Dam) ตามแนวพระราชดำริ “โครงการ ๘๐ พรรษา ๘๐ พันฝ่าย”** แล้ว เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๘

**รัฐ-ราษฎร์ ร่วมใจ :
สนองพระราชดำริ เพื่อคืน
ความสมบูรณ์สู่แผ่นดิน**

หัวใจของความยั่งยืน คือ การมีส่วนร่วม “โครงการ ๘๐ พรรษา ๘๐ พันฝ่าย” ไม่สามารถสำเร็จได้เลย หากไม่ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่สำคัญ คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการก่อสร้างและซ่อมแซมฝายต้นน้ำลำธารตามแนวพระราชดำริ “โครงการ ๘๐ พรรษา ๘๐ พันฝ่าย” ขึ้นประกอบด้วยผู้แทนทั้งจากรัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ สถาบันและมูลนิธิต่างๆ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางรณรงค์การก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธาร ตามแนวพระราชดำริ “โครงการ ๘๐ พรรษา ๘๐ พันฝ่าย” และสนับสนุนการดำเนินงานในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นให้เรียบร้อยและต่อเนื่อง

โครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ ตามโครงการ ๘๐ WSS๒ ๘๐ พันฝ่าย

ส่วนกลาง

ส่วนกลางมีการจัดองค์กรขึ้นทำหน้าที่อำนวยความสะดวก บรรลุผล ด้วยความเรียบร้อย ทำหน้าที่สนับสนุนและเสริมสร้างความชัดเจนในทางปฏิบัติให้กับจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กรรมการในองค์กรดังกล่าว ให้ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้แทนภาคเอกชน ผู้บริหารและผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น

จังหวัดและอำเภอเป็นแกนกลางทำงานในระดับพื้นที่ มีจังหวัดเป็น ศูนย์ประสานการบูรณาการครอบคลุมพื้นที่จังหวัด โดยให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติการในรูปคณะทำงานระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ มี นายอำเภอเป็นประธาน มีคณะทำงานฝ่ายต่างๆ ประกอบด้วย ส่วนราชการ ในพื้นที่ หน่วยงานท้องถิ่น ผู้แทนเอกชน องค์กรชุมชน

ณ จุดนี้ทุกภาคส่วนจึงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมสนองแนวพระราชดำริ เพื่อให้ความชุ่มชื้นความอุดมสมบูรณ์กลับคืนสู่ผืนแผ่นดินไทย นำไปสู่ ความอยู่ดีกินดีของประชาชนต่อไป

แนวคิดที่ต้องสืบทอด : การพัฒนาที่ยั่งยืน

ในระยะยาว สิ่งที่น่ามุ่งหวัง คือการให้ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคล กลุ่มและองค์กรในชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมในกระบวนการจัดการป่า และทรัพยากรทุกขั้นตอน อาทิ การ รับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นและชี้ประเด็นปัญหา การ ตัดสินใจ การวางแผนและกำหนด พื้นที่เป้าหมาย การบริหารจัดการ ฝายต้นน้ำในพื้นที่

การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ ทำให้บุคคลและองค์กรทั้งหลาย ได้สืบทอดมรดกที่มีอุดมการณ์ เป้าหมาย สื่อสารถึงวัตถุประสงค์ และผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเมื่อ มีการก่อสร้างฝายตามศักยภาพ พื้นที่แล้ว ต้องมอบหมายให้ชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ดูแลบำรุงรักษาและซ่อมแซมให้ ฝายสามารถใช้งานได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักถึง ประโยชน์ของป่าไม้และถ่ายทอด ให้คนรุ่นหลังได้ทราบและสืบทอด แนวความคิดของการอนุรักษ์ ป่าไม้ชุมชนให้ยาวนานสืบไป

การวิจัยและผลิต เมล็ดพันธุ์เกษตรธรรมชาติ

ทิพวรรณ สิทธิรังสรรค์ *

ปัจจุบันเกษตรกรมักซื้อเมล็ดพันธุ์จากบริษัทซึ่งมีราคาแพงและมักเป็นพันธุ์ลูกผสมนำไปปลูกต่อไม่ได้ และเมล็ดพันธุ์ที่มีจำหน่ายในประเทศไทยเกือบ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ปลูกโดยมีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีและการบรรจุภัณฑ์ก็คลุกสารเคมีซึ่งมีอันตรายกับเกษตรกร ไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรธรรมชาติต้องใช้เมล็ดพันธุ์อินทรีย์หรือเมล็ดพันธุ์เกษตรธรรมชาติด้วย ดังนั้นศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรมรดกวัฒนสังวรารามรวมหาวีหารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในฐานะเป็นสถานศึกษาที่เป็นผู้นำด้านเกษตรธรรมชาตินั้น จึงทำการวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์เกษตรธรรมชาติเพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่ดีและปลอดภัยพิชเผยแพร่สู่เกษตรกรและผู้สนใจ ซึ่งนับว่าเป็นก้าวใหม่ของวงการเมล็ดพันธุ์ ซึ่งในอนาคตอันใกล้เกษตรกรจะมีความต้องการเมล็ดพันธุ์เกษตรธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ขึ้นตามกระแสความต้องการของผู้บริโภค การวิจัยนี้ได้ดำเนินการปลูกโดยวิธีเกษตรธรรมชาติและมีขั้นตอนดังนี้คือ

๑. รวบรวมพืชพันธุ์ดีจากแหล่งต่างๆ มาทดลองปลูกแบบเกษตรธรรมชาติ
๒. ทำการปรับปรุงพันธุ์โดยการคัดเลือกพันธุ์ ผสมพันธุ์ เพื่อให้ได้สายพันธุ์ที่ดีต้านทานโรค แมลง และเหมาะสมกับท้องถิ่น โดยเน้นการผลิตเมล็ดพันธุ์แท้ และเมล็ดพันธุ์ผสมปล่อย
๓. ปลูกทดสอบทั้งในแปลงของศูนย์ฯ และแปลงของเกษตรกรหลังจากได้สายพันธุ์ดี
๔. นำเมล็ดพันธุ์ดีมาผลิตเมล็ดพันธุ์ขยายเพื่อเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ

* ครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรมรดกวัฒนสังวรารามรวมหาวีหารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน

ผลการวิจัย

ผลการดำเนินการวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์ในปี ๒๕๔๘ ฝ่ายวิชาการ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรมวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ทำการวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์หลายชนิดทั้งพืชผักและไม้ดอกพันธุ์ดีเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจแล้ว ๒๐ ชนิด ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ผัก ๑๑ ชนิด คือ มะเขือเปราะเจ้าพระยา กระเจี๊ยบเขียว ฟักทองไทยแพ่ง บวบเหลี่ยม ถั่วลิสง ถั่วฝักยาวเขียว ถั่วฝักยาวแดง ถั่วพู ข้าวโพดเทียน หอมแบ่ง และเมล็ดพันธุ์ไม้ดอกอีก ๙ ชนิด คือ คอสมอส ดาวกระจายช้อนบานชื่น บานไม่รู้โรย ผักบุ้งฝรั่ง หงอนไก่ สร้อยไก่ ดอกเทียน และทานตะวัน จากผลการวิจัยนี้ทำให้ได้เมล็ดพันธุ์เกษตรธรรมชาติทั้งพันธุ์ผักและไม้ดอกเผยแพร่สู่เกษตรกรและผู้สนใจ และเกษตรกรมีแหล่งเมล็ดพันธุ์ราคาถูกและนำไปผลิตเมล็ดพันธุ์ต่อเองได้ รวมทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาดูงานอีกด้วย โดยมีรายละเอียดผลการดำเนินการดังต่อไปนี้

▲ พืชไทย-แคนตาลูป

๑. การปรับปรุงพันธุ์พืชตระกูลแตงตามแนวพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปยังศูนย์ฝึกอบรมเยาวชนชนเกษตรวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๓๑ มีพระราชกระแสรับสั่งความตอนหนึ่งว่า ...การนำพันธุ์ใหม่หรือพันธุ์ต่างประเทศต้องระวังเรื่องโรค ถ้าเกิดโรคแล้วจะเกิดเสียหายมากและขาดทุน การนำพันธุ์ต่างประเทศมาราคาสูงไม่ควรพึ่งพา... จากแนวพระราชดำริดังกล่าวศูนย์ศึกษาและพัฒนาอาชีพเกษตรกรมวัดญาณฯ จึงได้นำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานดังนี้

๑. ส่งเสริมการปลูกพืชพันธุ์พื้นเมืองที่ตลาดต้องการ
๒. ทดลองเปรียบเทียบพันธุ์ต่างประเทศและพันธุ์พื้นเมือง
๓. ศึกษาและทดลองเรื่องโรคของพันธุ์พืชต่างประเทศ
๔. ทดลองผสมพันธุ์ระหว่างแตงไทยและแตงแคนตาลูป

* F1 คือ ลูกผสมช่วงที่ ๑ (Hybrid)

** Pedigree method คือวิธีการปรับปรุงแบบมีการบันทึกประวัติของพืช

ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรมวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงได้ทำการปรับปรุงพันธุ์พืชตระกูลแตง ซึ่งเป็นพืชผักที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ นับจากปี ๒๕๓๖ เป็นต้นมา โดยฝ่ายวิชาการของศูนย์ฯ ได้ทดลองผสมพันธุ์ระหว่างแตงไทยและแตงแคนตาลูป ซึ่งได้นำแตงไทยและแคนตาลูปพันธุ์ซันเลดี้ (Sun lady) มาผสมข้ามกันโดยใช้แตงไทยเป็นต้นแม่และแคนตาลูปพันธุ์ซันเลดี้ เป็นต้นพ่อ (เนื่องจาก แตงไทยมีลักษณะดี คือ มีลำต้นแข็งแรง และแคนตาลูปมีลักษณะดีคือ ผลสวย รสชาติดี) เมื่อได้ลูกผสม F1* แล้วจึงนำเมล็ดลูกผสมที่ได้มาปลูก ผสมตัวเอง และคัดเลือกต้นที่มีลักษณะแข็งแรงทนต่อโรคและแมลงและให้ผลผลิตดี ผลมีลักษณะกลม ผิวเหลืองนวล รสชาติดี กลิ่นหอม ซึ่งได้ทำการผสมตัวเอง และคัดเลือกมาแล้วเกือบ ๒๐ ชั่ว (ตั้งแต่ปลูกจนเก็บเกี่ยว) ใช้เวลากว่า ๑๐ ปี เป็นการปรับปรุงพันธุ์แบบ Pedigree method** ซึ่งขณะนี้สายพันธุ์แตงไทย-แคนตาลูปที่ได้มีการกระจายตัวน้อยมาก สายพันธุ์ค่อนข้างนิ่งแล้ว และได้สายพันธุ์ที่มีลักษณะต้นแข็งแรง คล้ายแตงไทย ผลมีสีและรูปร่างสวย คล้ายแตงแคนตาลูป แต่มีลักษณะโครงสร้างเนื้อชุกคล้ายแตงไทย มีความหวานประมาณ ๘-๙ เปอร์เซ็นต์ brix น้ำหนักผลประมาณ ๑.๕ กิโลกรัม เริ่มเก็บเกี่ยวอายุประมาณ ๖๐-๖๕ วันหลังปลูก ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว ประมาณ ๑๕-๒๐ วัน

อีกหนึ่งการปรับปรุงพันธุ์ในครั้งนี้ตลอดระยะเวลากว่า ๑๐ ปีนั้นปลูกโดยวิธีเกษตรธรรมชาติไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี จึงนับว่าเป็นเมล็ดพันธุ์เกษตรธรรมชาติ (Nature Farming Seed) อย่างแท้จริง และขณะนี้ยังไม่ได้นำพันธุ์ออกเผยแพร่เนื่องจากต้องการทดสอบให้มากกว่านี้เพื่อความมั่นใจในสายพันธุ์อีกระยะหนึ่ง

▲ เนื้อแดงไทย-แคนตาลูป

แตงชนิดนี้มีดอกเพศเมียจะมีลักษณะคล้ายผลแตงมีกลีบเลี้ยงสีเขียวและกลีบดอกสีเหลือง มี ๕ กลีบ ดอกเพศเมียจะเกิดที่ข้อของกิ่งแขนงเมื่อได้รับการผสมเกสรแล้วจะเป็นผลเล็กๆ กลีบดอกก็จะหุบและเหี่ยวสำหรับดอกเพศผู้มักเกิดที่ข้อในกิ่งหลักและกิ่งแขนง มีกลีบเลี้ยงสีเขียว กลีบดอกสีเหลืองมี ๕ กลีบ อับละอองเกสรตัวผู้ ๓ อับ มีก้านชูเกสรสั้นๆ ออกดอกอย่างต่อเนื่อง ทั้งดอกเพศผู้และเพศเมียจะบานตอนเช้าและพร้อมรับการผสมเกสร ดอกจะหุบในปลายวันเดียวกัน ในการทำแปลงปรับปรุงพันธุ์แตงไทย-แคนตาลูป ปลูกโดยวิธีเกษตรธรรมชาติไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ใช้วิธีการปักค้ำ และคลุมดินด้วยพลาสติก โดยทำร่องกว้าง ๑๒๐ เซนติเมตร ปลูก ๒ แถว ระยะปลูกระหว่างต้น ๕๐ เซนติเมตร แต่ละต้นไว้ผลเพียง ๑ ผลเท่านั้น โดยเลือกผลของกิ่งแขนงในข้อใบที่ ๘-๑๕ เมื่อผลโตขึ้นต้องใช้เชือกโยงผลไว้ แตงสายพันธุ์ใหม่นี้ลำต้นจะแข็งแรงแมลงวันทองจะไม่รบกวนแต่ในแคนตาลูปพันธุ์ชั้นเลิศ แมลงวันทองจะเจาะลำต้นทำให้เสียหายได้สำหรับผลควรห่อผลด้วยกระดาษเพื่อป้องกันแมลงวันทองโดยเริ่มห่อตั้งแต่ติดผลเล็กๆ และคอยเปลี่ยนกระดาษเมื่อผลแตงโตขึ้น เมื่อผลแตงแก่จะมีรอยร้าวที่ขั้ว และผลแตงก็จะหลุดจากขั้ว เมื่อผลแตงแก่ใบล่างก็จะแก่ไปด้วย ในระหว่างการปรับปรุงพันธุ์ ผลมีลักษณะกลม ผลยาวรีรูปไข่ สีผิวลายเหลือง สีผิวลายเขียว เหลือง สีผิวเหลืองนวล แต่เนื่องจากลักษณะผลกลม สีผิวเหลืองนวลเป็นลักษณะที่สวยงาม จึงได้คัดเลือกลักษณะนี้ไว้ เมื่อผลสุก

จะมีกลิ่นหอม ผลจะมีน้ำหนักเฉลี่ยประมาณ ๑.๕ กิโลกรัม ลักษณะเนื้อจะมีสีเหลืองอมส้ม เนื้อนุ่มฟู ความหวานประมาณ ๘-๙ เปอร์เซ็นต์ Brix รับประทานสดได้อร่อยไม่ต้องใส่น้ำกะทิแบบแตงไทย มีกลิ่นหอม การคัดเลือกผลจะมีการชั่งน้ำหนัก วัดความยาวและความกว้างของผล วัดความหนาของเนื้อ บันทึกสีผิว สีเนื้อ และรูปร่างของผล ตรวจวัดค่าเปอร์เซ็นต์ Brix เพื่อวัดความหวานที่สำคัญต้องทดสอบโดยการชิมเพื่อวัดความรู้สึกของผู้บริโภคชาวชาติ โดยรวมอร่อยหรือไม่ เพื่อให้มั่นใจว่าแตงพันธุ์ใหม่นี้มีรสชาติถูกใจผู้บริโภค ดังนั้นตลอดระยะเวลา ๑๐ ปี ได้ทดลองให้มีบุคคลต่างๆ ทดสอบรสชาติของแตงพันธุ์ใหม่นี้เป็นระยะๆ

ในปี ๒๕๔๘ ได้ให้ Mr.Ishida Masaya อาสาสมัคร JICA ด้านกีฏวิทยา สังเกตและสรุปว่าต้นแตงแข็งแรงจริง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากได้ทดลองปลูกแตงทุกฤดูกาล แตงจะเจริญได้ดีทุกฤดู แต่ในฤดูฝนที่มีฝนตกหนักจะมีโรคเกิดขึ้นได้ง่าย แต่การคัดเลือกได้ทำทุกฤดูกาลจึงได้สายพันธุ์ที่ต้านทานดี ก่อนปลูกควรแช่เมล็ดด้วยน้ำส้มสายชู ๕ เปอร์เซ็นต์ ก็จะช่วยป้องกันโรคจากเชื้อราได้ และจากการปลูกในสภาพโรงมุ้งตาข่าย ก็พบว่าเจริญเติบโตดี ให้ผลผลิตดี และไม่ต้องห่อผล แต่การผสมเกสรต้องใช้ผึ้งช่วยผสมเกสรให้ การปลูกในสภาพโรงมุ้งตาข่าย แตงก็ให้ผลผลิตดี ผิวสวย บางต้นมีมากกว่า ๑ ผล

๒. การวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์บวบเหลี่ยม

ได้เริ่มปลูกบวบเหลี่ยมและคัดเลือกมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ ได้สายพันธุ์บวบเหลี่ยมที่มีผลยาว ผลดก รสชาติดี ให้ผลผลิตดี และเผยแพร่สู่เกษตรกรในปี ๒๕๔๘

๓. การวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์ฟักทองไทย

ฟักทองไทยได้เริ่มทดลองปลูกตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ และขณะนี้ก็ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีใช้ปลูกในแปลงสาธิตเกษตรธรรมชาติของศูนย์ฯ และนำไปปลูกทดสอบที่แปลงเกษตรกร ซึ่งจากผลการทดสอบสรุปได้ว่าเกษตรกรพึงพอใจในผลผลิตของฟักทองพันธุ์นี้มาก

▲ บวบเหลี่ยม

▲ ฟักทองไทย

๔. การวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์กระเจียบเขียว

กระเจียบเขียวเริ่มปลูกรวบรวมพันธุ์และคัดเลือกพันธุ์ตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ และได้คัดพันธุ์เรื่อยมาพร้อมๆ กับแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ให้ผู้ที่สนใจนำไปปลูกตั้งแต่ปี ๒๕๔๔-๒๕๔๗ และในปี ๒๕๔๘ ก็ได้ผลิตเมล็ดพันธุ์และบรรจุถุงอย่างง่าย ๆ จำหน่ายราคาถูกให้เกษตรกรและผู้สนใจนำไปปลูก

๕. การวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์แพง

ได้เริ่มปลูกคัดเลือกพันธุ์แพงตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา และขณะนี้ได้สายพันธุ์ที่ดีแล้ว และเผยแพร่สู่เกษตรกรนำไปปลูกแล้วซึ่งเป็นที่พอใจของเกษตรกร

๖. การวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์ชุกินี

ในปี ๒๕๔๘ ได้นำพันธุ์ชุกินีจากประเทศสหรัฐอเมริกามาทดลองปลูก โดยได้ปลูกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ๒๕๔๘ ซึ่งก็ได้ผลดี เป็นการปลูกครั้งแรกและจะทดลองปลูกคัดเลือกต่อไป

๗. การวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์พิช

ตระกูลมะเขือ มะเขือเปราะเจ้าพระยาได้ปลูกทดสอบมาเกือบ ๑๐ ปี เป็นพันธุ์ที่ทนแล้ง ทนโรค และแมลง ได้เผยแพร่สู่เกษตรกรแล้วในปี ๒๕๔๘

๘. การวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว

ได้ทดลองวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วหลายชนิด ได้แก่

๘.๑ ถั่วลิสง ได้ปรับปรุงพันธุ์ถั่วลิสงให้มีฝักยาวประมาณ ๓ เมล็ดรสชาติดี ได้คัดเลือกพันธุ์มาตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ นับว่าเป็นพันธุ์ที่ดีและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคมาก ปี ๒๕๕๘ ได้เผยแพร่ให้เกษตรกรไปปลูกแล้ว

๘.๒ ถั่วฝักยาวเขียว ได้ทดลองคัดเลือกตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ และขณะนี้เผยแพร่สู่เกษตรกรแล้ว

๘.๓ ถั่วฝักยาวแดง ได้ทดลองปลูกคัดเลือกตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ ซึ่งได้สายพันธุ์ที่ดี ฝักยาว สีแดงสด รสชาติดี และผลผลิตดี ได้เผยแพร่สู่เกษตรกรในปี ๒๕๕๘ แล้ว

๙. การวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด

ได้รวบรวมพันธุ์และคัดเลือกพันธุ์ข้าวโพดเทียน และข้าวโพดฝักอ่อนขณะนี้ได้สายพันธุ์ข้าวโพดเทียนออกเผยแพร่สู่เกษตรกรแล้ว แต่ข้าวโพดฝักอ่อนยังอยู่ระหว่างการศึกษาค้นคว้า

๑๐. การวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์หอม

ได้ทดลองปลูกในปี ๒๕๕๘ และขณะนี้อยู่ระหว่างการทดสอบ

๑๑. การวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์ดอกไม้

ได้วิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์ไม้ดอกหลายชนิด ได้แก่ บานชื่น คอสมอส ดาวกระจายซ้อน ฝักบัวฝรั่ง ดอกเทียน บานไม่รู้โรย ทานตะวัน และแพงพวย ซึ่งขณะนี้ได้ผลิตเมล็ดพันธุ์ออกเผยแพร่แล้ว

ดาวกระจายซ้อน ได้นำเมล็ดพันธุ์มาจากประเทศญี่ปุ่นและมาปลูกทดสอบตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ ขณะนี้ได้เผยแพร่สู่ประชาชนผู้สนใจทั่วไปแล้ว

คอสมอส ได้นำเมล็ดพันธุ์มาจากประเทศญี่ปุ่น และปลูกทดสอบจนได้พันธุ์ที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ดอกสวยงาม ดอกใหญ่ ปลูกได้ดีที่ชลบุรีตั้งแต่ ปลายตุลาคม-มีนาคม

▲ ถั่วฝักยาวแดง

▲ ข้าวโพดเทียน

▲ ดาวกระจายซ้อน

▲ คอสมอส

การปลูกทดสอบในไร่เกษตรกร

ในการวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์นั้น นอกจากจะทดสอบในแปลงของศูนย์ฯ แล้วยังได้นำไปปลูกทดสอบในแปลงของเกษตรกรด้วย จากผลของการวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์เกษตรกรรมชาติของศูนย์ฯ นับว่าเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก เนื่องจากเกษตรกรได้มีแหล่งเมล็ดพันธุ์ดี ราคาถูกและสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ปลูกต่อเองได้ ทำให้ลดต้นทุนการผลิต และนอกจากนี้แปลงวิจัยนี้ยังเป็นแหล่งศึกษาดูงานของคณะผู้มาศึกษาดูงานจากที่ต่าง ๆ ซึ่งได้ให้ความสนใจเป็นอย่างดี

สนใจสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมที่ ศูนย์ฝักและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม วิทยาลัยสงฆ์ราชมารมหาริหารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ๒๐๒๖๐ โทร/โทรสาร ๐-๓๘๒๓-๘๐๖๐

เหรียญแอกริโคลา (Agricola)

เหรียญแอกริโคลา เป็นเหรียญที่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ได้จัดทำขึ้นเพื่อเชิดชูเกียรติผู้นำโลกที่มีผลงานในการสนับสนุนอุดมคติขององค์การฯ ที่มุ่งให้ปวงชนทั้งหลายได้มีอาหารกินอย่างถ้วนหน้าและมุ่งส่งเสริมภาวะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ซึ่งคำว่า “แอกริโคลา” เป็นศัพท์ละตินที่หมายถึง “เกษตรกร” องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติได้ประจักษ์ถึงพระวิริยอุตสาหะในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงบรรเทาความทุกข์ยากของพสกนิกรในด้านการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทย เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และต่อเมื่อจะสามารถช่วยตนเองได้เป็นอย่างดีในที่สุด

เมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๓๘ นายจ็คว์ ดิอูฟ (Jacques Diouf) ผู้อำนวยการองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ หรือ เอฟเอโอ (FAO) ได้ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญ Agricola แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ขจรขยายสืบไป ในฐานะที่ได้ทรงอุทิศพระวรกายบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในด้านการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทย ให้ก้าวหน้าและเป็นประโยชน์แก่การเกษตรของโลกด้วย เหรียญดังกล่าวองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติได้จัดทำขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๒๐ และได้มอบให้เป็นเกียรติแก่ผู้นำของโลกไปแล้วจำนวน ๗ เหรียญ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนับเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกที่ได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญแอกริโคลา

เหรียญ Agricola

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระราชดำริสโนโอกาสดังกล่าว ความตอนหนึ่งว่า **“...ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นเสมอมาว่า การเกษตรเป็นรากฐานของชีวิต ด้วยเป็นแหล่งผลิตอาหารและเป็นวัตถุดิบสำหรับการอุตสาหกรรมหลายอย่าง ข้อสำคัญขบวนการผลิตทางการเกษตรนี้อาศัยธรรมชาติเป็นหลักใหญ่ ดังนั้น เราจึงจำเป็นต้องพัฒนาและรักษาความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติไว้ให้เป็นปัจจัยสนับสนุนในการเพิ่มพูนผลผลิต เพื่อสร้างเสริมความอยู่ดีกินดีของประชากรในโลก หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ด้วยความสามารถของท่านและผู้ร่วมงานองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ จะประสบความสำเร็จอย่างงดงาม ในการช่วยเหลือมวลมนุษยชาติให้รอดพ้นจากความทุกข์ยากและความอดอยากหิวโหยดังวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ...”**

ลักษณะของเหรียญ ด้านหนึ่งจะเป็นพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือกล้องถ่ายภาพและแผนที่ พร้อมกับคำจารึกว่า **“กาญจนาภิเษกแห่งการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”** (Golden Jubilee of His Majesty’s Reign) ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นรูปกลุ่มเกษตรกรรายล้อมเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่กลางทุ่งนา และมีคำจารึกว่า **“การพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่ออนาคตที่มั่นคง”** (Sustainable Development for a Secure Future) ซึ่งเหรียญเหล่านี้เป็นที่ต้องการของนักสะสมทั่วโลก องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติจึงได้จัดทำขึ้นเพื่อนำรายได้จากการจำหน่ายเหรียญนำเข้าสู่สมทบกองทุน เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ ทั่วโลก

ใบมะตูมสำคัญอย่างไร

สมลักษณ์ วงศ์งามขำ *

ในวันใหม่ผู้ที่ติดตามเรื่องราวเกี่ยวกับแบบแผนพิธีการในราชสำนัก มักจะพบเห็นว่าใบมะตูมเข้ามาเกี่ยวข้องกับพระราชพิธีและพิธีการต่างๆ เช่น ผู้เข้ารับพระราชทานน้ำสังข์สมรส เอกอัครราชทูตเข้าเฝ้าฯ กราบถวายบังคมลาไปปฏิบัติหน้าที่ พระยาแรกนาและเทพีเข้ารับพระราชทานน้ำสังข์ และทรงเจิมในวันพระราชพิธีพีชมงคล ฯลฯ ล้วนแล้วแต่ได้รับพระราชทานใบมะตูมมาทัดที่เหนือใบหูทั้งสิ้น ตามใครๆ ดู ผู้รู้ก็ตอบว่า เพื่อเป็นสิริมงคล หลายคนก็เลยขอให้ช่วยเล่าเรื่องราวของใบมะตูมหน่อย เพราะหลายคนเคยรับประทานแต่มะตูมเชื่อมหรือเค้กมะตูมเท่านั้น

มะตูมเป็นไม้ต้น อยู่ในวงศ์ Rutaceae ต้นและกิ่งมีหนาม ใบเป็นใบประกอบ มีใบย่อย ๓ ใบ นิยมใช้ในการมงคล ผลกลมทึบ รสหวานเจือเผ็ด ไซ้ทำยาได้

ใบมะตูมมีลักษณะพิเศษ คือ แต่ละก้านที่แยกมาจากกิ่ง จะมีใบ ๓ ใบ อยู่ในก้านเดียวกัน ตามประเพณีพราหมณ์ถือเป็นใบไม้ศักดิ์สิทธิ์ของพระศิวะ เชื่อกันว่าถ้าได้บูชาพระศิวะด้วยใบมะตูมก็จะเกิดความเจริญด้วยประการต่างๆ ด้วยว่าลักษณะของใบมะตูมนั้นคล้ายกับตรีศูล ซึ่งเป็นเทพอาวุธของพระศิวะ บางตำราก็ว่า ใบมะตูมเหมือนกับลักษณะของตรีเทพอาวุธของพระนารายณ์ เล่ากันว่า เมื่อพระนารายณ์อวตารลงมาปราบช้างเอกทันต์ เมื่อปราบได้แล้วทรงปักตรีไว้บนพื้นดิน บังเกิดเป็นต้นมะตูมขึ้นมา มีใบเป็นรูปตรี

บางตำราก็ว่า ใบมะตูม ๓ ใบ ประกอบกันในก้านเดียว หมายถึง พระพรหม พระศิวะ และพระนารายณ์ พระเป็นเจ้าทั้ง ๓ ของพราหมณ์ ใบมะตูมจึงเป็นใบไม้ศักดิ์สิทธิ์

ราชสำนักไทยรับคติความเชื่อเรื่องนี้มาจากอินเดียและเขมร ใบมะตูมจึงถือเป็นใบไม้มงคลสำหรับการพระราชพิธีต่างๆ เมื่อมีการพระราชทานน้ำพระมหาสังข์ ทรงเจิม และพระราชทานใบมะตูมให้ทัดหู ถือเป็นกรปกป้องกันอุบัติวันตราย เพื่อความสวัสดิมีชัยและมงคลแก่ชีวิตของผู้ได้รับพระราชทานนั่นเอง

เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี นายสมพล พันธุ์มณี เลขาธิการ กปร. นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ รองเลขาธิการ กปร. และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. ได้เดินทางไปติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยั้งตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (งานก่อสร้างอุโมงค์ผันน้ำ) อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ จากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ จังหวัดมุกดาหาร มายังพื้นที่การเกษตรในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

สืบเนื่องจากเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยั้ง และขยายระบบส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำลำพะยั้ง พร้อมทั้งให้พิจารณาขุดสระน้ำประจำไร่นาตามแนวทฤษฎีใหม่

และเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ได้พระราชทานพระราชดำริให้พิจารณาผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ ซึ่งอยู่ทางฟากจังหวัดมุกดาหารมาเติมให้แก่อ่างเก็บน้ำลำพะยั้งเพื่อขยายพื้นที่รับน้ำชลประทานได้มากขึ้น

**นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี
พร้อมด้วยคณะผู้บริหาร กปร.
ติดตามความก้าวหน้าโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยั้งตอนบนฯ จังหวัดกาฬสินธุ์**

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมสรุปความว่า ให้รีบดำเนินการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่มายังพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำพะยั้ง และให้พิจารณาดูว่าพื้นที่ที่จะส่งน้ำออกจากอุโมงค์ว่ามีพื้นที่ว่างหรือไม่ ให้ดำเนินการปลูกป่าโดยทำเป็นอุทยานเล็กๆ เพื่อทดแทนผลกระทบที่จะเกิดกับป่าไม้ เพราะหากไม่ดำเนินการช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่นั้น ราษฎรก็จะบุกรุกป่าและทำลายพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑ เอจอนหมด และน้ำที่ออกมาก็ให้พิจารณาว่าจะนำไปช่วยพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑ เอ ในการบำรุงรักษาป่าให้เกิดความชุ่มชื้นได้มากเพียงใด ตัวอย่างเช่น โครงการลำตะคองพื้นที่เป็นอุทยานแห่งชาติยังทำได้ เพราะทำแล้วได้ประโยชน์มาก

ในการนี้ สำนักงาน กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริ การก่อสร้างอุโมงค์ผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่มายังพื้นที่การเกษตรในเขตอำเภอเขาวง โดยขุดเจาะอุโมงค์ลอดภูเขาบักดี ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๓ เมตร ความยาว ๗๑๐ เมตร วางท่อผันน้ำรวมความยาวทั้งสิ้น ๑,๘๖๖ เมตร ก่อสร้างถึงพักน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๐ เมตร ๑ แห่ง ขุดร่องชักน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ ความยาว ๗๕๐ เมตร

ปัจจุบันการก่อสร้างอุโมงค์ลอดภูเขาบักดีและวางระบบท่อผันน้ำ ก่อสร้างถึงพักน้ำ ขุดร่องชักน้ำจะเสร็จในปี ๒๕๔๙ นี้ และจะดำเนินการก่อสร้างระบบท่อส่งน้ำเข้าแปลงเกษตร และขุดสระกักเก็บน้ำทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี ๒๕๕๐ เมื่อโครงการฯ เสร็จสมบูรณ์แล้ว จะสามารถผันน้ำส่วนเกินจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ ซึ่งอยู่ฝั่งจังหวัดมุกดาหารมาสนับสนุนให้แก่พื้นที่การเกษตรในเขตอำเภอเขาวง ฝั่งจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีพื้นที่รับประโยชน์ ๑๒,๐๐๐ ไร่ ทั้งนี้จะได้วางแผนการเพาะปลูกและวางแผนการบริหารจัดการน้ำให้พื้นที่ทั้ง ๒ จังหวัดต่อไป

สำนักงาน กปร. จัดประชุม เรื่อง สบู่ดำและพืชพลังงานทดแทน

◀ นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ รองเลขาธิการ กปร. กล่าวเปิดการประชุมเรื่องสบู่ดำและพืชพลังงานทดแทน วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๘ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๘ สำนักงาน กปร. ได้จัดประชุมเรื่องสบู่ดำและพืชพลังงานทดแทนขึ้น ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร โดยมี นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ รองเลขาธิการ กปร. เป็นประธานการประชุม

การประชุมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องสบู่ดำและพืชพลังงานทดแทนให้แก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตลอดจนราษฎรผู้สนใจทั่วไป ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน ๖๐ คน โดยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้ ได้แก่ นายสุขสันต์ สุทธิผลไพบูลย์ วุฒิสมาชิก (อดีตรองเลขาธิการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์) ให้ความรู้เรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสบู่ดำ และการทดสอบน้ำมันสบู่ดำ เพื่อนำไปใช้ในเครื่องยนต์ทดแทนน้ำมันดีเซล ดร. อนุวัฒน์ จันทรสวรรณ จากสถาบันวิจัยพืชไร่ กรมวิชาการเกษตรให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกสบู่ดำ โรคและแมลงที่จะเป็นศัตรูของสบู่ดำ การป้องกันกำจัด รศ.ดร. สมบัติ ชินะวงศ์ คณบดีคณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ให้ความรู้เรื่องการพัฒนาสบู่ดำอย่างยั่งยืน การลงทุนปลูกอย่างไรให้คุ้มค่า นอกจากนี้ยังได้มีการสาธิตการสกัดน้ำมันจากเมล็ดสบู่ดำ โดยคณะเจ้าหน้าที่จากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรร้อยเอ็ดและเพชรบุรี กรมส่งเสริมการเกษตร

จากการประชุมสรุปได้ว่า สบู่ดำ (Jatropha curcas Linn.) เป็นพืชจากทวีปอเมริกาใต้ ตระกูลเดียวกับยางพารา เข้ามาในประเทศไทยในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา เมล็ดมีน้ำมันสามารถนำมาบีบสกัดเอาน้ำมันมาใช้ประโยชน์ทดแทนน้ำมันดีเซลได้โดยใช้เติมในเครื่องยนต์ดีเซลรอบต่ำได้ เช่น รถไถเดินตาม เครื่องสูบน้ำ โดยไม่ต้องผสมสารอื่น ๆ ในประเทศไทยสามารถส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกตามหัวไร่ปลายนาที่ว่างเปล่า เพื่อนำเมล็ดมาบีบน้ำมันเพื่อทดแทนน้ำมันดีเซล ซึ่งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ทุนค่าน้ำมัน และเป็นการลดต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตร นอกจากนี้ส่วนต่างๆ ของต้นสบู่ดำยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกด้วย เช่น ใบและลำต้นเป็นเชื้อเพลิงที่ดีเพราะมีค่าความร้อนสูง หรือใช้ทำเยื่อกระดาษ กากสบู่ดำใช้ทำปุ๋ยอินทรีย์ได้ดีเพราะมีธาตุอาหารสูง รวมทั้งสารสกัดอื่นๆ อีกหลายชนิดที่สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม อาทิ เครื่องสำอาง น้ำมันหล่อลื่น หมึกโรเนียว เป็นต้น

▲ การสาธิตเครื่องสกัดน้ำมันสบู่ดำขนาดครัวเรือน และการทดสอบน้ำมันพืชสบู่ดำกับเครื่องยนต์ โดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรร้อยเอ็ดและเพชรบุรี กรมส่งเสริมการเกษตร

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๔ ประจำปี ๒๕๕๘

คณะที่ปรึกษา

นายสมพล พันธุ์มณี
เลขาธิการ กปร.
นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ
รองเลขาธิการ กปร.
นายปกรณ์ สัตยวงษ์
รองเลขาธิการ กปร.
คุณกานต์ พรหมศิริ
ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ
น่านสุวัตน์ เทพอารักษ์
ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ

บรรณาธิการ

นางสาวศรีนิตย์ บุญทอง
ที่ปรึกษาด้านการพิมพ์

บรรณาธิการบริหาร

นายชัชชัย ภูวิชยสัมฤทธิ์

คณะบรรณาธิการ

นายปวิตร นวมะรัตน์
นายประสาท พาศิริ
นายนคร สำเภาทิพย์
นายรินทร์ กาญจนฤกษ์

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์
๒. เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์ ที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาประเทศให้บังเกิดความยั่งยืน
๓. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้แก่ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสื่อมวลชนให้ได้รับทราบข้อมูลอย่างถูกต้องและกว้างขวางขึ้น

กองบรรณาธิการ

นางศศิพร ปาณิกบุตร
นางสาววิไล ทมกออรุณ
นางสาวปิยวรรณ เสรีชัยตระกูล
นางสาวณัฐฤดี แสนทวีสุข
นางสาวพิมพ์จันทร์ บุตรเนียร

ฝ่ายศิลปกรรมและประสานการผลิต

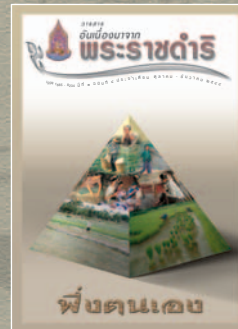
นายสุทัศน์ โพธิ์ศรีกุล

ฝ่ายภาพ

นายวิชาญ ธีระสืบสกุล
นายทวีศักดิ์ แป้นคุ้มญาติ

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

นางสาวสุธิดา พรรณคงษ์
นางสาวมณฑิกา โพธิ์ทอง

ดำเนินการโดย

กองประชาสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓๘ ทำเนียบรัฐบาล โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (เต็ม)

ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐ ๒๒๕๐ ๖๑๙๓-๑๙๙

โทรสาร ๐ ๒๒๕๐ ๖๒๐๖, ๐ ๒๖๒๙ ๙๑๘๐

<http://www.rdpb.go.th>

e-mail : pr@rdpb.go.th

ผู้ ปณ.๙ ปณ.พ. ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๒

โปรดทราบ

บทความ ข้อเขียนต่างๆ ในวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน มิใช่เป็นความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

